

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

ALEV ALATLI'NIN ROMANLARINDA
YERLİLİK DÜŞÜNCESİ

YASEMİN İPİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi HANİFİ ASLAN

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasemin İPİL
	Numarası	148107011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğrt. Üyesi: Harifi ASLAN
	Tezin Adı	Alev Alattı'nın Romanlarında Yellilik Düşüncesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Alev Alattı'nın Romanlarında Yellilik Düşüncesi başlıklı bu çalışma 16.09/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğrt. Üyesi	Harifi ASLAN	
2	Doc. Dr.	Fatih ENGİN	
3	Dr. Öğrt. Üyesi	Süleyman NERKÜÇ	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasemin İpıl		
	Numarası	148107011007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Alev Alatlı'nın Romanlarında Yerlilik Düşüncesi			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Yasemin İPİL

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasemin IPIL		
	Numarası	148107011007		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğrt. Üyesi Hanifi ASLAN		
Tezin Adı	Alev Alatlı'nın Romanlarında Yerlilik Düşüncesi			

Bu çalışmada, Alev Alatlı'nın 2016 yılına kadar yayımlanmış İşkenceci, Yaseminler Tüter mi Hâlâ?, Kadere Karşı Koy A.Ş., Or'da Kimse Var mı? (Yaşasın Ölüm), Nuke Türkiye, Valla Kurda Yedirdin Beni, O.K Musti Türkiye Tamamdır, Beyaz Türkler Küstüler, Schrödinger'in Kedisi: Kâbus, Schrödinger'in Kedisi: Rüya, Gogol'un İzinde: Aydınlanma Değil Merhamet, Gogol'un İzinde: Dünya Nöbeti, Gogol'un İzinde: Eyy Uhnem! Eyy Uhnem! adlı eserleri yerlilik düşüncesi (yerlilik kavramı, yabancılaşma) açısından incelenmiştir. Romanlarda, kahramanların yabancılaşmaya verdikleri tepki ve yerlilik hakkındaki düşünce ve davranışları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerlilik, yabancılaşma, Alev Alatlı, Batılılaşma, Modernleşme.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Yasemin IPIL		
	Student Number	148107011007		
	Department	Türk Dili ve Edebiyatı / Türk Dili ve Edebiyatı		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğrt. Üyesi Hanifi ASLAN		
Title of the Thesis/Dissertation	Alev Alatlı's Thought Of Localty In Novels			

In this thesis, Alev Alatlı's *İşkence* which has been published until 2016, *Yaseminler Tüter mi Hala?*, *Kadere Karşı Koy A.Ş.*, *Or'da Kimse Var mı?*, *Viva La Muerte (Yaşasın Ölüm)*, *Nuke Türkiye*, *Valla Kurda Yedirdin Beni*, *O.K Musti Türkiye Tamamdır*, *Beyaz Türkler Küstüler*, *Schrödinger'in Kedisi: Kabus*, *Schrödinger'in Kedisi: Rüya*, *Gogol'un İzinde: Aydınlanma Değil Merhamet*, *Gogol'un İzinde: Eyy Uhnem! Eyy Uhnem!*, *Gogol'un İzinde: Dünya Nöbeti* has been studied in the way of conception of localism. (Localizm term, alienation) Our thesis which we have prepared whit the reference to Alev Altalı's novels, we are at least in the belief that this thesis's small contribution to the Turkish novelty in our society which has experienced a lot of chages in behalf of modernism.

Key Words: Indigenousness, estrangement, Alev Alatlı, westernization, modernization.

ÖZET

Bu çalışmada, Alev Alatlı'nın 2016 yılına kadar yayımlanmış *İşkenceci*, *Yaseminler Tüter mi Hâlâ?*, *Kadere Karşı Koy A.Ş.*, *Or'da Kimse Var mı? (Yaşasın Ölüm)*, *Nuke Türkiye*, *Valla Kurda Yedirdin Beni*, *O.K Musti Türkiye Tamamdır*, *Beyaz Türkler Küstüler*, *Schrödinger'in Kedisi: Kâbus*, *Schrödinger'in Kedisi: Rüya*, *Gogol'un İzinde: Aydınlanma Değil Merhamet*, *Gogol'un İzinde: Dünya Nöbeti*, *Gogol'un İzinde: Eyy Uhnem! Eyy Uhnem!* adlı eserleri yerlilik düşüncesi (yerlilik kavramı, yabancılaşma) açısından incelenmiştir.

1980 sonrası yazarlardan sayabileceğimiz Alev Alatlı, derin bilgi birikimi sayesinde ve yurtdışında uzun yıllar yaşamının da avantajını kullanarak yabancılaşmayı ve bunun karşısında yer alan yerlilik düşüncesini romanlarında işlemiştir. Çalışmamızda, metne dayalı bir inceleme yöntemi kullanılmış; romanlarda yer alan kahramanlar, yabancılaşma süreci içinde, kahramanların yabancılaşmaya verdikleri tepki ve yerlilik hakkındaki düşünce ve davranışları açısından incelenmiştir.

Alev Alatlı'nın romanlarından hareketle hazırladığımız çalışmamızın, modernleşme adına her alanda yabancılaşma yaşayan toplumumuzda, değişime karşı koyma bakımından Türk romancılığına küçük de olsa bir katkısı olması arzumuzdur.

Anahtar Kelimeler: Yerlilik, yabancılaşma, Alev Alatlı, Batılılaşma, Modernleşme.

ABSTRACT

In this thesis, Alev Alatlý's *İşkence* which has been published until 2016, *Yaseminler Tüter mi Hala?*, *Kadere Karşı Koy A.Ş.*, *Or'da Kimse Var mı?*, *Viva La Muerte (Yaşasın Ölüm)*, *Nuke Türkiye*, *Valla Kurda Yedirdin Beni*, *O.K Musti Türkiye Tamamdır*, *Beyaz Türkler Küstüler*, *Schrödinger'in Kedisi: Kabus*, *Schrödinger'in Kedisi: Rüya*, *Gogol'un İzinde: Aydınlanma Değil Merhamet*, *Gogol'un İzinde: Eyy Uhnem! Eyy Uhnem!*, *Gogol'un İzinde: Dünya Nöbeti* has been studied in the way of conception of localism. (Localizm term, alienation)

Alev Alatlý, who has used postmodernism item in her novels, with the tanks of her deep collection of knowledge, by using the advantage of living abroad about long years, She has handled alienation and conception of localism in her novels.

In our thesis, examination method which based on the text has been used; characters in the novel, in the period of alenation, characters reaction to the alienation and their thought and belief about localism concept have been studied.

Our thesis which we have prepared whit the reference to Alev Altalı's novels, we are at least in the belief that this thesis's small contribution to the Turkish novelty in our society which has experienced a lot of chages in behalf of modernism.

Key Words: Indigenousness, estrangement, Alev Alatlý, westernization, modernization.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ	iv
GİRİŞ	1
ALEV ALATLI'NIN ROMANLARINDA YERLİLİK DÜŞÜNCESİNİN İNCELENMESİ.....	18
1. OR'DA KİMSE VAR MI?	18
1.1. VİVA LA MUERTE! (YAŞASIN ÖLÜM!).....	18
1.2. 'NUKE' TÜRKİYE.....	35
1.3. VALLA KURDA YEDİRDİN BENİ.....	39
1.4. O.K MUSTİ, TÜRKİYE TAMAMDIR	46
1.5. BEYAZ TÜRKLER KÜSTÜLER	55
2. GOGOL'UN İZİNDE	65
2.1. AYDINLANMA DEĞİL MERHAMET.....	67
2.2. DÜNYA NÖBETİ.....	72
2.3. EYY UHNEM! EYY UHNEM!.....	76
3. SCHRÖHDİNGER'İN KEDİSİ	85
3.1. KÂBUS.....	85
3.2. RÜYA.....	94
4. KADERE KARŞI KOY A.Ş.	101
5. YASEMİNLER TÜTER Mİ HÂLÂ?	104
6. İŞKENCECİ.....	107
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	114

ÖN SÖZ

Alev Alatlı, Türk edebiyatında eserleriyle, düşünceleriyle adından sıkça söz ettiren önemli yazarlarımızdandır. Osmanlı Devleti'nin yüzünü Batı'ya dönmesi ile başladığı zamandan günümüze kadarki Batılılaşma maceramıza, farklı bir pencereden bakan ve bunu adeta bir vazife sayıp eserleri ile toplumu bilinçlendirmeye çalışan değerli bir şahsiyettir.

Özellikle son yıllarda kamuoyu tarafından da hem eserleri hem katıldığı toplantılarda yaptığı konuşmaları ile takip edilen Alatlı, modernleşme sonucu ortaya çıkan yabancılaşma, kültürümüzün yok olmaya yüz tutması, değişime karşı çıkma, yerlilik düşüncesi gibi olay ve olguları eserlerinde sıkça işlemiştir.

Batılılaşma ve onun getirdiği problemler her dönemde tartışılan bir konu olmuştur. Yabancılaşma ve yabancılaşmanın karşıtı olan yerliliğin toplumda yok olmaya yüz tutması, tartışılan problemlerden bazılarıdır. Biz de çalışmamızda yerlilik düşüncesini, Alev Alatlı'nın romanlarında incelemeye çalıştık.

Çalışmamız, üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde yerlilik kavramının tanımları, yerliliğe dair fikirler, yabancılaşma, Batılılaşma süreci gibi konulara değinilmiş; yerlilikten yana tavır koyan bazı yazarlardan/şâirlerden örnekler verilmiştir. Ayrıca yerlilikle bağlantılı olduğunu düşündüğümüz oryantalizm ve oksidentalizm konularına da değinilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümü Alev Alatlı'nın romanlarının yerlilik düşüncesi bakımından incelendiği bölümdür. Yerlilik düşüncesi, Alatlı'nın romanlarından metin örnekleri verilerek somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölüm olan sonuç kısmında çalışmamızda vardığımız neticeye yer verilmiştir.

Çalışmanın hazırlık aşamasından tamamlanma aşamasına kadar desteğini ve sabrını esirgemeyen sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Hanifi Aslan'a, her zaman yanımda olan ve beni destekleyen eşime ve çocuklarıma teşekkür ederim.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'ndeki Batılılaşma hareketleri, ülkeyi içine düştüğü kaostan çıkarmak şöyle dursun, devleti ve milleti çıkmaza sokan bir etki yaratmıştır. Askerî açıdan iyice zayıflayan devlet, her alanda yabancılaşmaya başlamıştır. Gaza anlayışıyla çıkılan seferler durmuş, tımar sistemi bozulmuştur. Batılılaşma hareketleri, İslâm'dan uzaklaşılmasına neden olmuştur. Batılılar tarafından Türk ile Müslüman sözcükleri aynı algılanırken Tanzimat sonrasında, bu iki sözcük arasında fark gözetildiği görülmüştür. Osmanlı'nın kendi değerlerinden şüphe edecek kadar yabancılaşması, yerlilik fikrinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Yerlilik, Batı karşısında takınılan bir tavidir. Bu tavır, moderniteyi tamamen dışlamak anlamında anlaşılmalıdır. Yerlilik, medeniyetten kopmadan, ona dâhil olarak "ait olma" duygusunu yaşamaktır. Herkesin aynı olduğu zamanda farklılığı ve özgünlüğü yakalayabilmektir.

1980 sonrası yazarlarından olan Alev Alatlı, Türkiye'de doğmuş, hayatının bir kısmını yurtdışında geçirmiş, Batılı toplumu çok iyi gözlemlemiş ve bu sayede Türk insanıyla Batılı insanı iyi tanımış bir aydındır. Bilgili ve kültürlü bir aileden gelmiş, iyi okullarda okumuş ve kendini çok iyi yetiştirmiştir. Araştırmacı bir karakteri olan Alatlı, ekonomi ve felsefe alanında öğrenim görmesine rağmen hemen hemen her alanda söz söyleyecek kadar bilgi sahibidir. Eserlerinde, geniş bilgi birikimini yansıtarak olayların iyi tahlil edilmesini sağlamıştır. Alatlı'nın tüm eserlerine bakarak onu postmodern bir yazar olarak nitelemek yanlış olur ancak Alatlı, romanlarını postmodern öğelerden yararlanarak kaleme almıştır. Gürsel Aytaç, *Valla Kurda Yedirdin Beni* eserini incelediğinde, Alatlı'nın biçimden çok içeriğe önem vermesinden dolayı, bu romanı postmodern bir eser olarak nitelediğini söyler.¹

Alev Alatlı'nın incelediğimiz romanlarının ana temasını yerlilik düşüncesi ve yabancılaşma oluşturur. Her romanında modernleşen insanın değişimi, çarpıcı bir şekilde anlatılır. Romanlarda yer alan başkahramanlar, Alev Alatlı'nın yansıması

---

¹ Gürsel Aytaç, *Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler*, 4. Basım, Doğubatı Yay. , Ankara, 2016, s. 387.

gibidir. Bu kişiler kültürlü, bilgili, kitapları ezberlemişçesine alıntı yapabilen idealist kişilerdir. Bu kahramanların temel özelliği, yabancılaşma karşısında bir gün mutlaka yerlilerin kazanacağı düşüncesidir.

Yabancılaşmaya karşı bir tepki olan yerlilik, son yıllarda üzerinde çok fazla tartışılmayan bir konudur. Tarih, sosyoloji, edebiyat, siyaset, din gibi alanlarda kendine yer bulabilmesine rağmen bu konuda verilen eserlerin sayısı azdır. Biz de bu alandaki eksikliğin giderilmesine bir katkı yapabilmek için bu çalışmayı hazırladık. Amacımız Alev Alatlının romanlarından hareketle, yerlilik düşüncesinin nasıl ele alındığını, yabancılaşma karşısında takınılan tavrın ne olduğunu tespit etmektir.

Yerlilik kavramına geçmeden önce Türk toplumunun yabancılaşmasına neden olan Batılılaşmaya değinmek gerekir. Modernleşme\Batılılaşma, Türk tarihinin dönüm noktalarından biridir. Batılı olabilmek için yapılan girişimlerin olumlu ve olumsuz sonuçları olmuştur. Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar olan süreci göz önüne aldığımızda, Batılılaşmanın ülkemizi geliştirdiği inkâr edilemez bir gerçektir. I. Mahmut zamanında ıslah edilen Humbaracı Ocağı ve ülkemizde ilk defa yüksek teknik eğitim müessesesi olan "hendesehane" adlı okul², Batı'daki gelişmeler takip edilerek kurulmuştur. Bugünkü deniz harp okulunun temeli olan Mühendishane-i Bahr-i Hümayun yine bu doğrultuda açılarak askeri alanda ordunun gelişmesini sağlamıştır. İbrahim Müteferrika'nın Osmanlı'da ilk matbaayı kurması ve burada basılan eserler sayesinde Türk aydınlarının Batı'da meydana gelen gelişmeleri yakından takip etme imkânı bulması önemlidir. Daimi elçiliklerin kurulması diplomasiye katkı sağlamıştır. Batılılaşmanın yararı sanatta da kendisini göstermiştir. Barok tarzı yapılar İstanbul'a farklı bir hava katmış, müzikte değişik enstrümanlar kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde de Batılılaşmanın yararını her alanda görmekteyiz. Bunların içinde en dikkat çeken teknoloji alanındaki gelişmelerdir.

Batı'dan alınan her yenilik, yanında eksisiyle beraber gelir. Toplumu yozlaştıran da bu eksilerin etkisidir. Ülkemizi her geçen gün ileriye götüren yenilikler, Türk toplumunun yapısına uymayan bazı adetleri, farklı kültürleri de beraberinde

---

² Muhammet Şahin, "Osmanlı Yöneticilerinde Zihniyet Değişimi ve Batılılaşmanın Başlangıcı", Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 26(3), Ankara, 2006, s. 2.

getirir. Kendi kültürü ile yabancı kültürün arasında kalan toplumda, ne Doğulu olabilen ne de tam olarak Batılı gibi yaşamayı becerebilen bir insan tipi ortaya çıkmıştır.³ Toplumsal değişimin hızlı olduğu dönemlerde gelenek, bir ayakbağı, gelişimin önünde bir engel olarak görülür.⁴ Bu düşünceyle hareket eden birey, gelenekten gittikçe uzaklaşarak yabancılaşır.

Modernleşme\Batılılaşma, Avrupalı milletlerin geleneğini ve zihniyetini şekillendirmekle kalmaz. Modernist değerler, Avrupa'nın emperyalist yayılmacılığıyla evrensel hale gelir. Modernleşme, Avrupa dışındaki milletlere yayılır. Avrupa kültürü, yenileşmek isteyen toplumlarca benimsenir. Özellikle Doğu'da, Avrupa'nın değerleri hızla yayılır. İslâm Medeniyetine ait kültür ve değerlerin bir önemi kalmaz. Yabancılaşma oranı hızla artar fakat geleneği sürdürenler de vardır. Hilmi Yavuz, toplumu Batılılaşanlar ve Batılılaşmaya ayak direyenler olarak ikiye bölme marifetinin oryantalizme ait olduğunu söyler.⁵ Bu anlamda oryantalizmden bahsetmekte fayda vardır.

Oryantalizm hakkında en kapsamlı araştırmayı Edward Said yapmıştır. Ömrünün büyük bir kısmını Batı'da geçiren bir Doğu'lu olarak Batı'nın gözünden Doğu'nun algılanışını bizlere sunar. Kabaca, Doğu'yu Batılının gözünden görmek olarak tarif edebileceğimiz oryantalizm, "Orient" kelimesinden türetilmiştir. Edward Said, XIX. yüzyılın yaklaşık son otuz yılına kadar Türkiye ile Yunanistan'ın arasına çizilen hayali çizginin doğusunda kalan her şeye "Orient" denildiğini söyler.⁶ Said'e göre Şark hakkında yazan, ders veren ya da Şark'ı araştıran kişi Şarkiyatçıdır, yaptığı iş de Şarkiyatçılıktır.⁷ Said, Oryantalizmin, Doğu ile Batı arasında ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayanan bir düşünce sistemi olduğunu söyler. Ona göre Oryantalizmi araştıran her kesimden ve meslekten insanlar Doğu'ya, Doğu'nun insanına, törelerine, "aklına", yazgısına vb. ilişkin kavramları, destanları, romanları, toplum betimlemelerini... işleyip inceltirken, Doğu ile Batı arasındaki farkı başlangıç

³ Selim Somuncu, Yerlilik Düşüncesi Açısından Yerli, Yaban, Yabancı, Hece Dergisi Medeniyet Özel Sayısı, Yıl 16, Sayı 24, 2010, s. 187.

⁴ A.g.e. s.188.

⁵ Hilmi Yavuz, "Oryantalizm" Üzerine Bir 'Giriş' Denemesi, Marife, Yıl 2, Sayı 3, 2002, s. 53.

⁶ Edward Said, Filistin'in Sorunu, 1. Basım, Pınar Yayınları, 1985, s. 26.

⁷ Edward Said, Şarkiyatçılık, 10. Basım, Metis Yay., 2017, s. 12.

saymışlardır.⁸ Oryantalizmin temelinde, Batı-Doğu kültürlerinin karşılaştırılması sonucunda Avrupalı kimliğin daha üstün olduğu fikri yatar. Batılının kafasındaki Doğulu; şehvet düşkün, tembel, vahşi, üretken olmayan bir insan tipidir. Batı, bu tip insanların barbarlığını yok etmek, Doğu'nun kendi iyiliği için modern yöntemlerle Doğu'yu eğitmek, onları siyasal egemenlikleri altına almak... Doğu'ya yeni bir biçim ve kimlik vermek gibi bir dizi tasarımlar oluşturur.⁹

Oryantalizm, başta Batı'nın Doğu'ya olan masumane ilgisi olarak başlasa da ilerleyen zamanlarda "İslâmı çürütme" ve "misyonerlik" faaliyeti kapsamında değerlendirilir. Doğu'ya duyulan sempati, "Şark Sorunu"na¹⁰ evrilir. Avrupa'nın Müslümanlara karşı askerî başarısızlık göstermesi, Müslümanlığın hızla yayılması, Batı'yı, Doğu'yu her şeyi ile anlamaya iter. 18.yüzyıla kadar Batı'nın oryantalizmle ilgili yaptığı çalışmalar bu yüzyıldan sonra ağırlıklı olarak sömürgeci anlayışa hizmet eder bir hale gelir.

Oryantalizmin Türkiye'de bir ideoloji olarak algılandığını söyleyen Hilmi Yavuz'a göre Batılılaşma sürecimiz, "Avrupalı olmakla" başlayıp "Avrupalı gibi olmak"la sonuçlanmıştır.¹¹ Türkiye'de Batılılaşmak için yapılanların aslında oryantalistleşmeye neden olduğunu vurgular.¹² Avrupa'dan alınan bilgiler geleneğe göre yeniden yorumlanıp yeniden üretilmediğinden bizim Batılılaşma maceramız, kendi toplumuna oryantalist bakan bir toplum meydana getirir.

Toplumdaki yabancılaşmayı artırmak bakımından etkisi olduğunu düşündüğümüz oryantalizmin karşısına, yerli olanı geri getirmek adına oksidentalizm, çıkarılabilir görüşüdeyiz. Oksidentalizm düşüncesinin amaçları ile yerlilik düşüncesinin ortak paydaları vardır. Bu bakımdan oksidentalizme kısaca değinmenin yaralı olacağı kanısındayız.

---

⁸ Said, a.g.e. s. 12.

⁹ Said, a.g.e. s. 95, 96.

¹⁰ Edward Said, Filistin'in Sorunu, 1. Basım, Pınar Yayınları, 1985, s. 26.

¹¹ Hilmi Yavuz, "Oryantalizm" Üzerine Bir 'Giriş' Denemesi, Marife, Yıl 2, Sayı 3, 2002, s. 54.

¹² Yavuz, a.g.e. s. 55.

Garbiyatçılık olarak da bilinen Oksidentalizm, “Batı’nın iktidarını yıkmaya, Batı’nın Doğu üzerindeki hegemonyasını ortadan kaldırma girişimidir.”¹³ Oksidentalizm düşüncesinin yol haritasını çizen Hasan Hanefi’ye göre Avrupa’nın kültürel yayılmacılık fikrinin onların zihinlerinden silmek gerekir. Böylece hiçbir kültürün tek başına dünyayı kuşatan kültür hakkına ve yeterliliğine sahip olmadığını anlayan oksidentaliste, kendi kültürü ile diğer kültürler arasında dengeli bir karşılaştırma şansı verecektir.¹⁴ Bu tavır aynı zamanda oryantalistlere, bu biçimdeki bilgi analizini öğretecek, Avrupalıların sömürgeci anlayışla gerçekleştirdikleri yabancılaştırmanın da sonunu getirecektir. Böylece yerlilik düşüncesi ön plana çıkacaktır. Toplum, “ben” anlayışından “biz” anlayışına dönecektir. Hanefi’nin dikkat çektiği “...Toplumların başkasının zihniyle değil kendi zihniyle düşünmesini sağlayarak ülkemizde yaratıcılığa fırsat vermek; tarihimizi başkasından öğrenmek değil, kendimiz inceleyip yazmak”¹⁵ gibi düşünceler, yerlilik düşüncesinin amaçları ile benzerlik gösterir.

Modern kültür ve uygarlık, sürekli ve sistemli olarak kendi ötekisini üretir.¹⁶ Modernite, kendi kültürü dışındaki kültürleri aşağılayan, kendi kültürünü benimsetmeye çalışan bir yapıya sahiptir. Batı modelinin üstünlüğü, Batı uygarlığının üstünlüğü konusunda bütün kültürleri bir şekilde ikna eden ırkçı-ideolojik propaganda öykünmecisi bir zihniyet oluşturmuştur.¹⁷ Batı’nın bu tutumu, Batılılaşmak isteyen bizim gibi toplumlarda yabancılaştırmaya neden olur. Yabancılaştıran insan, sürekli yeninin peşinde koşan, ahlaki kaygılardan sıyrılmış, sürekli tüketen ve varlığını bu şekilde hisseden bir birey haline gelir. Kültürüne ait bir iz taşımayan insan, kendisi gibi yabancılaştırmış mekânları tercih eder. Mahalle bakkallarının yerini hipermarketler, terzinin ve kunduracıların yerini, adına “Çağdaş Yaşam” denen Batı tarzı bir tek uygarlığın alması kaçınılmaz olur.¹⁸ Din ve ahlâkı inkâr ederek kendi ideolojisini

¹³ Kudret Savaş, “Ahmet Mithat’ın Eserlerinde Oksidentalizm Bakış Açısı”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018. s. 143.

¹⁴ Hasan Hanefi (Aktaran, Kudret Savaş), a.g.e. s. 148.

¹⁵ Hasan Hanefi (Aktaran, Kudret Savaş), a.g.e. s. 148.

¹⁶ Atasoy Müftüoğlu, “Küstah Bir Modernlik, Küstah Bir Uygarlık”, Hece Dergisi Medeniyet Özel Sayısı, Yıl 16, Sayı 24, 2010, s. 571.

¹⁷ Atasoy Müftüoğlu, a.g.e. s.571.

¹⁸ Özlem Fedai, “Çağdaş ‘Zoraki’ Tek- Tip Medeniyet”, Hece Dergisi Medeniyet Özel Sayısı, Yıl 16, Sayı 24, 2010, s. 578.

yerleştiren modernizm, insanı maddeden başka bir şey düşünemeyen, hayata tek taraflı bakan, bencil bir yaratığa çevirir. Yabancılaşmanın başlaması, yerliliğin ortaya çıkmasına sebeptir. Çünkü “ne zaman artık yerlilikten iyice bahsedilir olmuştur, tespit etmek lazımdır ki artık yerlilikten iyiden iyiye uzaklaşmıştır.”¹⁹

Melvin Seeman’ın’a göre ileri kapitalist toplumlarda var olan yapı ve ilişkiler dâhilinde, kişi hem kendini anlamada hem de toplumu anlamada problemler yaşar.²⁰ Onun yabancılaşma kuramına göre, insanın yabancılaşması altı kategoride incelenebilir: Tecrit edilme duygusu, kendine yabancılaşma, güçsüzlük, normsuzluk, anlamsızlık, sosyal kültürel yabancılaşma. Yaptığımız bu çalışma, Seeman’ın yabancılaşma kuramında değindiği iki unsur olan kendine yabancılaşma ve sosyal kültürel yabancılaşma kategorileri üzerinden incelenmiştir.

Yerliliğin inkârı olan yabancılaşma “Belli tarihsel koşullarda insan ve toplum etkinlikleri ürünlerinin bu etkinliklerden bağımsız ve bunlara egemen ya da özlerinde olduklarından değişik biçimde kavranması”²¹ şeklinde tanımlanmaktadır. Barlas Tolan’a göre insanın belli davranışının geleceğe yönelik beklentileri ile çakışmaması, kendi varlığına yabancılaşma ile sonuçlanır. Yabancılaşma, bireyin kendi yetenek ve özgüçlerini, kendisi dışında kendine yabancı görmesi olarak da betimlenebilir.²² Batılaşmak uğruna her yeniliği sorgulamadan kabul eden insan, bazı değerlerden fedakârlık etmekten geri durmaz. Bu da yabancılaşmanın oluşmasına neden olur. Yaşadığı topluma, kültürüne, geleneklerine yabancılaşan insan, en sonunda kendine yabancılaşır. Çünkü geleneksel topluma ayak uyduramaz. İstedikini yapmakta özgür olduğunu düşünür ve toplumun kurallarını reddeder. Böylece tam bir yabancılaşma ortaya çıkar. Kendi kurallar bütünü içinde yaşamlarına devam eden insan karşılaştığı yeni durumlarla baş edebilmek için kendi değerlerine daha çok yaslanır ve bu değerlerden bir çözüm elde etmeye çalışır.²³ Bu durum yerliliği ortaya çıkarır.

¹⁹ Kurtuluş Kayalı, Düşüncenin Coğrafyası 1, Deniz Kitabevi, 2005, s. 160.

²⁰ Mehmet Sevgili, “Oğuz Atay ve Alev Alatlı’nın Romanlarında Aydın ve Yabancılaşma Sorunu: Karşılaştırmalı Bir Edebiyat Sosyolojisi Çalışması”, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2005, s. 92.

²¹ www.tdk.gov.tr, (09.05.2019)

²² Barlas Yolcu, Toplumbilimlerine Giriş, Savaş Yayınevi, Ankara, 1983, s. 303.

²³ Kudret Savaş, Namık Kemal’in Düşünce Dünyasında Yerlilik Olgusu, Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 22.

Modernleşme karşısında, kültür, gelenek, görenek gibi bir milletin diğerlerinden ayırt edici özelliklerini vurgulayan kavram yerliliktir. Modernizmin getirdiği kültürü, değerleri, toprağı unutmaya haline, yerlilikle hatırlanış sağlanır. “Milli”, “Anadoluculuk”, “Doğuculuk” gibi kelimelerle kimi zaman aynı anlamda kullanılan yerlilik, çok daha kapsamlı ve birçok anlamı da içinde barındıran bir kelimedir. Yerlilik kavramını incelemeye geçmeden önce yerlilikle bağlantılı olan yerel, yerli sözcüklerinin anlamlarına bakmakta fayda vardır. Yerel sözcüğü, “yöresel”²⁴ anlamına gelirken yerli sözcüğü TDK’de şu şekilde açıklanır:

1. Taşınamayan, başka yere götürülemeyen,
2. Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan,
3. Belli bir bölgede yetişen, otokton,
4. Bir yerin ilk sakini olan, otokton,
5. Oturduğu bölgede doğup büyüyen, ataları da orada yaşamış olan,
6. Amerika, Avustralya ve Afrika’nın uygarlıktan uzak, ilkel biçimde yaşayan kimi halklarına verilen ad.²⁵

Ahmet Turan Alkan yerliliği, insanın kendisiyle, aidiyetleriyle, inandıklarıyla ve inanmadıklarıyla barışık yaşama hâli olarak tanımlar.²⁶ Yerliliği, öykü türü üzerinden inceleyen Cemal Şakar’a göre ise yerlilik “...ait olduğumuz kültürün yaşam biçimini savunmaktır. Oradan beslenmek, oranın dilinden düşünmek ve yazmaktır.”²⁷

Alatlı ile yapılan röportajlarda, sanatçının önemle üzerinde durduğu nokta “kod”dur. Kod birliği, yerlilerin yabancılaşmaya karşı durduğu bir programdır. Türkiye’de kod birliği bozulmuştur. Bu birlik ivedilikle tesis edilmelidir. Kod ile kastedileni Alatlı şöyle açıklar:

“Yerlilerin, Yakup Kadri bağlamında “yaban”ın, ekonomiden, teknolojiye biber oldukları, bu nedenle de Türkiye’yi yönetemeyecekleri şeklindeki inançlar, yoksulların işsizlerin derdine Batılı reçetelerin dışında da deva bulabileceği şeklindeki

²⁴ www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=YEREL (04.05.2019)

²⁵ www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce75c329fe871.21146472 (04.05.2019)

²⁶ Ahmet Turan Alkan, “Fikir Konformizmine Veda: Yerliyim, Yerlisin, Yerli!” Cogito, Sayı 21, 1999, s. 96.

²⁷ Cemal Şakar, “Yerlilik Sorununa Öyküden Bakmak”, Sabitfikir, Sayı 94, 2018, s. 30.

tezlerin boş olduğu iddiaları, inananların yönetimde ehil olamayacakları gibi, cami ile ekonomik kalkınmanın bir arada gidemeyeceği gibi kodlar.”²⁸

Alatlı’ya göre aydınların toplumdan kopması çok kolaydır. Bir masal anlatacak anneannesi olmayan, elinden tutup camiye götürecek dedesi olmayan, türkü bilmeyen, Münir Nurettin’i, İtrî’yi bilmeyen, “failâtün failün” ile dalga geçilen bir ortamda büyüyen²⁹ kısaca yerliliğini kaybeden aydınlar, yönlerini artık topluma dönemez.

Postmodern zamanda oldukça sık duyduğumuz yerlilik, kendisini bir tarihe yaşlama iddiasıyla bir coğrafyanın “vatan” oluşunda rol alan aktörlere atıf yaparak, yabancılaşma ve fikrî sapmalara karşı bir tavır olarak ortaya çıkar.³⁰ Kullanıldığı alan bakımından zengin bir çeşitliliğe sahip olan yerliliğin, aynı alanda olup da farklı anlamda kullanıldığı da görülür. Örneğin siyasette sağ cenah yerliliği “millilik” ile aynı görürken sol cemahta yerlilik, bir tarz gericilik remziyle hatırlanır³¹ Fakat yerlilik, hiçbir sınırlamayı kabul etmeyen bir kavramdır. Kuşatıcı olan ve zamandan kopmayarak insanların yaşamlarına devam etmesini sağlayan bir olgudur. Yerlilik, içinde bulunulan zamanı reddetmeden bağımsız bir yaşam alanı kurmayı önerir.³²

Yerliliğin ilk kez ne zaman kullanıldığı, hangi olayı milat kabul etmek gerektiği hakkında birçok görüş yer alır. Yerliliğin, “fetih”, “inşa” ve “ihya”³³ misyonlarını göz önünde bulundurduğumuzda yerliliğin, Anadolu’nun yurt edinildiği fetih olan Malazgirt Savaşı’nı (1071) temel almak gerektiği görüşü bize daha yakın gelmektedir. Bu misyonun harekete geçirilmesinde kaynak dindir. Bu yüzden yerlilik Müslüman olmuş olmak’tan sonraki süreçten bahsetmektir.³⁴

²⁸ www.alevalatli.com.te/soylesi.asp?s=detay&ID=14, 01.04.2013, Türkiye Gazetesi Söyleşisi, Söyleşiyi yapan Fatih Vural.(06.05.2019)

²⁹ www.alevalatli.com.te/soylesi.asp?s=detay&ID=13, 01.04.2014, Taraf Kitap Söyleşisi, Söyleşiyi yapan Yusuf Çopur.(06.05.2019)

³⁰ Murat Erol, “Yerlilik için Kavramsal ve Anlamsal Bir Çerçeve”, Hece Dergisi Yerlilik Özel Sayısı 20, Ankara, 2010, s. 34.

³¹ Necdet Subaşı, “Sadakat ve İstismar-Türk Siyasetinde Yerlilik Sorunu”, Hece Dergisi Yerlilik Özel Sayısı 20, Ankara, 2010, s. 27.

³² Murat Erol, “Yerlilik için Kavramsal ve Anlamsal Bir Çerçeve”, Hece Dergisi Yerlilik Özel Sayısı, Yıl 14, Sayı 20, 2010, s. 35.

³³ Erol, a.g.e., s.36.

³⁴ Erol, a.g.e. s.36.

Osmanlı Devleti'ndeki yabancılaşma Tanzimat Dönemi ile başlar. Yabancılaşma sürecini daha iyi anlamak için Osmanlı'nın Batılılaşma hareketlerine kısaca değineceğiz. Batı'da meydana gelen gelişmeler karşısında Osmanlı Devleti'nin tepkisiz kaldığı görüşü yanlıştır. Rönesans ve Reform'un yaşanması, yeni deniz yollarının bulunması gibi Batı'nın ilerlemesini sağlayan olaylara karşı tepki vermekte gecikilmemiştir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi, Kanuni dönemi kapitülasyonları vb. olaylar Osmanlı'nın Batı'da yaşanan gelişmelere cevabıdır. XVII. yüzyıldan sonra Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti yavaş yavaş azalır. Büyük toprak kayıpları yaşanmaya başlar. Bunun farkında olan devlet, Batı'ya elçiler göndererek yenilikleri bizzat yakından takip etmek ister. Elçiler sadece askerî alanda gözlem yapmakla kalmaz, hayatın her aşamasını raporlar halinde sunar. Bu bilgilerin ışığında, Batı'da eğitim alan ve Batı'yı iyi tanıyan devlet adamlarımız tarafından, Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi zorunlu görülür.

XIX. yüzyılda Batılılaşmaya başlayan Osmanlı Devleti'nin genel havasının nasıl değiştiğini daha iyi anlamak adına aşağıdaki tasvir dikkat çekicidir:

“XIX. yüzyılda İstanbul ve büyük liman şehirlerinde yeni bir hayat başladı. Bu yeni hayat tarzı, sadece kâgir konaklar, Avrupa mobilyası ve alafranga sofrada adabıyla özetlenemez. Kadınlar eğitim görüyorlardı. Gazete ve dergi okunuyordu, asıl önemlisi roman okunuyordu. Kaçgöç büyük ölçüde devam etmekle beraber yüksek sınıfın kadını toplum hayatına giriyordu ve gezinti yerlerinde kadın erkek flörtü başlamıştı. Bazı tekelere kadınlar da devam ediyordu.”³⁵

Yaşanan bu gelişmeler sadece sosyal alanda olmaz. İlber Ortaylı, bir toplumda değişim başladığında bu değişim öngörülen alanlar kadar, öngörülmeyen alanlara da sıçradığı için Osmanlı toplumunun belki çok köklü bir değişim geçirmediğini ama modernleşmenin toplumun her kesitine ve her kurumuna sıçradığından³⁶ bahseder. Bu sıçramalar, kültürel anlamda da kendini hissettirir. Devlet eliyle gerçekleştirilen

³⁵ İlber Ortaylı, Batılılaşma Yolunda, 8. Basım, İnkılâp Yay. , İstanbul, 2018, s. 21.

³⁶ Ortaylı, a.g.e. s. 25.

yenilikler arasında, Batı tarzı okulların açılması ve birçok yabancı eserin dilimize çevrilmesi önemlidir.

Tanzimat'ın getirdiği değişim havasından herkes aynı ölçüde memnun olmaz. Osmanlı aydınlarının medreseli-mektepli olarak ayrılması bunun göstergelerindedir. Özellikle gazetenin hayatımıza hızlı bir şekilde girişi ile Batılılaşmadan memnun olmayanların sesleri duyulmaya başlar. Bu anlamda Şerif Mardin'in tespiti dikkate değerdir:

“İlk ve ikinci kuşak Tanzimatçılara karşı sistematik eleştirilirse ancak 1860'larda başladı. Namık Kemal ve Ziya Paşa önderliğindeki bu eleştiriciler grubuna "Yeni Osmanlılar" adı verilmiştir. Yeni Osmanlılar, Tanzimatçıların sömürü olayını anlamadıklarını, bir "üst tabaka" meydana getirdiklerini, kendi kültürlerini kösteklediklerini (şeriatı unuttukları) ve ancak yüzeysel anlamda "Batılı" olduklarını ileri sürdüler. Tanzimatçıların -Yeni Osmanlılara göre Batı'nın "ruhu"nu oluşturan hürriyetçi ve parlamenter eğilimleri anlamadıkları da yüzlerine vuruluyordu.”³⁷

Şerif Mardin, II. Abdülhamit devrine kadar Batı'nın anlayamadığını söyler. Tanzimat Fermanı'ndan sonra ilan edilen Islahat Fermanı ile devletin güttüğü politikaya karşı tepkiler artar. Din farkı gözetmeksizin her bireyin Osmanlı sayılması, gayri Müslimlerle Müslümanların eşit haklara sahip olması ve ilerleyen zamanlarda Batı'nın baskısı ile gayri Müslimlere verilen imtiyazların Müslümanlara tanınan haklardan fazla olması, Osmanlı toplumunun çözülmesine neden olur. Osmanlı Devleti her alanda yenilik yapmasına rağmen istenilen sonuç elde edilemez. Batılılaşma hareketleri devleti yıkılmaktan kurtaramaz.

Kemal Tahir, birçok alanda yenilik yapılmasına rağmen devleti yıkılmaktan kurtarılamamasını, Osmanlı Devleti'nin bir kapıkulu (memur) devleti olmasına bağlar. Anadolu'da fetih bilinci ile kazanılan toprakların Allah adına devlet malı sayılması³⁸ özel mülkiyeti önler. Böylece mülkiyetin bir kişide toplanmasının önüne geçilir. Batı ise sınıflı bir toplumdur. Kişiye mülkiyet hakkı tanınır. Bu bakımdan Batı ile

³⁷ Şerif Mardin, Türk Modernleşmesi, 18. Basım, İletişim Yay. , İstanbul, 2008, s. 245.

³⁸ Kemal Tahir, Notlar/Batılılaşma, 1. Basım, Bağlam Yay. , İstanbul, 1992, s. 38.

Osmanlı'nın bağdaşması mümkün değildir. Osmanlı sosyalizme yatkınken Batı kapitalisttir. Osmanlı'nın uzun yıllar dünyaya hâkim olmasını sağlayan tımar sistemi, Batı'nın kapitalizmiyle baş edemez. Fetihlerin durması ve tımar sisteminin bozulması ile yıkılma süreci başlar. “ 1300 yıllarında tarih yüzüne çıkan imparatorluğun kısa zamanda o kadar genişleyip, o kadar uzun yaşamasını kolaylaştıran bu özellik (tımar sistemi), Batı'da buharın sanayide kullanılmasından sonra Osmanlılığın aleyhine dönmüş, başta Saray, Babıali, ordu ve aydınlar ve Anadolu halkı olduğu halde, imparatorluğu kurtarmak için bütün ağır fedakârlıklar, pahalı denemeler çöküntüyü önleyememiştir.”³⁹

Fetihlerin durması ve tımar sisteminin bozulması ile çözülmenin yaşandığı Osmanlı Devleti için toprak, sadece ekonominin temelini oluşturmaz. Türk olma bilincini de ifade eder. Lütfi Bergen, Osmanlı'nın yerliliği, 'dâr' kavramını tımar sistemi içinde yedirerek hem 'şeriat', hem ekonomik bir düzen (dirlik-ahilik), hem de muhtariyete sahip idari bir sistem (yerinden yönetim) fırsatı tanıdığını, dolayısıyla Türk olmanın tımara katılmakla mümkün olduğunu söyler.⁴⁰

Toprağa bağlanmadan “yerli” olmak söz konusu değildir. İnsan mekân olarak seçtiği coğrafyada birtakım yaşamsal etkinlikler gerçekleştirir. Bu etkinlikler onu toprağa yani “o yer”e bağlar ve “o yer”in yerlisi olur. Bağlandığı “o yer” bir süre sonra vatanı olur. Bir coğrafyanın vatan olmasını sağlayan en önemli unsur ise inançtır. Tarih boyunca Türkler birçok coğrafyaya göç etmiştir. Göç ettikleri yeri, yurt haline getirenler ise Oğuzlardır. Bunu, İslâmiyet sayesinde gerçekleştirmişlerdir. İslamiyet'teki gaza fikri, Türklerin varlığını devam ettirmelerini sağlayarak fethettikleri topraklara kök salmalarını sağlamıştır. Fethedilen yerler Türkleştirilmiş yani İslâmlaştırılmıştır. “Bu Türklerin İslâm'la birlikte 'kendilerine has' bir kültür kurmalarıyla doğrudan bağlantılıdır aslında. İslâm ile perçinleşmiş sağlam kültür başka kültürlerle etkileşimlerde Türklerin yekpare kalmalarını sağlamıştır.”⁴¹ Tanzimat Dönemi'ne kadar Türklük ile Müslümanlık arasında bir fark gözetilmez. Bu

³⁹ Kemal Tahir, a.g.e. s. 38.

⁴⁰ Lütfi Bergen, “İsyandan Dirliğe: Anadolu'da Yerli Olmak”, Hece Dergisi Yerlilik Özel Sayısı 20, Yıl 14, Ankara, 2010, s. 64.

⁴¹ Ercan Yıldırım, “Yurt, Millet, İslâm ve Batılılaşma Ekseninde Türk Düşüncesinin Yerliliği”, Hece Dergisi Yerlilik Özel Sayısı 20, Ankara, 2010, s. 92.

dönemle başlayan Batılılaşma hareketleri, Türk olmak ile Müslümanlık arasında bir fark meydana getirir. “Vatan artık, İslâm ile şekillenmiş dünya görüşünün kurulduğu yer olmaktan çıkıp herkesin yaşadığı kendi paçasını kurtarıp maddi imkânlarla kavuştuğu bir yer halini almıştır.”⁴²

Bir yere ait olma durumu, modernleşme ile daha çok zikredilir olmuştur. Aidiyet duygusu herkesin birbirinden farkının kalmadığı zamanda, kendisi gibi düşünen, aynı medeniyette yaşayan insanların ortak paydada kendileri gibi benzerlerini bulma çabasıdır. Kendileri gibi olanlar, yabancılaşmış bir ortamda farklılıklarını ve özgünlüklerini ortaya çıkararak ait olduğu toplumun yerli özelliklerini ön plana çıkarırlar. Yerlilik, modernleşmenin etkisiyle değişen toplumsal yapının bir hasilasıdır.⁴³ Kültürden, gelenek ve görenekten kopmadan, modern olanı kendine göre yorumlayarak millete ait olanı ön plana çıkarmak isterken hem farklı olma arayışı hem de modern olana bir tepki gösterir.

Yerlilikten bahsedildiğinde aslında yabancılaşmadan da söz etmiş oluruz. Çünkü yabancılaşmanın ortaya çıkması yerliliğin de ortaya çıkması anlamına gelir. “Yabancılaşmanın başlaması ile yerlilik bir toplumun sahip olduğu değerleri koruma adına, kendini savunma adına bir tepkimesidir.”⁴⁴ Modern hayatta birey özgürdür. İsteddiği gibi hareket edebilir. Modern toplum yapısına geçen birey artık geleneksel toplumun yazılı olmayan kurallarına uymaz. “Biz” yerini “ben” alır. Bireyin çıkarı toplumun çıkarından üstündür. Kapitalizmle beraber sürekli tüketen bireyler oluşur.

Yerlilik kavramı, “ait”liği de içerir. Birçok Batılı eserin dilimize çevrildiği 1940’lı yıllar, aynı zamanda “Evrensel olmak için önce yerli olunmalıdır” anlayışının hâkim olduğu yıllardır. O zamandan günümüze kadar olan süreçte yerlilik gündemden hiç düşmemiştir. Bazen bir hatırlayış bazen de hayatımızın her alanında zikredilen bir

---

⁴² Yıldırım, a.g.e. s. 96.

⁴³ Abdurrahman Arslan, Yerlilik: “Toprak”la “Tarih” Arasında, Birikim Dergisi, Sayı 111-112-Temmuz/Ağustos, İstanbul, 1998.

⁴⁴ Murat Erol, Yerlilik İçin Kavramsal ve Anlamsal Bir Çerçeve, Hece Dergisi Yerlilik Özel Sayısı 20, Yıl, 14, Ankara, 2010, s. 20.

kavram olur. Yerlilik hakkında, birçok aydın kendine göre tanımlamalar yapmıştır. Şerif Mardin'in yerliliği şöyle tanımlar:

“Batı’yı tümenden inkârın tepkisiyle ortaya çıkan, geleneksel uygarlığın değişikliğe uğramadan yeniden yaşamasını amaçlayan ideolojilere ‘yerlici’ ideolojiler diyoruz.”⁴⁵

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, aydınların memleketi kurtarmak adına savundukları düşünce akımlarının temelinde yerli düşünce vardır. Bu anlamda, Batı'yı çok iyi tanımış bir fikir adamı olan Said Halim Paşa'nın yerliliğe yaklaşımı dikkat çekicidir. Ona göre Batı ile İslâm iki ayrı medeniyettir ve toplumlar ait oldukları medeniyeti kolayca terk edemedikleri gibi bir başka medeniyetin unsurlarını da hemen benimseyemezler.⁴⁶ Bizdeki asıl sorunun, Batı medeniyetine körü körüne bağlanarak İslâm Medeniyetini terk etmek düşüncesinin olduğunu savunur. Batı hayranlığını ve taklitçiliğini hastalık olarak görür. Müslümanların, İslâm Medeniyetine geri dönmesi gerektiğini söyler. Said Halim Paşa'nın savunduğu bu düşünceler, yerli düşünceyle bağdaşır. Onun düşüncelerine yön veren de yerlici tavrıdır.

Bir başka yerlici tavrı Ziya Gökalp'te görürüz. O da Said Halim Paşa gibi İslâm medeniyetini, yerli düşüncenin kaynağı sayar. Ona göre Batılı anlayışın hâkim olduğu zamanda, çağın akıl ve bilimiyle donanmış olduğumuz halde bir Türk-İslâm kültürü yaratmaya çalışmalıyız.⁴⁷

Cemil Meriç de eserlerinde, yerlici tavrını açıkça gördüğümüz aydınlardandır. Meriç'e göre faydalı olan şey, bir millete ya da medeniyete mâl edilemez. O insanlığın ortak ürünüdür ve herkes yararlanır:

“Bir medeniyet başka bir medeniyetten ancak malzeme alır. Bu malzeme bütün insanlığın ortak malıdır. Her müessese her iklimde gelişmez. Hangi müesseselerin hangi iklimlerde gelişeceği ancak uzun bir tefekkür ve sabırlı bir tetkik ile anlaşılır.

⁴⁵ Şerif Mardin, İdeoloji, 7. Basım, İletişim Yay. İstanbul, 1999, s. 183.

⁴⁶ Mahmut H. Akın, “Said Halim Paşa'nın Düşüncesinde Yerlilik Meselesi” TYB Akademi, Eylül 2011, s. 148.

⁴⁷ Ziya Gökalp, Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak, Kum Saati Yay. İstanbul, 2001, s. 41.

Kendi tarihimizi, kendi içtimai bünyemizi bilmeden, tarihine yabancı olduğumuz, temellerine eğilmediğimiz, tezatlarından habersiz bulunduğumuz bir dünyanın siyasi müesseselerini aynen benimsemek hataların hatası idi.”⁴⁸

Türkiye yerliliğinden bir şey kaybetmeyerek Batı’dan yararlanabilir. Batı ile kurulacak olan ilişki faydalı olanları almakla sınırlı kalmalıdır. İslâm medeniyeti, Batı Medeniyeti ile taban tabana zıttır. Dolayısıyla bizim Avrupalılaştırmamız ya da Batılılaşmamız mümkün değildir. Meriç’e göre “bir iflasın ifadesidir Avrupalılaştırma, bir inkâr çılgınlığı, bir intihar kararıdır.”⁴⁹ “Osmanlı İmparatorluğu’nun varisi olan Türkiye, alt yapı ve üst yapı bakımından nev-i şahsına münhasır bir ülkedir”⁵⁰ Böyle bir ülkenin yerli özelliklerine önem vererek yabancılaştırmaya direnmesi gerekir.

Cemil Meriç’in yerlici tavrına benzer bir yaklaşımı da İsmet Özel’de görürüz. “İslâmiyet, Türk’ün kendini bilmesinin nişanesidir. Bu nişanenin yerine başka bir şey koymak abestir. Türklerin tarih sahnesine çıkmaları ve en görünür yerine yerleşmeleri Müslüman olmaları sebebiyledir.”⁵¹ diyen Özel, bizleri Batılılardan ayıran yerli unsuru İslâmiyet olarak belirler. Ona göre İslâmiyet temel alınarak Batı’nın baskısı kırılabilir, Türkiye’ye dayatılmak istenen Batılı sisteme karşı konulabilir. Sisteme karşı koymak, Türklükte ısrar etmekle olur. Kendi gündemini kendi belirleyen, millet olmanın bilincinde olan insan, feraha çıkar.

Yerlici tavrı olan bir başka sanatçımız Sezai Karakoç’tur. “Müslüman olmasaydık, Hristiyan olsaydık Avrupalı olabilirdik” düşüncesine şiddetle karşı çıkar. Batılıların “arî ırk” düşüncesine göre bir milletin Hristiyan ya da Müslüman olması önemli değildir. Onlara göre önemli olan arî ırktan olmaktır:

“Zaten birçok âdetimizi, geleneğimizi bıraktık. Medeniyetimizden koptuk. Sadece din, inanç kalmış, ondan da vazgeçersek, Avrupalılar bizi kendilerinden sayarlar, sananlar var. Hayır, hiçbir zaman Avrupalı, bizi Avrupalı olarak görmez. Biz

⁴⁸ Cemil Meriç, Kültürden İrfana, İletişim Yay. İstanbul, 2013, s. 479.

⁴⁹ Cemil Meriç, Kirk Ambar, 2. Cilt, İletişim Yay. 6. Basım, İstanbul, 2014, s. 31.

⁵⁰ Cemil Meriç, Sosyoloji Notları, İletişim Yay. 4. Basım, İstanbul, 1997, s. 193.

⁵¹ İsmet Özel, Henry Sen Neden Buradasın? 1, 10. Basım, Şule Yay. İstanbul, 2009, s. 100.

Avrupalıları tanımıyoruz. Yanlış tanıyoruz. (...) Batı dışındakiler esir olmaya, hizmetçi olmaya mahkûmdurlar.”⁵²

Sezai Karakoç, İslâm Medeniyetini “ölmeyen medeniyet”⁵³ olarak niteler. Ona göre medeniyet olma özelliğini taşıyan tek medeniyet İslâm Medeniyeti’dir. Din, dil, ırk, renk ayırımına bakmadan insanı sadece insan olarak değerlendirir, sınıflandırmaz. Batı Medeniyeti ise her fırsatta Müslümanları hâkimiyetine alıp zulmetmek ister. Karakoç Batı’nın amacının İslâm meşalesini söndürmek olduğunu savunur. Ona göre bizler çoğu kişinin savunduğunun aksine Doğulu değil Ortadoğuluyuz:

“Biz Doğulu değiliz. Biz Batılı da değiliz. Biz ortadayız, Ortadoğuluyuz, onların deyişle söylersek. Biz Müslümanız. Ayrı dünyanın insanıyız. Ayrı medeniyetin insanıyız. (...) İslâm, Ortadoğu’nun tüm dünyaya ve insanlığa mesajıdır. Bir hakikat mesajıdır, bir medeniyet mesajıdır.”⁵⁴

Bu mesaj, bizi biz yapar, diğerlerinden farkımızı ortaya koyar. Karakoç, Batı’nın karşısına İslâmiyet’i koyar. O da Cemil Meriç ve İsmet Özel gibi yabancılaşmamak için dine sarılmak gerektiğini düşünür. “İslam Medeniyeti’nden, kendi öz medeniyetimizden vazgeçemeyiz. Bir insan kendi benliğinden nasıl vazgeçemezse benliğimiz olan geçmişimizden aynı şekilde kopamayız.”⁵⁵ İslâm Medeniyeti özüne işlemiş olanlar başka medeniyette yaşayamazlar. Batı’nın kültürümüze verdiği zarar bir an önce görülmelidir. “Kararlı olarak kendi medeniyetimize dönmeliyiz. Köklerimizi araştırmalı, milleti, medeniyetimizi, devleti, ülkeyi yeniden tarif etmeli ve ona göre şimdi yeniden doğan Türk İslâm ülkelerine de o görüşlerle yardımcı olmalıyız.”⁵⁶

Karakoç’un Batı ile ilgili düşüncelerinin izlerini ve yerlici tavrıyla “Masal” şiirinde karşılaşıyoruz. Doğu ile Batı’nın karşılaşmasının anlatıldığı şiirde, bir baba oğullarını Batı’ya gönderir. Her bir oğlu Batı’nın cazibesine kapılarak ya değişir ya da

⁵² Sezai Karakoç, Çıkış Yolu 1, 6. Baskı, Diriliş Yay. İstanbul, 2016, s. 49,50.

⁵³ Sezai Karakoç, Çağ ve İlham IV, 5. Basım, Diriliş Yay. İstanbul, 2015, s. 30.

⁵⁴Karakoç, a.g.e. s. 51.

⁵⁵Karakoç, a.g.e. s. 58.

⁵⁶Karakoç, a.g.e. s. 59.

yok olup gider. Sadece yedinci oğul Batı'nın büyüüne kapılmaz. Batı'ya ayak basar basmaz Allah'a kendisini değiştirmemesi için dua eder. Buradan Karakoç'un Batı'nın gücü karşısında dayandığı noktanın din olduğunu anlıyoruz. Yedinci oğul, Batı'nın içine girerse kardeşlerinin başına gelenlerin aynısının kendi başına da geleceğini bilir. Onun, çukur kazıp kendisinin buraya gömülmek istemesini, değişmeden Doğulu kalmak istemesinden kaynaklandığını anlıyoruz.⁵⁷

Kemal Tahir, Batılılaşmanın kesinlikle reddedilmesi gerektiğini savunur. Bu konudaki söylemleri de oldukça serttir. Batılılaşmayı vatan hainliği⁵⁸ ile bir tutan Kemal Tahir, Doğulu toplumlar için Batılılaşmanın son hesaplaşmada ölüm olduğunu⁵⁹ söyler. Türkiye'nin kendini emperyalist güçlerden kurtarması için şu sırayı izlemesi gerektiğini söyler:

- a) Doğu-Batı ilintilerinin incelenmesi,
- b) Bu ilintilerin incelenmesinden sonra yerli kurtuluş doktrininin hiç değil hipotezine kabataslağına yaklaşmak (yerli fikri bulmak),
- c) Bu fikrin gelişmesi halinde milli devleti gerçek bağımsızlığına kavuşturmak.⁶⁰

Buraya kadar olan kısımda Batılılaşma sürecinin ülkemiz açısından etkilerini açıklamaya, yerlilik kavramını tanımlamaya ve yerlilik hakkında aydınlarımızın düşüncelerine yer vererek genel bir çerçeve çizmeye çalıştık. Görüşlerine yer verdiğimiz sanatçıların hepsi yabancılaşmaya, yerlilik düşüncesi ile karşı koymamız gerektiği konusunda hemfikirdirler. Alev Alatlî da bu görüşü savunan bir sanatçıdır. Son olarak onun yerliliğe dair düşüncelerine değinilip çalışmamızın asıl kısmına geçilecektir.

Batılılaşmayı, ülkedeki kod birliğini bozan bir yaklaşım olarak gören⁶¹ Alatlî, yerliliği romanlarının genelinde vurgular. Türk halkının öz değerler üzerinde

⁵⁷ Ertan Engin, "Sezai Karakoç'a Göre Batı ve Batı Karşısında Doğulunun Masalı", Türk Dili Dergisi, Cilt CVIII, Sayı 760, Nisan, 2015, s. 27.

⁵⁸ Kemal Tahir, Notlar-Batılılaşma, 1. Basım, Bağlam Yay., İstanbul, 1992, s. 225.

⁵⁹Tahir, a.g.e. s. 235.

⁶⁰Tahir, a.g.e. s. 239.

⁶¹ www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=17 , İktidar Dergisi (05.05.2019).

yükselmeyi hiçbir alanda bilemediğini söyler. Kendi değerini inkâr eden toplum bir yerlere gelemmez. Alatlî'nin insanların kendilerine ve topluma yabancılaşmaları için kullandığı kelime “paçoşlaşmak”tır:

“Paçoşluk, liyakatin ölçü olmaktan çıkması, sıradanlığın, rüküşlüğün yadırganmaz olmasıdır. Paçoşluk, paçoş tipi Türkiye’de eblehleşme süreciyle başladı. Türkiye’ye özgü değil, uluslararası bir mesele. Bizde daha hızlı gidiyor ama bu hâl 80’lerin başından beri dünyaya yapışmış ve yayılıyor.”⁶²

Hiyerarşik örgütlü dinlerin hepsinde bir sallanma ve yıkılma olduğunu söyleyen Alatlî, sistematik bilginin reddedilmesiyle yabancılaşmanın artacağını vurgular. Yerlilerin bir an önce harekete geçmesi gerektiğinden bahseder. Hareket noktası ise “kod birliğı”nin yeniden sağlanmasıdır. Türk halkının kodları, geleneğinde saklıdır. Özümüz üstüne yükselmek, Batılı direktifler olmadan kendi derdimize çare bulmak, İslâm’ın değerlerini yok saymamak yerli düşüncenin temelleridir. Türkiye, yerlilik düşüncesine sahip çıkararak yabancılaşmaya karşı koyabilmelidir.

---

⁶² www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=1, Akşam Gazetesi, Söyleşiyi yapan Şenay Yıldız (05.05.2019)

ALEV ALATLI'NIN ROMANLARINDA YERLİLİK DÜŞÜNCESİNİN İNCELENMESİ

1. OR'DA KİMSE VAR MI?

1.1. VIVA LA MUERTE! (YAŞASIN ÖLÜM!)

Alev ALATLI, ülkemizde makaleleriyle olduğu kadar romanlarıyla da Türk edebiyatında yer etmiş bir isimdir. Romanlarını kaleme alırken bilim insanı kimliğinden de oldukça yararlanmışır. Meseleleri sadece edebî açıdan değil felsefi ve sosyolojik açıdan da ele almıştır. Yerlilik düşüncesi en fazla *Or'da Kimse Var mı?* serisinde işlenmiştir.

Roman serisi beş kitaptan oluşmaktadır. Serinin ilk kitabı *Viva La Muerte!(Yaşasın Ölüm!)* adıyla yayımlanmıştır. Kitabın ismi, 1936-1939 yılları arasında İspanya'da meydana gelen cumhuriyetçi ve milliyetçi taraflar arasında çıkan iç savaşta, İspanyol faşistlerin kullandığı sloganlardan bir tanesidir. Romanda Türk toplumunun ve Türk aydınının yabancılaşması, toprağın asıl sahipleri olan yerlilerin yabancılaşma karşısında takındıkları tavır ve yapılması gerekenler anlatılmaktadır.

Alatlı, romanlarının genelinde “Büyük Yalan ve Büyük Makine (Megamachine)” kavramlarına dikkat çeker. İnsanın makineye hizmet eder hale gelmesi ve insanın etkisinin kalmaması durumu “Büyük Makine (Megamachine)” olarak tanımlar.⁶³ “Büyük Yalan” ise Türkiye'nin yabancılaşma sürecini yaşamasına rağmen her şeyin yolundaymış gibi görünmesidir. Alev Alatlı, “Megamachine” kelimesini özellikle Türk aydınlarını eleştirirken kullanır.

Eserin başkişisi Günay Rodoplu, iyi bir eğitim görmüş kendini geliştirmiş bir Türk aydınıdır. Gümülcineli, İstanbul doğumlu bir göçmen kızı olan Rodoplu üzerinden aydınların yabancılaşma süreci anlatılmıştır. Amerika'da okuyan daha sonra İstanbul'da iktisat fakültesinde öğretim üyesi olan Rodoplu, üniversitede gördüğü bürokrasiye tahammül edemez, üniversiteden istifa eder ve hayatına yazar olarak

---

⁶³ Alev Alatlı, *Or'da Kimse Var mı? – Viva La Muerte! (Yaşasın Ölüm)*, 12. Basım, Everest Yay. İstanbul, 2016, s. 27.

devam eder. Günay Rodoplu kendini tam bir yerli olarak görür. Kendisi gibi olan yerlilerin, yabancılaşma karşısında zafer kazanacağına olan inancı tamdır.

Günay Rodoplu, yakın arkadaşı Mehmet Sedes ile bir şairin cenazesine katılır. Cenaze törenini ajandada yapılması gereken bir iş gibi gören bu insanlar⁶⁴ için cenaze töreni acının paylaşıldığı bir ortam değil kendini gösterme ortamından başka bir şey değildir. Cenazedeki insanların yapmacık davranışları ve cenazeden sonra gittiği Ziya Bar'da olanlar tiksinti uyandırır. İnsanların tamamen yabancılaştığını gören Rodoplu, bu kişilerin davranışlarına anlam veremez:

“Ne sahtekârlık!” diye söylendi, “Hangi yumuşaklık, hangi huzur! Hangi yurt, hangi ulus!”⁶⁵

Estepeda, “tıp” oyununa benzeyen bir çocuk oyununun ismidir. Günay Rodoplu, yazdığı bilimkurgu romanına bu ismi verir. Bu oyuna göre üçe kadar sayan bir kişi “Estepeda” komutunu duyunca diğer kişilerin o an her ne yapıyorsa aynen kalması gerekir. Bu kitapta da yabancı bir ses “Estepeda” diye bağırması ve İstanbul'daki herkes donup kalmıştır. Estepeda'nın etkisini hissetmeyen kişiler de vardır. Romanı, Mehmet Sedes ile incelerken romanın ikinci bölümünde felaketten kurtulan kişilerin, neden onlar olduğu sorusunu sorgularlarken fark ettikleri şey hepsinin “yerli” olmasıdır:

“Bu insanlar “yerli”ydiler, her şeyden önce “sahici”ydiler. ‘Emanet kafalar’la düşünmeyen insanlardı. “Büyük Yalan”ı paylaşmayı reddetmişler, yaşamları boyunca, toplumla ya da bireylerle hemfikir olmama özgürlüklerini korumak, “aklın ırmağını alışkanlıkların karanlık çölünde kurutmamak” için olağanüstü bir gayretle direnmişler, bağımsız düşünce ve inançlarını (örneğin, akide şekeri imalatında, sentetik renklendirici kullanılmaması gerekliliği bunlardan biriydi!) inatla savunmuşlardır.”⁶⁶

⁶⁴Sevgili, Oğuz Atay ve Alev Alatlı'nın Romanlarında Aydın ve Yabancılaşma Sorunu: Karşılaştırmalı Bir Edebiyat Sosyolojisi Çalışması, s. 139.

⁶⁵ Alatlı, a.g.e. s. 53.

⁶⁶ Alatlı, a.g.e. s. 61.

Rodoplu, kitabın sonlarına doğru yerlilerin mücadeleyi kaybettiklerini anlayan Mehmet'e, yerlilerin kaybetmesine dayanamadığını, hâlâ bir umudunun olduğu için romanı sonlandıramadığını anlatır:

*“Kitabın sonunda, İstanbul’u diriltmek için gösterdikleri gayretlerin tümü sonuçsuz kaldıktan sonra, Boğaz Köprüsü’nden, Kafdağı’nın ardına (zaten bir anlamda hep orada yaşamışlardı) yürüyen kabile, yerlilerin (bir ulusun!) hazin sonunu sergileyecekti.”*⁶⁷

Günay Rodoplu, ülkesinin sorunlarıyla ilgilenen ve bunu hayatının her aşamasında dile getiren bir yazardır. Ülkesini esir alan “Büyük Yalan” a neden olanın, yabancılaşma olduğunu savunur ve bundan kurtulmanın yolu şöyle açıklar:

*“Türkiye’yi egemenliği altına alan kalpazanlar mafyasından, ‘yabancı işgalcilerden’ kurtulabilmenin tek yolunun, insanların kendi gerçeklerini haykırmaları olduğunu düşündüğü anlaşılıyordu.”*⁶⁸

Dr. Elizabeth Sernea, Iowa Üniversitesi profesörüdür. Orta Doğu Araştırmaları Merkezi’nde çalışır. Amacı, Ortadoğulu kadın yazarları tanımak olan Dr. Sernea, Günay Rodoplu ile tanışmak ister. Sernea’nın editörlüğünü yaptığı kitabı inceleyen Rodoplu ve arkadaşı Mehmet Sedes, kitaptaki kadın şairlerin Ortadoğu kökenli ancak Avrupa’da eğitim görmüş kadın yazarlar olduğunu fark eder. Ortadoğu yaşamını kötüleyen şiirler kaleme alan ve yerlileri yok sayan bu şairler hakkında Rodoplu şöyle bir tespitte bulunur:

“Yapılmak istenene baksana! Batı kültürü getirilecek, Batılı olmayan bir toprak parçasında – o toprak parçasında yaşayan yerli çoğunluğun varlığı ve istemleri tümüyle kulak arkası edilerek! – yeni bir vatan edinmesine yardımcı olunacak! Nasıl yardımcı olunacak? Batı’nın kültürünün, yerli kültürü istediği gibi tasarruf etmek hakkının, yerli kültürü korumak hakkından ‘daha yüce’, ‘daha iyi’, ‘daha saygın’,

---

⁶⁷ Alatl, a.g.e. s. 63.

⁶⁸ Alatl, a.g.e. s. 62.

'daha çağdaş', 'daha akılcı' olduğu şeklinde, tartışmasız 'doğru'lar yerleştirilerek yardımcı olunacak."⁶⁹

Batılıların, yerlileri kendi kültürleriyle asimile etmeye çalışmalarının nedenini Rodoplu şöyle açıklar:

*"Batılıların başka medeniyetleri algılayamamalarının, kendi kitle kültürlerini dayatmalarının, yaşamın her alanındaki fütursuz sömürgeciliğinin arka planı kendilerine duydukları aşktır! Bize düzenin öz uzman aydınlarının 'halk' ı algılayamamaları, kendi kültürlerini dayatmaları şeklinde yansır."*⁷⁰

Halkın gittikçe kendisinden uzaklaşarak benliğinin yok olması Rodoplu'yu rahatsız eder:

*"Akrabanın akrabaya akrep etmez ettiğini hikâyesi! Haysiyetimiz, özgüvenimiz yok oldu. Kişiliğimiz yok oldu. Artık biz, 'biz' değildik. Tıpkı, o çocuklar gibi, zihinsel bir kıtlık yaşıyoruz. Bak, çocukların akli donanımlarını idman ettirecek, beyinlerinin yüklü kıpır kıpır hücrelerini çalıştıracak dürtüler olmazsa, tekdüze ve neşesiz bir ortama mahkûm edilirlerse, donarlar. Seslerini duyuramazlarsa, kimse onları dinlemez, kimse tepki vermezse, güçsüz ve iktidarsız kalırlar. Tıpkı, Türk halkı gibi!"*⁷¹

Osmanlı Devleti'nde yenileşme fikri ıslahat yapmayı gerektirmiştir. Rodoplu'ya göre yenileşmek, yerli halktan memnun olmamaktır. Bu ıslahat hareketi ise Avrupalıların yaptığı sömürgeciliğin bizdeki versiyonudur:

*"Avrupa görmüş, biraz mürekkep yalamış Osmanlı aydını, 'tıpkı oryantalistlerin Türkiye ile Yunanistan'ın arasına çizdikleri muhayyel çizgi' gibi, biz dediği kendisi ile 'onlar' dediği 'birileri' arasına bir çizgi çekmiş, bu çizginin ötesinde kalan 'yerli halkı' tanımlamak, 'takdim' ve temsil etmek, 'yeniden biçimlendirmek' görevini üstlenmişti."*⁷²

⁶⁹ Alatl, a.g.e. s. 81.

⁷⁰ Alatl, a.g.e. s. 167.

⁷¹ Alatl, a.g.e. s. 177, 178..

⁷² Alatl, a.g.e. s. 228, 229.

Osmanlı Devleti, Avrupalıların yaptığı sömürgeciliği ıslahat adı altında bilerek ya da bilmeyerek devam ettirir. Islahat yapanların yerlilere yaklaşımını Rodoplu, Mehmet'e şu şekilde açıklar:

*“Türk ıslahat hareketleri, ‘kötü Arap’ı’ adam etmek söylemiyle evrensel haklılık kazanan Siyonizm’e benzer, diyordu, Her ikisinin de ‘yerliler’e babacan bir husumetle yaklaşır. ‘Çizgi’nin öteki tarafındaki Halis Özden’leri bir taraftan kanatlarının altına alır gibi görünürlerken, öte yandan da kanat altına girdikleri için küçümserler.”*⁷³

Günay Rodoplu’ya göre Siyonistlerle Hitler’in hiçbir farkı yoktur. İkisi de sömürgecidir. Yerli halka, önce babacan tavırlarla yaklaşırlar sonra onları yok ederler. Rodoplu, sömürgecilerin “yerli”yi yerinden etme faaliyetini, İsrail’in Filistin halkını yerinden etmesi örneğiyle açıklar:

*“Sömürgeciler, işe, göz diktikleri toprak parçasını överek, ona handiyse ‘ulvi’ nitelikler yakıştırarak başlarlar. (Mesela, daha on yedinci yüzyılda-İsrail’in kurulmasından 300 yıl önce!- George Sandys, İngiliz şair, Filistin’i ‘Süt ve bal akan ülke; yaşama elverir bir dünyanın ortasında, ılıman bir iklimde; güzel dağlar, zengin vadilerle süslenmiş, mükemmel sular fişkardan kayalar; hiçbir köşesi yok ki, esenlik ve servetten yoksun olsun!’ diye anlatıyordu!) İkinci aşamada, tamah edilen toprak, üzerinde yaşayan insanlardan soyutlanır, sömürgecilerin gönlünde eski medeniyetleri, görkemli geçmişi!-nasılsa bir yerlerde bir iki harabe vardır!- ve yerliler olmasa, ‘muhteşem!’ olabilecek geleceği ile yer eder! Gel gör, o güzelim topraklardan o Allah’ın belası yerliler hiç eksik olmazlar!”*⁷⁴

Rodoplu, sömürgecilerin her halükarda yerlileri yok sayarak yollarına devam ettiklerinin söyler. Çeşitli yollar deneyerek amaçlarını gerçekleştirirler. Bu yollardan ilki İsrail’in başbakanlarından Golda Meir’in yaptığı gibi Filistinlileri yok sayıp bunu öne sürmektir. İkinci yol ise yerlilerin varlığını bir taraftan kabul edip diğer taraftan

⁷³ Alatl, a.g.e. s. 229.

⁷⁴ Alatl, a.g.e. s. 229, 230.

onları yerli olarak görülmemesidir. Azınlıkta olan yerlilerin görülmek istenmemesi onların bulunduğu topraklara layık görülmediğindedir:

“Sömürgecilerin yakıştırmalarının tutması için ‘yerliler’in kendilerini ‘takdim’ etmeleri, çağdaşlarına bir özgeçmiş, bir niyet mektubu sunmaları önlenir. İlk aşamada takriri sükûn kanunu türünden önlemler alınmak suretiyle yerlilerin gerçekliklerinin üstü örtülür. İkinci aşama biraz daha karışıktır; bir yandan yerlilere özgeçmişlerini unuttururken, öte yandan da onları sömürgecilerin çıkarları doğrultusunda yeniden biçimlendirmeyi gerektirir ki, bu, o doğrultuda düzenlenmiş eğitim sisteminin uygulamaya konulması demektir.”⁷⁵

Rodoplu, uluslararası sömürgecilikle iç sömürgecilik arasında bir fark görmez. İç sömürgecilikte, sömüren ile sömürülen aynı ülkeden olduğu için, sömürgeci kavramı kullanmak yerine ıslahatçı, inkılapçı gibi sıfatların arkasına saklanılır. “Yiğit” sözcüğü de bu sıfatlardan bir tanesidir:

“ Önce yerli halkın fiilen renksiz, kokusuz olduğu bir dönem yaşanır. Bu dönem Nepalli Gurkaların, Pencaplı Hintlilerin İngilizler için savaşmak üzere Irak çöllerine sevk edilmeleri, Rumeli kızanlarına Yemen’de, Mardin Kürtlerine Çanakkale’de ölmeleri emredilen dönemdir. Egemen sınıfların, halkı, yan, ‘yerlileri’ kendi çıkarları doğrultusunda takdim ve temsil etmeye başladıkları aşama budur. ‘Yiğit’ söyleminin geliştirildiği aşama da budur. Amaç hep aynıdır: ‘Yerlilerin egemen sınıfları tehdit edecek konuma gelmelerini önlemek!’ Yiğit kalın ki, kanınızı emelim ey yerliler!”⁷⁶

Filistin, Batılı emperyalistlerin gözünde öze dönülmesi gereken bir yerdir. Rodoplu’ya göre Avrupa’da eğitim görmüş Türk aydınının tutumu, Batılıların Filistin’e karşı tutumları ile aynıdır. Sanki Anadolu, Türk aydını fark etmeden önce unutulmuş harap olmuş bir yerdir. Türk aydını, Anadolu’yu yeniden kazanılması gereken bir toprak parçası olarak görür. Anadolu’ya ait yerli söylemler ardı ardına gelir:

⁷⁵ Alatl, a.g.e. s. 229,230.

⁷⁶ Alatl, a.g.e. s. 230.

“Mürekkep yalamış Türk, Anadolu aklına gelince, bu toprağa hıyanet edilmiş gibi hüznülenir olur. Yazıklanma, Türk aydınının, Türk sanatçısının ‘Anadolu’ görüşü haline gelir. ‘Ilgaz Anadolu’nun sen yüce bir dağısın...’dan başla, ‘Beşikler vermişim Nuh’a...’uğra, ‘Havasına suyuna, taşına toprağına...’dan geç efendim, ‘Anadolu Medeniyetleri’ sergisinden, turizm posterlerine varıncaya kadar, bu topraklarda yaşayan yerlilerin gerçekliklerinin izi olmayan bir Anadolu söylemi geliştirilir.”⁷⁷

Rodoplu, bir savaş kazanılınca yerliler üzerinde egemenlik kurulacağı zaman, onların özgeçmişlerinin unutturulduğunu ve sömürgecilerin çıkarları doğrultusunda yeniden biçimlendirildiğini savunur. Bunu, Siyonistlerin Filistinlilere uyguladığı sömürgecilik anlayışı ile örneklendirir. Filistin Keşif Kolu başkanı Salisbury Piskoposu’nun bir demecini hatırlatır. Demeçte piskoposun Filistin topraklarının İsrail’in egemenliğine girmesinin normal olduğunu, yapılan kazı araştırmalarında da Kenan kültürünün iğrenç bir kültür olarak görüldüğünü söyler. Rodoplu, piskoposun sözlerinde ufak değişiklikler yaparak Türk profesörlerinin savunduğu düşünceleri duyabileceğimizi söyler:

“Bu pasajdan ‘Kenan medeniyetini’ çıkarır, yerine ‘Osmanlı’ kelimesini; ‘İsrail medeniyetini’ çıkarır, yerine ‘Batı’ kelimesini koyarsak, herhangi bir Türk arkeoloji profesörünü duyar gibi oluruz! O kadar ki, hani, hasbelkader diyeceğim, Osmanlıya ait birkaç eser bulursak, kendimizi mimarının Sinan gibi ‘gayrimüslim’-Rum ya da Ermeni- olduğunu en azından ima etmekle mükellef sayarız!”⁷⁸

Günay Rodoplu, sömürgecilerin karalama faaliyetinden sonra yerlilerin kendilerine ait olmayan bir toprak parçasında, kendilerini yabancı hissetmelerinin yadırganmaması gerektiğini savunur:

“Yerlilerin işgal ettikleri toprak parçasına layık olmayan, marjinal yaratıklara indirildiği düzenlemelere, düşüncelerinin, duygularının ve hatta hayatlarının bir kıymeti harbiyesi olmaması tabiidir.”⁷⁹

⁷⁷ Alatl, a.g.e. s. 231.

⁷⁸ Alatl, a.g.e. s. 231, 232.

⁷⁹ Alatl, a.g.e. s. 232.

Rodoplu, karalama faaliyetinin ülkemizdeki yerlilere de uygulandığını ve yerlilere ait ne varsa aşağılayıcı ve küçümseyici bir tavır takınarak yok sayıldığını yerine, yerli unsurlarla ilgisiz başka unsurlar yerleştirilmek istendiğini söyler:

“Yerlilerin özgeçmişlerini (Osmanlı’yı, İslâmiyet’i, Bozkır imparatorluklarını, Şamanizm’i hatta devrimci hareketleri) adeta yüz kızartıcı bir suçmuş gibi karalama aşamasından sonraki aşama, onları takdim, temsil ve yeniden biçimlendirme aşamasıdır. İç-sömürgeciliğin Türkiye versiyonunda, takdim, ‘Türk köylüsü’ denilen muhayyel bir yaratığın icat edilmesiyle başlar. Kimmiş efendim bu yaratık? Bir kere, milletin efendisidir, Köylü sen topraktan öğrenip kitapsız bilirsin!”⁸⁰

Ülkemizdeki sömürgeciler, Siyonistleri ve Hitleri örnek alırlar. Başımıza gelen belaların hepsi okumamamızdan ileri gelir. Okumamak ve düşünmemek, bizleri Avrupalıların kölesi haline getirir:

“İç sömürgecilerin örnek alabilecekleri dâhiyane sistemler Siyonizm’in ve onun sulandırılmış versiyonu Hitler faşizminin eğitim sistemleridir....Niye Hitler diyeceksin? Çünkü, Türkler dü-şün-mez-ler! Bir adım ötesini görmemekten, Batı çöplüğüne düşkünlüğümüzden gelir! Çok affedersin, Avrupalı (...) yese, biz de yeriz!”⁸¹

Rodoplu’ya göre Türkiye’nin gündemini yönlendiren Batılı bir aristokrasi vardır. Bu egemen sınıf, kanunları ve üyeleri bilinmeyen bir hükümet gibidir. Bu hükümet, yerlilerin kaderlerini belirlerler:

“Gizli hükümetin ajanları, düzenin öz uzman aydınları, üniversitelerden basına, sanat çevrelerinden dışişlerine, ilâhiyat fakültelerinden Yeşilçam’a siyasi partilere kadar, ‘yerlilerin’ kaderlerini etkileyebilecek her kuruluşa yayılmışlardı.”⁸²

---

⁸⁰ Alatl, a.g.e. s. 232.

⁸¹ Alatl, a.g.e. s. 233.

⁸² Alatl, a.g.e. s. 240.

Rodoplu, sıradanlığı, bayalığı yüceltip halkçılığı küçümseyen sömürgecilerin yerlileri yok ettiğini söyler. Yerlilerin yok edilme sürecini, Almanların Yahudileri toplayıp soykırımı uğrattığı Bergen-Belsen toplama kamplarına benzetir:

“Bu ülkenin yerlilerine yapılanları düşündüğümde, Bergen, Auschwitz ya da her neyse, bir toplama kampına girmiş gibi oluyorum!” dedi. “Üst üste yığılı bedenler bizimkilerin bedenleri sanki!” Öteki dünyadan geliyormuş gibi bir sesle konuşuyordu.”⁸³

Serbest piyasa ekonomisi hakkında bir konferans vermeye giden Günay Rodoplu, 21. Yüzyıl ekonomi bilimi ile ilgili konuşur. Özellikle “homo economicus” terimi üzerinde durur. “Homo economicus”, doyumsuz istekleri olan insanın, isteklerini kısıtlı kaynaklardan nasıl karşılayabileceğini kararlaştırır. Rodoplu’ya göre günümüz anlayışına göre medeni olan insan homo economicustur. Bizler, homo economicus olmanın getirdiği yabancılaştırmanın eşiğindedir:

“Henüz birbirimize homo economicus olacak kadar yabancılaştırmadıysak, homo economicus tarifinin kaçınılmaz uzantıları, bireysellik, benmerkezcilik, acımasızlık, yok olan aile yapısının sokağa saldırdığı çocuklar, bunları izleyen uyuşturucular gibi felaketlerden görece de olsa uzaksak, bu konumumuz üzerinde düşünmek, iyi düşünmek zorundayız!”⁸⁴

Konferansta bir genç Rodoplu’ya, Müslüman bir toplum olarak Hristiyanlaşamayacağımıza göre bu Batılılaşamayacağımız anlamına gelip gelmediğini sorar. Rodoplu, Batılılaşmaktan başka çare olmadığını söyler:

“Batılılaşacağız tabii. Çaresiz Batılılaşacağız. Çünkü yenildik.” İtaliklemeye başladığını olduğum yerden görebiliyordum, “Hilal de yenildi, komünizm de. Hazinelemizi gün ışığına çıkarmayı beceremedik, kaybettik. Ve biz, Batılılaşamazsak yok olacağız.”⁸⁵

---

⁸³ Alatl, a.g.e. s. 249.

⁸⁴ Alatl, a.g.e. s. 322.

⁸⁵ Alatl, a.g.e. s. 326.

Filistin meselesi Günay Rodoplu için sürekli kanayan bir yaradır. Arkadaşı Mehmet Sedes ile sürekli konuştuğu bu konuda, kendisini Fawaz Türki ile özdeşleştirir. Fawaz Turki, hayatı kamplarda yaşayarak geçmiş ve Filistin davası için çalışmış bir mültecidir. Türki için Filistin ne ise Rodoplu için Türkiye odur:

“Ben yirmi dokuz yıllık ömrümün hemen hemen tümünü bir yurtsuz olarak yaşadım. Çöl kıyısındaki bir mülteci kampında yaşadım ve büyüdüm... Bir milyon Filistinli kardeşim gibi, ben de yurtsuzlar kampının çamurlu yollarında sanki yaşıyormuşum gibi sessiz sedasız, anlamsız voltalar atarak günlerimi geçirirdim.”⁸⁶

Şafak Özden, Gümüşhane'den İstanbul'a göç etmiş fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Günay Rodoplu Şafak Özden ile bir imza gününde tanışır. Şafak Özden Rodoplu'yu sever Rodoplu da bu sevgiyi karşılıksız bırakmaz. Özden, 1989 yerel seçimlerinde Çayırtepe'den adaylığını koyar. Her türlü yardımda ve fedakârlıkta bulunduğu Şafak Özden'den aldığı darbeler ve Büyük Yalan'ın yerlilere verdiği zararlar Rodoplu'yu çok yaralar. Hasta yatağında bir taraftan bunları düşünürken bir taraftan da bunların neden olduğu yabancılaşmayı, bu kez daha çarpıcı olması için “el olma” kavramı ile ele alır:

“Yabancılaşma, insanın kendisini ‘el’ gibi, ‘yabancı’ gibi algıladığı patolojidir.” diye başladı. Bireyin dünyasını kendi adına biçimlendiremediği, ‘kendisine el’ gibi gördüğü, eylemlerini kendi dışından dayatılan bir düzenin normlarına göre sürgit ayarladığı durumdur. Eylemlerinin sonuçları kendisini çıkmaza sokar, benliğinden uzaklaştırır, kendisi ile olan iletişimini yok eder, kendisine duyduğu muhabbeti soğutur, ama yine de boyun eğer, hatta tapar eylemlerine!”⁸⁷

Rodoplu, yabancılaşmayı hastalık bilimi olan patolojiye benzetir. Marx'ın yabancılaşma kavramını hatırlatır ve Kuran-ı Kerim'de yabancılaşmanın nasıl geçtiğini anlatır:

“Yabancılaşma, bilinen en eski patolojidir, canım.” dedi. “Marx, ‘kişinin kendi eyleminin kendisine el olan, kendisinden ‘gayri’ olan bir güç, kendisi tarafından

⁸⁶ Alatl, a.g.e. s. 403.

⁸⁷ Alatl, a.g.e. s. 435.

yönlendireceği yerde ona tepeden bakan ve karşı olan bir güç haline geldiği durum' diye tanımlar. Kur'an yabancılaşmayı 'kendi istek ve tutkularını ilah edinmek' şeklinde tanımlar, efendim, bakınız, Furkan:43, Casiye 23."⁸⁸

Modern dünyada insan paraya, güce ve zevke tapar. Özünüle alakası kalmaz yabancılaştır. Rodoplu'ya göre Putperestlikte yaygın söylemden farklı olarak tek tanrılı dinlerden ayırt edilen özellik, çeşitli tanrılara tapınılması değil insanın modern dünyanın putlarına tapmasıdır. Rodoplu, modern dünyanın putlarına tapmayı da yabancılaştırma olarak nitelendirir:

*"Yaygın söylemden farklı olarak, putperestlik ile tek tanrılı dinler arasındaki fark, putperestlikte birden fazla tanrı olması değil, kişinin yabancılaştırması, yani elleriyle inşa ettiği bir puta, kendi eyleminin sonucuna tapıyor olmasıdır. Anlıyor musun? İnsanın kendi eylemi, putu, kendisine yabancı, ona tepeden bakan ve karşı olan bir güç haline gelir. Sınırsız yeteneklerini kullanabileceği onca şey varken, kalkar bir put yapar, var olma nedeni diye o putu beller, onun önünde eğilir, ona tapar."*⁸⁹

Günay Rodoplu; gününüzde, Batı'da yabancılaştırmanın tam olduğunu, Türkiye'nin yabancılaştırmaya çeyrek kaldığını anlatır. İşte bu çeyrek yerlilerdir. Rodoplu'nun bu çeyrekten hâlâ umudu vardır. Türkiye'yi kurtaracak olan da bu çeyrektir:

*"Yeşil elma, tarçın ve kekik kokan 'çeyrek' bu çeyrek! Bizi bu ülkede çölden vahaya, vahadan çöle atan, şaşkına çeviren de bu çeyrek... yerden yere vuran, umutsuzlukla umut, boyun eğmekle başkaldırmak arasında bırakan, savuran çeyrek... Türk'ün Türk'e sevgi/nefret ilişkisi geliştirmesine neden olan çeyrek..."*⁹⁰

Mehmet'le sohbet etmeye devam eden Rodoplu, yüreği yaralı ve gözleri yaşlı bir şekilde ülkemizin asıl mücadelesinin nedenini kendi hayatıyla bağdaştırarak açıklar:

⁸⁸ Alatl, a.g.e. s. 436.

⁸⁹ Alatl, a.g.e. s. 436.

⁹⁰ Alatl, a.g.e. s. 437.

“Türkiye’nin kavgası, ağyarla yerlinin kavgasıdır, diye fısıldadı, neden sonra, “Ya biz ya onlar! Kavgasıdır! Ya Günay Rodoplu ya Şafak Özden kavgasıdır!”⁹¹

Rodoplu, Sedes’e yerli insanın tarifini yapar:

“Yabancılaşmamış insan, ailesinin, aşiretinin, klanının, kliğinin, hatta çağının kölesi olmayan, tam tersine, onlardan biri olduğunun bilinci içinde, onlara hayat veren, onları oluşturan insandır.”⁹²

Rodoplu, yerli kalabilmek için, insanın kendi eylemlerinin farkında olması gerektiğini, Batılıların Tanrı yerine, modern putlara taptıklarını, bizim bu hataya düşmememizi söyler:

“El olmamanın, dünya ile yapıcı teması sürdürebilmenin koşulu, kişinin kendi eylemini kendisine yabancı bir güç olarak algılamaması, kendisinin yönlendirdiği, eylemine egemen olduğu, kendisinden yana bir güç olduğunun farkına varmasıydı. Ne ki Batılı türdeşlarımız bunu becerememişlerdir.”⁹³

Rodoplu’ya göre 19. Yüzyılda yapılan tüm reformlar, toplumdaki sömürüyü ortadan kaldırmak için yapılır. Sosyalizmin, özellikle Amerika’da işçi sınıfının problemlerinin çoğunu ortadan kaldıran reçeteler, insanları Stalin, Hitler gibi liderlere özenenlere faydalı olamaz. Rodoplu, arkadaşı Mehmet Sedes’e, sosyalizmi benimseyenlerin kavgasını, yabancılaşma ile yerlinin bitmek tükenmek bilmeyen mücadelesine benzetir:

“Sosyalizmin uygulayıcıları, sermaye ve emeğin uzlaşmaz çelişkisinin iki sınıf arasında kim daha fazla pay alacak kavgasından ibaret olmadığını gözardı ettiler,” dedi, “Oysa uzlaşmaz çelişki, iki değer arasında bir kavgadır: Eşyaların ve istifçiliğin dünyası ile hayatın ve onunla yapıcı bir biçimde bütünleşmenin dünyası. Yabancılarla

---

⁹¹ Alatl, a.g.e. s. 438.

⁹² Alatl, a.g.e. s. 442.

⁹³ Alatl, a.g.e. s. 442.

yerlilerin, ölü-sevicilerle yaşamseverlerin dünyası. Sosyalistler, sosyalizme ağıyar olanlara teslim oldular.”⁹⁴

Büyük Makine'nin, insanları merak etmeyen, kendisindeki farkı göremeyen, sürekli tüketen, düşünmeden hareket eden toplumun üyeleri haline getirdiğini söyleyen Günay Rodoplu, sömürgecilerin, yabancılaşmış insanlardan bir ordu yarattığını ifade eder:

“‘Farklı’ olmak demek, toplum düşmanı olmak demek oldu. İnsanların kendilerine ait, öz gerçeklikleri, türdaşlarına iletebilecekleri gerçeklikleri soyutlaştırıldı. Kimse, kimseye derdini anlatamaz, kimse kimsenin dilinden anlamaz oldu. Batılı türdaşımız bundan böyle sadece ve sadece kişisel gerçekliğini görecektir, sadece kendi gerçekliği ile temas kuracak, sadece kendi doğruları ile bütünleşebilecek, kendi durumu ile halleşebilecektir.”⁹⁵

Rodoplu yabancılaşmış bireylerin muhakeme gücünün giderek azaldığını söyler. Muhakeme edemeyen birey, olayların arka planını göremez. Yabancılaşma artar, bireyin özgünlüğü yok olur:

“İnsanoğlu, parmağının izi gibi eşsiz, yegâne olduğunu unutuyor, herhangi bir şey oluyor, şeyleşiyor!!! ‘Benim düşüncem,’ ‘Benim kararım’, ‘Benim yargım’, ‘Benim eylemim’ diyebileceği bir şey kalmıyor. Şeylerin benliği yok çünkü! Şeyleşmiş insanların benliği yok!”⁹⁶

Toplum yabancılaştıkça, çalıştığı işten zevk almaz. Ancak insan, yaşamak için çalışmak zorundadır:

“Yabancılaşmış toplumlarda, çalışma, iş, yaratıcı bir faaliyet, dünyayı yeniden biçimlendirirken, insanın kendisini de biçimleyen bir faaliyet olmaktan çıkar. Çalışma ve eğlence, iş ve kültür arasında uçurumlar oluşur. Çalışma artık doyum veren,

---

⁹⁴ Alatl, a.g.e. s. 447.

⁹⁵ Alatl, a.g.e. s. 450, 451.

⁹⁶ Alatl, a.g.e. s. 450, 451.

mutluluk veren bir uğraş değildir. Ya Sovyetler'deki gibi bir görev ya da ABD'deki gibi bir tutkudur!”⁹⁷

Yerli olduğunu unutan yabancılaşmış insan, çalıştığı işten zevk alamayınca ya tembelliği övecektir ve her fırsatta bunu gerçekleştirecektir ya da her şeye karşı düşmanlık besleyecektir. Rodoplu, iki durumun da insana fayda vermediğini söyler:

“Her iki ruh hali de bir yandan verimsizlik demektir. Öte yandan, karıncayı incitmekten korkan bir adamı dünyanın sonunu getirecek silahın yapımında gönül rahatlığı ile yer alabilecek kadar boş verici kılar. Bu noktada insanoğlu kendisini yok etmekten ne dini inançları, ne vicdanı, ne ideolojisi kurtarabilir.”⁹⁸

Rodoplu, Osmanlı Devleti'nin son döneminden bugüne kadar, sistemin merkezinde hep başkalarının olduğunu söyler. Toplum bu yüzden sağlıklı ve inançsızdır:

“Türkiyeli sistemin merkezine hiç oturmadı! On dokuzuncu yüzyıl Jön Türk'ü, kendisiyle halkı dediği birileri arasına bir çizgi çektiğinden, onları 'ıslah edecek yerliler' halinde takdim edecek kadar ecnebiştiğinden beri, oturmadı! Anadolu'nun altını üstüne tercih ettiğinden beri, oturmadı!”⁹⁹

Günay Rodoplu, yabancılaşmaktan kurtulmanın anahtarının yerlilik olduğunu savunur. Bunun için kendi kendimizin farkına varmamız gerekir. Farkına varma durumu, sadece iyi olanları kabullenmek şeklinde olmaz. İyi ya da kötü her durumu bilerek ve bunu kabul ederek yabancılaşmaktan kurtulabiliriz:

“Oysa ne Sami ne de Aryan, bambaşka bir medeniyetin çocukları olduğumuzu içimize bir sindirebilirsek, kendi değerlerimizi tanımlayıp yabancılaşmadan kurtulma ihtimalimiz belirebilir. Ne gibi biliyor musun, bastığımız yeri bilmek gibi. Sağlam ya

---

⁹⁷ Alatl, a.g.e. s. 454.

⁹⁸ Alatl, a.g.e. s. 454.

⁹⁹ Alatl, a.g.e. s. 500.

da çürük, onu bilsek kendimize yeni bir dil bulabileceğiz. Başımıza gelenleri, Batı sadmesini, yabancılaşmanın nedenlerini yorumlayabileceğiz.”¹⁰⁰

Günay Rodoplu öldükten sonra onun evine giden Mehmet Sedes, kendine yazılmış mektubu bulur. Bu mektupta kendine ait bazı detayları da doğru tahmin eden Rodoplu, hezimete uğradığını düşünür. Ancak hâlâ umudu vardır:

“Bütün bunlar geçecek ve biz yerliler kazanacağız.”¹⁰¹

Günay Rodoplu, mektubunun büyük çoğunluğunda yabancılaşmanın karşısında durmak, yerli olmaktan vazgeçmemek, sömürgecilere karşı dik durmak gerektiğinden bahseder. Devletin ekonomik kalkınma adına adaleti yok saymasına engel olarak bireyin yaşamının önemine dikkat çekilmelidir:

“Kendimizi bilmeye, ‘doğru’yu görmeye, başımıza gelenlerin aslını anlamaya çalışabiliriz. Haddini bilen bir Türk milliyetçiliğinin –çünkü milletler de mazoşistleşip kendilerini sevmeyi unutabilirler- hazinelerini insanlığın yararlanması için sunan bir milliyetçilik olduğunu öğrenebiliriz. Ekonomik kalkınma telaşı içinde, mümkün olan her şeyi, adaletin dinamitlenmesi pahasına kullanarak hayatta kalmaya çalışan devletimizi, aslolanın insan hayatı olduğuna ikna etmeliyiz.”¹⁰²

Rodoplu, Türk halkını çok iyi gözlemlemiş bir aydındır. Türkiye’de, Batılı halklarda olduğu gibi “biz”in yerini “ben”in aldığını söyler. Her kurum, her kesim, yabancılaşmada gittikçe daha ileri gitmektedir:

“Türkiye toplumunun kişinin benci dürtülerini kamçılarken, toplumca dürtülerini törpülediğinin idrakinde olmalıyız. Her mevki ve her statüdeki Türkiye insanının yozlaşmadan nasibini aldığı farkına varmalıyız. Benci’liklerin kölesi olan insanların güvensiz, yalnız olduklarını, yaşamın naif, sade, karmaşasız keyfini alamazken, başkalarına da yasakladıklarını gözlemlemeliyiz.”¹⁰³

---

¹⁰⁰ Alatlı, a.g.e. s. 513.

¹⁰¹ Alatlı, a.g.e. s. 619.

¹⁰² Alatlı, a.g.e. s. 620.

¹⁰³ Alatlı, a.g.e. s. 620.

Yabancılaşma karşısında yapılması gerekenler hakkında tavsiyelerine devam eden Rodoplu, sömürgecilerin her türlü maddi ve manevi saldırısına karşı yerlilerin inançlarını kaybetmeden savaşmaya devam etmeleri gerektiğini söyler. Emperyalizme boyun eğmemek, yerli kültürü korumak, yerli kalmak, varlığımızı sürdürmenin yegâne unsurudur¹⁰⁴:

“Yabancı işgalcilerin biz yerlilerin insanlığa, günü aşan ülkülere, hakka, makullüğe, doğruluğa beslediğimiz inancı yok etmelerine, bizi Hotanto Cumhuriyeti barbarlığına sürüklemelerine izin vermemesi gerektiğine ikna etmeliyiz. Yaşam koşullarının giderek zorlanmasına, insana, uygarlığa ilişkin her şeyin soyutlanmasına, her gün artan moral bozukluğuna karşı denemeli, direnmeliyiz.”¹⁰⁵

Rodoplu’ya göre insana yatırım yapan her zaman kazanır. Köklü medeniyetlerin sırrı, medeniyetin merkezine insanı oturtmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti Medeniyetinin oluşmaması, bunun yoksunluğundandır:

“Bugün eğer bir Türkiye Cumhuriyeti medeniyetinden bahsedemiyorsak, bunun nedeni, uygarlıkların insanı merkez alan bir dünya görüşü üzerine yapıldığını unutmuş olmamızdır.”¹⁰⁶

Hedonizm, herkesin ahlâkını kendisine göre değerlendirmesidir. Bu düşünce sistemine göre haz veren şey “iyi”, haz vermeyen şey “kötüdür.” Hedonist ahlâkı temel alan otorite, bireye kanunlarını benimsettikçe yabancılaşma güçlenir. Rodoplu, Türk halkının hayatına, laiklik kavramı girdiğinden beri hedonistik ahlâk anlayışının hâkim olduğunu, bunun sonucunda yabancılaştığını savunur:

“Hedonist ahlak, tanımı itibariyle öznelidir. Öznel ahlakın kabul görmesi, “güçlü”nün kendi kurallarını dayatmasıyla sonuçlanır. Otoriter ahlak sistemi yabancılaşmayı, yabancılaşma otoriter ahlak sistemini güçlendirir, Türkiye insanını dayatılan her değeri zorlayan patolojiyi bu sistemin yerleşmiş olmasında aramak

¹⁰⁴ Kubilay Ünsal, Alev Alatlı’nın Romanları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, 2008, s. 75.

¹⁰⁵ Alatlı, a.g.e. s. 620.

¹⁰⁶ Alatlı, a.g.e. s. 621.

gerekir... Türkiye insanını muhakeme etmekten, davranışlarının sahici sonuçlarını öngörmekten alıkoyan, direnme gücünü elinden alan, sindiren, aciz bırakan, ezen, akıldışı otoritedir.”¹⁰⁷

Günay Rodoplu, çoğu insanın iddia ettiği gibi İslâmiyet’in, Türkiye’yi geri kalmışlığa neden olduğu görüşüne karşı çıkar. Toplumunu bölen tartışmalara bir son verip kendimize gelmenin vaktidir. Vahiye dayalı ahlâk sistemini reddedip hedonistik ahlâkı benimseyerek ilerlenemeyeceğini söyler. Modern hayatta, insanların taptığı putlar, şekil değiştirmiştir. Yeni tarz putlar, insanların yabancılaşmasının en büyük nedenidir:

“Allah’ın ne olup olmadığı tartışmasını bir kenara bırakıp Türkiye insanını, ne Müslümanların, ne Marksistlerin, ne de Hümanistlerin onayladığı biçimde eşyalaştıran, yabancılaştıran mekanizmaların maskelerini düşürmek zamanı gelmedi mi, Mehmet’im? Bugün artık Kâbe’de put yok. Put burada: put para, put güç, put başarı, put yabancılaşma, put Büyük Yalan! Müslüman olsak da olmasak da içinde değil özle, kurumlarla değil insanlarla ilgilenmenin zamanıdır. Yabancılaşmayı ortadan kaldırıabilirsek, belki aynı camiide namaz kılamayız ama daha alçakgönüllü, daha sevgi dolu olacağımız kuşkusuzdur.”¹⁰⁸

Günay Rodoplu, inanmayan insanın; inancı, Allah’ı sorgulamak yerine inananları, yapılması gerekene yöneltseydi, kişi inanmasa da yerlilerin yanında olarak yabancılaşmamaya katkı sağlayacağını söyler:

“Yapılacak şey, inandıklarını söyleyenleri, İslâmiyet’i ve Allah’ı ciddiye almayı, kardeşliği, dürüstlüğü, adaleti uygulamaya devam etmek olmalıydı. Bu gerçekten mümkün olsaydı yabancılaşmaya verilecek savaşta, günümüz Türkiye’sinin en radikal eleştirmenleri olarak onlar da yerlerini alırlardı.”¹⁰⁹

Rodoplu’ya göre çoktandır gerçek anlamını yitiren “ahlâk” kelimesi gün yüzüne çıkarılmalıdır. Ahlâk temel alınarak, akla dayalı bir görüş yerleştirmek ve

¹⁰⁷ Alatlı, a.g.e. s. 624.

¹⁰⁸ Alatlı, a.g.e. s. 625.

¹⁰⁹ Alatlı, a.g.e. s. 625.

insanın biricik olduğuna inanmak gerekir. Yabancılaşma karşısında yerliliği savunup vahiye dayalı ahlâk sistemini benimsemek gerekir. Bunu da insan aklıyla yapabilir. Bu düşünceyi, aklını kullanmayı emreden İslâmiyet'in kulları da yadırganmaz:

“‘Ahlâk’ kelimesini sürgünden geri getirmeyi, itibarını iade etmeyi öneriyorum, canım. ‘Ahlâk’ kelimesini ‘yaşayan Türkçe’ dedikleri düzenlemeye kazandırmalı, dünya görüşümüzü onun üzerine yeniden yapılandırmalıyız. Geçerli ahlâk kuralları akılla da saptanabilir. Ve bunu, Müslümanlar da yadırganmazlar. Çünkü, nihayet, akıl, insana Allah’ın bir lütfudur, iyiyi kötüyü ayırt etmekte elbette kullanılacaktır. Akla dayalı, insancı ahlâk, ‘dünyada insandan yüce, insandan daha vakur hiçbir şeyin olmadığı’ anlayışı üzerine yapılır ki, bu insan görüşü, İslâm’ın, insanı, yeryüzünde Allah’ın halifesi bilen, Müslüman’a ters düşmez.”¹¹⁰

Günay Rodoplu’nun ulusuna güveni tamdır. Her türlü yabancılaşmaya rağmen bu kadar zengin bir kültüre sahip bir ülkenin kaybedeceğine inanmaz:

“Böylesine zengin bir mirasla, biz yerliler mutlaka kazanacağız!”¹¹¹

Günay Rodoplu, mektubunun sonuna doğru yerlilere olan inancını tekrarlar. Türkiye’nin koşulları ne olursa olsun, Türk halkı başaracağına inandığı takdirde yabancılaşmaktan kurtulacaktır:

“Türkiye’nin kendi eliyle yarattığı öldürücü koşullar ağından, yine kendi eliyle kurtulabileceği donanımına sahip olduğuna inanıyorum. İnanmak demek, cesaret demek, düşünülmeiyeni düşünmek ancak gerçekçi olanın, imkân dâhilinde olanın sınırları içinde hareket etmek demektir.”¹¹²

1.2. ‘NUKE’ TÜRKİYE

Nuke Türkiye, Or’da Kimse Var mı? serisinin ikinci kitabıdır. ‘Nuke’, atom bombası demektir. Dünya diploması tarihinde, en uzun diplomatik rehine krizi olarak kayıtlara geçen olay, 1979 yılında ABD ile İran arasında gerçekleşmiştir. Bir grup

¹¹⁰ Alatlı, a.g.e. s. 625.

¹¹¹ Alatlı, a.g.e. s. 626.

¹¹² Alatlı, a.g.e. s. 627.

öğrenci, ABD elçiliğini basarak elli iki kişiyi, 444 gün rehin almıştır. İran'ı protesto eden Amerikalılar, "Nuke İran" sloganını kullanmıştır. Romanda, bu ifadeyi Türkiye için kullanan kişi Diana'dır.¹¹³ *Viva La Muerte*'de kısaca değinilen Rodoplu'nun Diana ile olan ilişkisi, *Nuke Türkiye*'de ana tema olarak işlenmiştir. David Pavloviç, bir profesördür. "Muhammedi Zihniyeti ve Rasyonalizm" adlı projesini Türkiye'de tamamlaması için bağlı bulunduğu "Cord Vakfı" tarafından bir yıllığına Türkiye'ye ders vermeye eşi Diana ile gelir. Doğu felsefesine ilgi duyan Diana film prodüktörüdür. Bir film projesi için Rodoplu ile görüşür. Diana, Günay Rodoplu'ya temizliğe gelen Nesibe ile tanışır ve ona âşık olur. Onu Amerika'ya götürür. Âşık olduğu Doğulu insanın kendisini kullandığını görür ve aklını kaybeder. Alev Alatlı, bu romanında genel olarak insanlar arasındaki iletişimsizliğe dikkat çeker. Bu sorun tüm dünyada aynıdır. Savaşların temelinde yatan şey de iletişimsizliktir.

Nesibe, Türkiye'nin yerlisidir. Diana'nın yardım adı altında Nesibe'yi sürekli değiştirmeye çalışması Günay Rodoplu'yu sinirlendirir:

*"Sen seçkincisin! Bir yerliyle ilişki kuramayacak kadar seçkincisin! Ve Nesibe'ye üstünlük taşıyorsun! Şunu söyle bana, Nesibe ile tekrar sinemaya gider miydin?"*¹¹⁴

David Pavloviç, İstanbul Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde ders vermeye başladığından itibaren, Türkiye'deki akademisyenler hakkında çok şey öğrenir. Bazı hocaların, ders notlarını para ile satması, yazdıkları kitap ve makalenin büyük bir kısmını, intihal yaparak hazırlamaları Pavloviç'e çok garip gelir. Türk akademisyenlerin böyle davranmalarının nedenini, özlerinden kopmalarına bağlar:

*"Bilgi inşasına gelince, bu konuda geri kalmalarının bir nedeni, kökleri reddetmeleri ise ikinci nedeni de, pazar ekonomisinin ya da dilerse demokrasinin işlemediği olması."*¹¹⁵

¹¹³ Alev Alatlı, 'Nuke' Türkiye, 3. Basım, Everest Yay. İstanbul, 2016, s. 429.

¹¹⁴ Alatlı, a.g.e. s. 100.

¹¹⁵ Alatlı, a.g.e. s. 136.

David Pavloviç'in ders verdiği öğrencilerden olan Zehra Bardakçı, düşünceleriyle Pavloviç'in dikkatini çeker. Pavloviç, Zehra'yı evine davet eder. Pavloviçlerle sohbet eden Zehra, kendisinin yabancılaşmasını anlatırken aslında ülkesinin yabancılaştığını ifade eder. Yabancılaşmayı gerçekleştirenlerin de bizzat Türk halkı olduğunu savunur. Ona göre Türk halkı, köklü kültürünü, inancını bir kenara bırakıp Batılılaşma hevesine kapılmıştır. Filistin'e açıkça yapılan işgalin bizde psikolojik olarak gerçekleştiğini söyler:

“Bizim büyük bir kültürümüz, dinimiz, büyük değerlerimiz vardı. Bizi bu duruma ne getirdi? Bakınca gördüm ki, kendimizi bu hale biz getirdik. Çünkü kim olduğumuzu unuttuk. Filistin'in başına gelen, bizim de başımıza geldi. Bireyler olarak da kolonileştirildik, işgal edildik. Benim içimde bir başkası vardı. “O” ben değilim. Yalan söylüyordum, ikiyüzlülük ediyordum. İçim tümüyle Müslüman'dı. Dış görünüşüme bakarsanız sözde Avrupalıydım, sözde Amerikalıydım. Sözde kendimden başka her şeydim. Bir köpek bile kedi olmaya çabalasa kedi olabilir mi?”¹¹⁶

Zehra, kendi yabancılaşmasında İslâmiyet'i unutmasının etkili olduğunu söyler. O, kendisini, olduğu gibi kabul etmeme hatasına düşmüştür. Yabancılaşmaktan kurtulmanın yerliliğe önem vermekle olacağını savunur. Bunun yolu da İslâm'ın hatırlanması, özümsemesidir:

“Eğer kendinizi olduğunuz gibi kabul edip, kendi temellerinizin üstüne inşa etmezseniz, kendinizi kendinizden başlayıp geliştirmezseniz, benim rengim budur, saçımı sarıya boyarsam çok çirkin olacağım, Allah'ım beni böyle yarattı, siyah saçlı olmak için yarattı, Müslüman olmak için yarattı diye düşünüyorsanız, o zaman, İslam'ın ne olduğunu bilmek zorundasınız. Böylece İslam'ı unuttuğumu fark ettim.”¹¹⁷

Romanın anlatıcı konumundaki kişisi Mehmet Sedes, David Pavloviç'in ruh halini daha iyi yansıtmak için Geoffery Lewis'in yazdığı mektubu aynen nakleder. Mektupta, Türklerin bugüne kadarki dil çalışmalarından bahsedilir. Türkler, İslâmiyet'i kabul ettikten sonra Arapça ve Farsça'dan birçok kelime alır. Ancak bu

¹¹⁶ Alatlı, a.g.e. s. 155.

¹¹⁷ Alatlı, a.g.e. s. 156.

kelimeleri Türkçeleştirmek yerine orijinal haliyle kullanmayı tercih ederler. Lewis'e göre Osmanlı Türkçesi, hem Arapça hem de Farsça kelimeler barındıran muazzam esnek ve ihtişamı olan bir dildir. Ancak bu zenginlik yerli hale getirilememiştir:

“Ancak, Türkler, imanda kendilerinden önce gelenlerden aldıkları kelimeleri yerlileştirmediler. Sana İngilizceden bir örnek vermem gerekirse, mesela, biz Latince ‘validus’u ‘valid’, argumentum’u ‘argument’ yaptık, onlar yapmadılar. Bundan başka, mesela, Fransızcada olduğu gibi, Farsçada da gördüğümüz, niteleme isim ve sıfatlarını, nitelenen ismin arkasına getirme gibi birtakım sentaks kurallarını kabul ettiler. Oysa Türkçede, İngilizcede olduğu gibi, niteleme kelimeleri nitelenenlerden önce gelirdi.”¹¹⁸

Rodoplu, hayatında birçok hayal kırıklığı yaşar. Bunların hemen hepsi, yerlilerin yabancılaşma karşısında kaybetmesi ile ilgilidir. Mehmet Sedes, Günay Rodoplu'nun kendisine bıraktığı mektubunda da bu konuya değinir. Rodoplu, yaşadığı ağır olayları kaldırarak kadar yerlidir:

“Ve, bana bıraktığı mektupta söylediği gibi, Günay'ın “terkibi”, bu dönemin Türkiye'siyle çakışmıyordu. Bu terkibi yadsımayacak, bedelini ödeyecek kadar “yerli” olduğunu da artık biliyorum.”¹¹⁹

Nesibe ile Diana, Rodoplu'ya ziyarete giderler. Elllerinde içkiler vardır. Sarhoş olana dek içerler. Diana sürekli Nesibe'nin geleceği konusunda ahkâm keser ve Rodoplu, Diana'nın bu halinden nefret eder. Diana'dan her ne kadar nefret etse de Nesibe hakkında böyle bir şey düşünemez. Çünkü o, yerlidir, bizi temsil eder:

“Nesibe'nin bizden olduğu duygusu galip geldi. Nesibe, ‘biz’dik, ‘yerli’lerdik. Yerliler’e biz sahip çıkmak zorundaydık. Üstelik Nesibe, dokunulmamıştı, saftı. Diana'nın yedi dağdan ot getiren malumat istifçiliğine terk edilmemeliydi! Öte yandan, Nesibe'nin için Diana'nın ruhundaki boyutlarını bilmediğinden emindim!”¹²⁰

¹¹⁸ Alatlı, a.g.e. s. 205.

¹¹⁹ Alatlı, a.g.e. s. 360.

¹²⁰ Alatlı, a.g.e. s. 373.

Diana, bir süre sonra Nesibe'yi değiştirmeyi başarır. Nesibe artık yerli değildir. Kaybedenlerin arasına Nesibe de katılmıştır. Tıpkı Rodoplu'nun eski sevgilileri şiran ve Selahattin'in yabancılaşıp kaybettiği gibi. Tüm bunlara rağmen Rodoplu'nun yerlilere ilişkin hâla umudu vardır:

“Nesibe'yi de kaybettik ama,” diye fısıldadı, “yine de, biz yerliler kazanacağız!”¹²¹

1.3. VALLA KURDA YEDİRDİN BENİ

Roman ismini,“Giderem Van'a Doğru” adlı Erzurum türküsünde geçen sözlerden alır. (Oğul Sadıklığın Bu muydu? Valla Kurda Yedirdin Beni.) Türkiye içinde birçok etnik yapıyı barındıran bir ülkedir. Ülkemizde yaşanan birçok sosyal ve siyasi olay Kürtlerin Türklere yabancılaşmasına neden olmuştur. Alev Alatlı romanında, bu yabancılaşmayı ve Kürt ideolojisini işler. Romanda yaşananlar, Günay Rodoplu'nun bir zamanlar sevgilisi olan Mardinli şiran Ören ve ailesi üzerinden anlatır. şiran'ın ailesini çok iyi gözlemleyen Rodoplu, şiran'nın yabancılaşma sürecini bizlerle paylaşır.

Romanın anlatıcısı Mehmet Sedes'tir. Bir taraftan kendi hayatını anlatırken bir taraftan da Günay Rodoplu ile tanışmasını, onunla dost olmasını ve Rodoplu'nun fikirlerini okuyucuyla paylaşır. 27 Mayıs darbesi, Sedes'in hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Bu siyasi olay, onun evini terk edip sosyalist serüveninin başlamasına neden olmuştur.

Mehmet Sedes'in babası İhsan Bey; Fransız filolojisi mezunu, Atatürkçü, diktatör bir adamdır. Oğluyla hiçbir zaman geçinemeyen İhsan Bey, Batılılaşmak gerektiğine inanan ve siyasi görüşünü bu yönde sıkça dile getiren bir kişidir. Demokrat Parti'nin, yerlilerin partisi olduğunu söyler. 27 Mayıs darbesinden duyduğu memnuniyeti anlatırken, yerlilerin kurduğu bu partinin kapatılması taraftarı olduğunu, Mehmet Sedes'ten öğreniyoruz:

¹²¹ Alatlı, a.g.e. s. 443.

*“Babam gerçekten de Türkiye’de kanunlarla vazedilmeyen, üyeleri ve yöntemleri kimse tarafından bilinmeyen “gizli” devletin memuruydu ve Demokrat Parti iktidarını, her zaman, ‘yerlilerin’ ezilmesi gerekli başkaldırısı olarak gördü.”*¹²²

Günay Rodoplu’nun bir zamanlar nişanlısı olduğu Selahattin, Sedes’in gözünde bu yaşananlara korkusuzca karşı gelen bir yerlidir:

*“Aramızda 27 Mayıs’a karşı olan, bir tek oydu. Milliyetçiydi ve kendisini yerlilerin temsilcisi sanıyordu.”*¹²³

Mehmet Sedes, babasının işkencelerine daha fazla katlanamaz ve evden ayrılır. Kalacak yeri yoktur. Mahalle maçlarında hakemlik yapan Metin abisinin yanına giderek yardım ister. Metin, Marksist bir solcudur ve birkaç arkadaşıyla kalmaktadır. Mehmet’i kaldığı eve götürür. Mehmet Sedes’in sosyalizmle tanışması bu evde gerçekleşir. Yıllar sonra aslında yerini yurdunu, annesini, babasını, tanıdığı birçok kimseyi terk ederek ve onları Batılı düşünce tarzlarına göre değerlendirerek bir yabancılaşma süreci başlatmış olduğunu itiraf eder:

*“Bugünkü tecrübemle değerlendirdiğimde, o küçük gecekonduda gerçekten de bir yabancılaşma süreci başlatmış olduğumuzu görüyorum. Bu süreç, önce kendimizden başlıyor, aile ilişkilerini, arkadaş ilişkilerini de kapsıyordu. Öyle ki, her olayı kendimiz dâhil herkesi, “doğru/yanlış bazında değerlendiriyorduk.” Tüm ilişkilerimiz Marksist/Leninist düzlemde savunulabilir ilişkiler olmalıydı. Devrimci mantığını saptayamadığımız ya da usulünce saptayamadığımız her oluşumu yok saymak zorundaydık.”*¹²⁴

TİP’in; işçilerin, köylülerin iktidarını amaçlaması, milli gelirin hakça bölünmesi, köy enstitülerinin yeniden diriltilmesi gibi fikirleri benimsediği için kendini bu partiye yakın hisseden Mehmet Sedes, TİP’e üye olur. O ve arkadaşları,

¹²² Alev Alatlı, Or’da Kimse Var mı?- Valla Kurda Yedirdin Beni, 8. Basım, Everest Yay. İstanbul, 2013, s. 54.

¹²³ Alatlı, a.g.e. s. 55.

¹²⁴ Alatlı, a.g.e. s. 63.

ülkede yerli burjuvazisinin olduğunu, amaçlarının bunları hizaya getirerek kazanılan paranın ülkenin kalkınması için kullanılması gerektiğinden bahseder:

“Oysa ilerici demokratik cephe olarak biz iktidara geldiğimizde “yerli sanayi burjuvazisini” hizaya sokacak, “anayasanın sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde hareket etmesini, işçi haklarını tanınmasını, kalkınmanın finansmanı için gerekli vergi yükünden kaçınmaması gerektiğini, edindiği kârların büyük kısmını kendi lüks istihlakine değil, memleketin sanayiini geliştirmeye yatırmasını, plan hedeflerine uymasını” sağlayacaktık. Zaten, “yerli sanayi burjuvazisi bu şartları yerine getirdiği takdirde ve nispette milli burjuvazi olmak niteliğini” kazanacaktı.”¹²⁵

Türk ordusunun, yabancı ülkelerin ordularından farklı olarak halkın içinden gelen ve milli geleneği olan bir yapıya sahip olduğunu söyleyen Mehmet Sedes, Türk burjuvazisinin varlığı ile ilgili olan iddianın yanlışlığına değinir. Sömürgeci ülkelerde çok iyi çalışan komprador* kavramının Atatürk döneminde rağbet görmemesini, yerli olmamıza bağlar. O dönemde yerli sermayeyle milli müesseselerin kurulmaya çalışıldığını hatırlatır:

“Komprador Kemalist Türkiye’de teşvik görmediği gibi, yabancı mülkiyeti olan müesseseler de bir bir millileştirilmişti.”¹²⁶

Günay Rodoplu bir bayram günü Şiran’ın evine gider. Şiran’ın annesi yerel bir kıyafet giymiştir. Bu kıyafet Rodoplu’nun çok hoşuna gider. Ona iltifat ettiğinde Şiran çok öfkelenir. Daha sonra Kemal Burkay’ın Milli Mesele ve Doğu’da Feodalizm-Aşiret isimli kitabından hatırladığı satırlar durumunu çok net açıklar. Burkay’ göre sömürgeciler yerli halka aşağılık kompleksini aşılar. Kendini hor görmeyi öğrenen yerli insan, sömürgecilerin yenilik adı altında sunduğu her şeyi sorgulamadan alır. Kendisini modern olarak gören yerli insan, sömürgecilere hizmet etmiş olur. Şiran’ın ailesine, iyilik etme niyetiyle birkaç öneride bulunan Rodoplu, Şiran ve ailesinin kendisini yerlilere müdahale eden sömürgeci gibi algıladığından yakını. Böyle bir

¹²⁵ Alatlı, a.g.e. s. 89.

*Komprador: Aracı. www.tdk.gov.tr (23.04.2019.)

¹²⁶ Alatlı, a.g.e. s. 105.

durumda kendini yerliler gibi davranmaya zorlayarak onlara saygı duyduğunu göstermek isteyen- Ürdün ordusunu eğiten- İngiliz asıllı Gallop Paşa'ya benzetir.

“Sömürgeciler, yerli halkın sanatını, kültürünü hor gördüler, gelişmesini engellediler, onlara kendi sanat ve kültürlerini empoze ettiler. Özellikle yerli halkın üst sınıflarından gelen çocukları kendi okullarında sömürgeciliğin ideolojisi ile ettiler. Böylece hemen tüm sömürgelerde Fransızca, İspanyolca, İngilizce konuşan, Avrupalı beyazlar gibi giyinen, her şeyde onları taklit eden, böyle ‘efendileşme’ çabasında olan bir yerliler tabakası oluştu. Bu tabaka kendi halkının dilini, giyimini, sanatını, her bir şeyini hor görüyordu. Ve bu tabaka kendi halkının sömürülüşüne çoğu kez yardımcı oluyor, her bakımdan sömürgeci efendilerine hizmet ediyordu...’ Şimdi, bir yandan kızlara, sofrada çatalın bıçağın soluna, bıçağın sağına koyulduğunu anlatırken, yerli halkın elle yemek yemek kültürünü hor görmüş oluyorum, öte yandan Hayriye Hanım’ın giysisini överken de Gallop paşa oluyorum! Kurtuluşum yok, anlıyor musun?”¹²⁷

Şiran’ın ailesi, Türk toplumu içinde kendi kimliklerini muhafaza etmek ister ancak bu masum niyet daha sonra bağımsız devlet kurma fikrine dönüşür. Günay Rodoplu’ya göre bu fikir, yabancılaştırmanın etkisidir. Bu durum kendisini çok üzer:

“Nitekim Binali gibi, Abidin Amca gibi tiplerin Türkçeyi doğru telaffuz etmemek için direnmelerini, Nalan’ın iyi yemek pişirmemek için gösterdiği gayreti de anlıyordum. Onlar, bu çabalarını kimliklerini muhafaza etmek şeklinde görüyorlardı. Ve bu bana acı veriyordu.”¹²⁸

Şiran’ın kardeşlerini kendi kardeşi gibi gören Rodoplu, onlara her yardım etme fırsatı elde ettiğinde hayal kırıklığına uğrar. Aile, genel olarak milli kimliklerini korumak adına Türkçeyi iyi telaffuz etme çabasına girmezler ancak İngilizce öğrenme istekleri milli kimliklerinin önüne geçer:

---

¹²⁷ Alatlı, a.g.e. s. 256, 257.

¹²⁸ Alatlı, a.g.e. s. 259.

“Sanırım benimki umutsuz bir çabaydı. İstanbul’da onları ele geçiren Türkçe değil İngilizce, bağlama değil, gitar oldu.”¹²⁹

Yerliliğin ilk adımı yerleşmedir. İnsan bir yere bağlı olduğu zaman yerleşir, ardından yerlileşir. Yerli insan kültür üretir. Rodoplu, bir toplumda kültürün oluşması için bir yere bağlı olmayı şart koşar:

“Kültürün ilk adımı yerleşmedir. Tarımdır. Düzenli ve sırasıyla iş görme, tarımda öğrenilir. Zaman daha iyi kullanılır, ömür uzar ve insan ırkının akli ve ahlaki mirasını gelecek kuşaklara nakletmeyi zaman bulur. Kültür, tarımla, medeniyet, medine’leşme yani şehirleşme ile başlar.”¹³⁰

Rodoplu, Sedes’e yerlilerin, yerleştikleri coğrafyayı hep daha iyi hale getirmeye çalışırlarsa medeniyet ortaya çıkardıklarını savunur. Ancak medeniyetler sonsuz değildir. Bir medeniyetin sonu diğer medeniyetin başlangıcıdır:

“Yerleşikler, medeniyetlerini perçinleme ya da yok etme aşamasındadırlar. Dikkatli bakarsan, bir kültürün diğerinin, bir medeniyetin ötekinin yerini aldığını görürsün. Yeni değerler, ikna ya da kabul kuvvetli dayatılıyordur. Hiçbir medeniyet nihai değildir. Hiçbir medeniyet sonsuza dek yaşamaz.”¹³¹

Yerini belirleyen insan, kendisine çizilen coğrafyada kültürünü oluşturur. Bu kültürü nesilden nesle aktarır. Yaşanılan coğrafyada geleneklerine bağlı olarak yaşarlar ve bu gelenek korunduğu sürece yerlidirler. Halk bir süre sonra dünyayı açıklayamaz duruma geldiğinde yabancılaşma başlamış olur:

“Birey, belirli bir zaman, belirli bir coğrafyaya fırlatılır. Doğduğu andan itibaren eline kendi yerinin işaretli olduğu bir harita verilir. Bu harita, halkının kültürünün, halkının parçası olduğu medeniyetin miras bıraktığı birikimdir. Kundaklanma şeklinden aldığı gıdaya, öğrendiği dilden emri altına girdiği geleneklere, değer yargularından ülkülerine kadar, kendisini oluşturan unsurlar bu

¹²⁹ Alatlı, a.g.e. s. 259.

¹³⁰ Alatlı, a.g.e. s. 280.

¹³¹ Alatlı, a.g.e. s. 282.

haritada yer alır. Kùltürler ve medeniyetler, çocuklarına sundukları haritaların dayatıldıkları zaman diliminde ki geçerlilikleri oranında güçlüdürler. Dünyayı açıklayamaz hale geldiklerinde ıskartaya çıkarlar.”¹³²

Romanın bir bölümünde Rodoplu’nun bir şiiriyle karşılaşırız. Burada anlatılanlar Doğuluların şiiridir. Rodoplu şiirinde, Yerlilerin nasıl kandırıldığını, Batılılaşmanın toplumdaki baskısını anlatır:

*“Batılılaşın, Batılılaşın, Batılılaşın!’ çığırırđı, sinemalar, konferanslar, konseyler, modaevleri, tekeller, karteller. Nasıl bir çağrıydı? Çipil mavi gözlerin pipo dumanları arasında talep ettikleri neydi? Nasıl bir çağrıydı, halkıma yaşayabilmek için önce kendisini, ‘Doğulu’ kendisini iptal etmesi gerektiğini ısrarla tekrarlayan”*¹³³

Rodoplu, Sedes ile olan sohbetinde yerli Türkiye’nin portresini çizer. Eğer Türkiye’de iyileşme çabası sürdürölmek isteniyorsa bastırılan duyguların farkına varılmalıdır. Sevgi de din de özgürce yaşanmalıdır. Türkiye’de insanlar, meseleleri bireysel değil toplumsal olarak ele alırlarsa, serveti itibar kazanmak için değil yine toplumu için kazanırlarsa yabancılaşmamış, yerli Türkiyeli olunabilir:

*“Türkiye insanı, doğasının gereklilikleri ile çatışan ve acı çekmesine neden olan bastırılmış duyguların bilincine varmalı, hayatını, değer ve ideallerini değiştirmelidir. Bu, Türkiye’nin toplumsal patolojisinin tedavisi için de gereklidir. Akıl sağlığı yerinde olan Türkiyeli, üretken ve yabancılaşmamış Türkiyelidir; Dünya ile sevgi ilişkisi kuran, aklını gerçekliği nesnel olarak yakalamak için kullanan Türkiyelidir”*¹³⁴

Yabancılaşmamış Türkiye, sağlıklı ve yerli bir Türkiye’dir. Yerli Türkiye’de insanlar, birbirlerine karşı saygılıdır. İnsanların, aktif ve sorumlu bir katılımcı olmasına izin verilir:

¹³² Alatlı, a.g.e. s. 282, 283.

¹³³ Alatlı, a.g.e. s. 348,349.

¹³⁴ Alatlı, a.g.e. s. 401.

“Sağlıklı Türkiye, insani dayanışmayı, vatandaşlarının birbirleriyle ilişki kurmalarını teşvik eden Türkiye’dir. Sağlıklı Türkiye, üretkenliği teşvik eden, akliselimi yücelten ve Türkiyeliler’in fitri ihtiyaçlarının sanat ve diğer yollarla -ibadet gibi, şenlikler gibi- ifade etmelerini mümkün kılan Türkiye’dir.”¹³⁵

Rodoplu, Faşist ve Stalinist gibi sistemlerin insanoğluna düşman olduğunu söyler. Bu ve buna benzer düşünce yapıları, insanları her şeyi çılgınca tüketen, hızla yabancılaşan, inancında bile yabancılaşma yaşayan robotlar haline getirmiştir. Rodoplu, bunların yok olacağını bilse kapitalist bile olabileceğini söyler:

“Yirminci yüzyıl kapitalizmi sistemin fitri hastalıklarını daha da artırmış, insanoğlunun yabancılaşmasını, otomatizasyonunu getirmiş, insanoğlunu üretim putuna köle etmiştir. Bu hastalıklarından temizlenebilirse, revize edilebilirse, ‘kapitalist’ de olurum.”¹³⁶

Rodoplu, Şiran’ın yakını olan Şehabettin Amca’nın cenazesine gittiği gün, mutfakta mırza pişirirken içeride erkekler, Türk ve Kürt halkı ile ilgili konuşurlar. Kürt siyasetçi, Mehdi Zana da ordadır. Kürt ve Türk halkının kesinlikle ayrılması gerektiğinden bahseder. Mutfaktan çıkan Rodoplu, Mehmet Sedes’in de bulunduğu gruba hemen dâhil olur. Mutfaktaki işini bırakıp aralarına katılmasını Sedes’e şöyle anlatır:

“Özel kulübünüze girmiş olmama hepimizin nasıl kızdığını görebiliyordum, dedi. Günay sonradan, “Ama hakkında ahkâm kestiğiniz biz yerlilerin oradaki tek temsilcisinin ben olduğumu da biliyordum. Adam ne söyleyecekse, yüzüme karşı söylesin istedim.”¹³⁷

Günay Rodoplu, Türkiye’deki aydınların, Batı’nın değer yargılarıyla yaşamayı seçtiklerini savunur. Her ne kadar sosyalizm, milliyetçilik gibi fikirleri savunsalar da

---

¹³⁵ Alatlı, a.g.e. s. 402.

¹³⁶ Alatlı, a.g.e. s. 402.

¹³⁷ Alatlı, a.g.e. s. 441.

birçoğu Avrupa'ya öykünerek mültecilik koşullarında yaşamak isterler. Türkiye, bugüne kadar savunulan Avrupai fikirlerden hiçbir fayda görmemiştir:

“İki yüz yıldır Batı, Batı... Bunun bir toplumu bir adım fazla geliştireceğine inanmıyorum. Bir halk, dış kültürlerle bağlanarak, onlara özenerek kişilik bulamaz. Bu tahlil Türkleri küçük düşürmek için değil, tam tersine, kendi köklerine dayanarak şovenistçe* olmasa da fazla menfaatçi olmasa da sahip çıkmalarını istemektir.”¹³⁸

Rodoplu, Mehmet Sedes'e sömürgecilerin yerli halkı kandırmalarının amacını, Ülkü Ocakları İstanbul Başkanı Mehmet Gül'ün katıldığı bir açıklamada yaptığı bir konuşmayı örnek göstererek hatırlatır:

“Emperyalist ülkeler, bir ülkenin kaynaklarını kendi yararlarına kullanabilmek için, o ülkede yerli işbirlikçiler bulmak zorundadırlar. Bugün bu yerli işbirlikçilerinin kim olduğunu anlamak için kâhin olmaya gerek yoktur. Kim mensup olduğu toplumun değerlerini savunmuyor ise, o bir işbirlikçidir.”¹³⁹

Romanın başında ait olduğu toplumun bir yerlisi olarak gördüğümüz Şiran Ören, romanın sonunda kendine ve toplumuna yabancı bir kişi olarak karşımıza çıkar:

“Üç yıl kadar sonra, Şiran Ören, ünlü bir avukattı. Âdet olduğu veçhile, bir spor kulübüne üye olmuştu. Üniseks saten şortları içinde, yüzme havuzunun başında viskisini 'yudumladığını' Tülin gördü.”¹⁴⁰

1.4. O.K MUSTİ, TÜRKİYE TAMAMDİR

O.k Musti, Türkiye Tamamdır'da, bir zamanlar Günay Rodoplu ile nişanlı olan Selahattin aracılığıyla bir dönemin ülkücü hareketi ele alınır. Koyu bir Türk milliyetçisi olan Selahattin, her seferinde Türklüğü vurgulayan, Türk milletini her zaman savunan ve Türklüğe karşı çıkanlarla mücadele eden bir karakterdir.

* Şovenizm: Kendi ulusunu öne çıkararak değişik ırk ve uluslararası düşmanlık yaratmayı amaçlayan ve bu yolda kışkırtmada bulunan aşırı akım. www.tdk.gov.tr (23.04.2019)

¹³⁸ Alatlı, a.g.e. s. 451.

¹³⁹ Alatlı, a.g.e. s. 452.

¹⁴⁰ Alatlı, a.g.e. s. 568.

Selahattin'in kişisel çıkarları söz konusu olduğunda ise ülküsünden vazgeçip yabancılaşması yine Günay Rodoplu gözünden anlatılır.

Selahattin'in hayatının bazı dönemlerine değinen Rodoplu, yabancılaşmış insanın kendine dair hiçbir faaliyetinin olmadığını savunur. "Yabancılaşma" kelimesi yerine "şey" kelimesini kullanır:

*"Kâmil insanı gerçekleştirebilmenin başka yolu yok çünkü! İnsanın, benim düşüncem, benim kararım, benim yargım, benim eylemim diyebileceği hiçbir faaliyeti yoksa şey'leşmez de ne olur? Şey'lerin benliği yok, şey'leşmiş insanların benliği yok."*¹⁴¹

Bir toplumu diri tutan rasyonel otoritedir. Günay Rodoplu'ya göre Türkiye'nin de en önemli sorunlarından biri olan rasyonel otoritenin ortadan kalktığı toplumlarda, yabancılaşma baş gösterir. İnsanlar benliğini unuttur, hırs, hoşgörüsüzlük, riyakârlık peyda olur:

*"Türkiye'nin ölümcül patolojisinin, yabancılaşmanın önde gelen unsurlarından biriydi rasyonel otorite kaybı. Rasyonel otorite ortadan kalkınca, meydan yalana kalır, Büyük Yalan'a! Kadızade'nin müftüymüş gibi, Şafak'ın belediye başkanymış gibi, efendim, Şiran'ın devrimciymiş gibi yaptığı, ritüeller ülkesi oluruz. Her eylemimiz bir ritüelden, törenden, gösteriden ibaret kalır."*¹⁴²

Rodoplu'ya göre Türkiye'nin başına hangi siyasi parti geçerse geçsin, Batılı aristokrasiyi oluşturan egemen sınıf, asıl ülkenin başıdır. Ülkemizin geleceğini değiştirebilecek güçtedir. Batıdan doğuya kadar ülkenin tüm kurumlarına yayılmış olan bu egemen sınıf, kimseye hesap vermeksizin her şeyi planlayan ve her şeye karar veren sınıftır ve yerlilere zarar verir:

"Bu gizli hükümetin ajanları, düzene adanmış öz-uzman aydınları üniversitelerden basına, sanat çevrelerinden Dışişleri Bakanlığı'na, İlâhiyat

¹⁴¹ Alev Alatlı, Or'da Kimse Var mı?- O.k Musti Türkiye Tamamdır, Everest Yay. 6. Basım, İstanbul, 2013.

¹⁴² Alatlı, a.g.e. s. 65.

fakültelerinden Yeşilçam'a siyasi partilerden kütüphanelere kadar, yerlilerin kaderlerini etkileyecek tüm kurumlara yayılmışlardır. Kararlarını hiçbir belge olmaksızın uygular, gizli konuşmalar, hatta parolalarla, kim okunacak, kim yok sayılacak, uluslararası bir sergiye kim gidecek, feşmekân ödülü kime verilecek, kim alkışlanacak, kim konuşturulacak türünden binlerce toplumsal faaliyete ilişkin düzenlemeler yaparlar.”¹⁴³

Liderler, tebaalarındaki halkı benimsedikleri takdirde hem kendileri hem de halkları yerli olurlar. Rodoplu'nun liderlerde bulunması gereken en önemli özelliğin biyofilya olduğunu söyler. Rodoplu, biyofilya ve biyofilik kişiliği şu şekilde tanımlar:

“Biyofilya, hayata ve yaşayan her şeye duyulan şiddetli aşktır. İster bir insanda, ister bir bitkide, ister bir düşüncede, ister bir sosyal grupta, gelişmeye katkıda bulunmak istemidir.”¹⁴⁴

“Biyofilik kişilik, kendine saklamaktansa, inşa etmeyi yeğleyen kişiliktir. Daha çoğa sahip olmaktansa, kendisi daha 'çok' olmak ister.”¹⁴⁵

Alev Alatlı nekrofilya (ölü-sevicilik), karşısına biyofilyayı (yaşam sevicilik) kavramını koyar. Bunu da Rodoplu aracılığıyla okuyucularıyla paylaşır. Yerli insan, biyofilik insandır. Problemlerini kaba kuvvetle halletmez. Parçalamayı değil birleştirmeyi sever. Paylaşmak, katkıda bulunmak, kendi bilincinin farkında olarak hareket etmek, insanları bilgilendirmek, hayattan haz alarak yaşamak, empati kurmak biyofilik insanın en önemli özellikleridir. Rodoplu'ya göre Türk İslâm Medeniyeti biyofilik liderlere sahip bir medeniyettir. Ne zamanki biyofilik liderlikten vazgeçilmiştir o anda yabancılaşmıştır:

“... Bizde ister padişah olsun ister ordu komutanı, liderlik ettiklerine yabancılaştığı an işi bitiktir. Osmanlı'nın çözülmesi padişahların saraylarına kapılıp zevk- u sefaya dalmaları, 'firavunlaşmalarıyla' doğru orantılıdır. Ama sokaktaki Türk, köle rolünü kabullenmez. Gözle bak, devlet bize yabancılaşırsa, biz de ona

¹⁴³ Alatlı, a.g.e. s. 70.

¹⁴⁴ Alatlı, a.g.e. s. 179.

¹⁴⁵ Alatlı, a.g.e. s. 179.

yabancılaşır, kuralları ihlal etmek için elimizden geleni ardımıza koymayız. Devletin malı deniz, yemeyen domuz deyişi de nekes bir devlete, milletin hizmetinde olmayan bir devlete, tepkinin ifadesidir.”¹⁴⁶

Nekrofilik kişilik, biyofilik kişiliğin aksine insanları çıkarları doğrultusunda hareket eder. Sömürgeciler nekrofilik kişilerden oluşur. Yerli insanları yabancılaştırırlar. Rodoplu nekrofilik kişiliğe dair şunları söyler:

“Nekrofilin ‘herhangi bir sorunu ya da anlaşmazlığı çözme biçimi, kaba kuvvet ve saldırdır. Kuvvet kullanımının gerçekten gerekli olup olmadığı sorgulanmaz bile. Nekrofilin tanımlayıcı özelliği, kaba kuvveti, yani insanoğlunu cesede dönüştürecek gücü, her şeyde ilk ve son çözüm olarak görmesidir.”¹⁴⁷

Nekrofil insanlar, değiştireceği toplumun yerlilerini çok iyi tanırlar. Bu yüzden rasyonel olmak zorundadırlar. Günay Rodoplu, Mehmet Sedes’e, nekrofillerin yabancılaştırma hareketini gerçekleştirdikleri toplumlara karşı yapılanları örnek verir:

“İngilizlerin, Irak yerleşim merkezlerinin adlarını, birliklerindeki Pakistanlı Müslüman askerlerinin karşısındaki Türk ordusuna yabancılaşmalarını sağlayabilmek için, kadim Yunan isimleriyle nasıl değiştirdikleri söylediğini hatırla. İstiklal Savaşı sıralarında Kürtlerin yabancılaşmamaları için Lawrence’ın Yunan partizanlarının yabancılaşmamaları için Yüzbaşı Myers’in nasıl hazırlandıklarını hatırla.”¹⁴⁸

Dünyanın ‘Büyük Makine’ tarafından yönetildiğine inanan Günay Rodoplu, günümüz insanının ‘Büyük Makine’ nin kurallarına teslim olduğunu söyler. Amoralite, sürekli bir adım sonrasını hesaplayan zekâ yani Megamachine’dir. Çağımızı idare eden Büyük Makine’yi kullanmak için yabancılaşmış olmak yeterlidir. Toplumda büyük bir iletişimsizlik söz konusudur. Birbirini anlamayan bireyler, Büyük Makine’nin etkisine girerler. Amoral zekâ nekrofil amaçları yerine getirmeye başlar:

---

¹⁴⁶ Alatlı, a.g.e. s. 180.

¹⁴⁷ Alatlı, a.g.e. s. 181.

¹⁴⁸ Alatlı, a.g.e. s. 182.

“Ne dün, ne de bugün, yerlilere kendimizi anlatamıyor olmamızın nedeni, kelimelerimizin ortak olmamasıdır. Ne yazık ki bu, Türkçe konuşsak da böyledir. Ağzımızdan çıkan her söz, sosyal bilimcilere malzeme olur. A- moral ‘zekâ’ devreye girer, bir bakarız ki biyofilik eğilimlerimiz paraya tahvil olunmuş! ‘Yemeyenin malını yerler’ yüzsüzlüğüyle bakmaya kıyamadığımız sahillerimiz yağmalanmış, kardelen soğancıkları tonlarla Hollanda yollarına dökülmüş. Kazdağları altınlarının peşindeki siyanür havuzları zeytinliklerimizi kurutuyor, mutasavvıfların ilahileri diskoteklerde kulak patlatıyor.”¹⁴⁹

Günay Rodoplu, hayatındaki kişilere baktığı zaman yerlilere dair inancını kaybetmeye başladığını söyler. Türkiye’nin durumu ona üzüntü verir. Amerika’da banka satın alıp usulsüz kredi kullanan Selahattin’in, arkadaşına “O.K. Musti Türkiye tamamdır.” diyerek yabancılaştığını gösterdiği ifade, bu sefer Rodoplu tarafından, Türkiye’nin yabancılaşmasına dikkat çekmek için kullanılır. Arkadaşı Mehmet ise ona umut veren bir kişidir:

“Selahattin’e, Şiran’a, Şafak’a, daha doğrusu onların temsil ettikleri ‘toplumsal karaktere’ baktığımda, büyük bir umutsuzluğa düşüyorum. ‘O.K. Musti,’ diyorum, kendi kendime, ‘Türkiye nekrofil Batı medeniyetindeki yerini aldı. Henüz firavun değilse, artık köle de değildir. ‘O.K. Musti, Türkiye tamamdır!’ Sonra... Sonra da sana bakıyorum. Rasyonel dünya görüşlerini hatmedip Giritli Seyfettin İhsani’ye dönen sana. Ve ruhum umutla kanatlanıyor!”¹⁵⁰

Türk halk inancında, benlikten geçen kırk ermiş kişinin oluşturduğu velî topluluğu olarak yer alan “Kırklar” Rodoplu’nun medet umduğu bir gruptur. Rodoplu’nun Türkiye’nin arka planındaki akılcı unsurlara olan güveni tamdır. Yabancılaşmanın Türkiye’yi esir aldığı bu ortamda, ‘Kırklar’a olan inancını şu şekilde açıklar:

¹⁴⁹ Alatlı, a.g.e. s. 186.

¹⁵⁰ Alatlı, a.g.e. s. 187.

“Günümüz Türkiye’sinin, kendi eliyle yarattığı öldürücü koşullar ağından Kırklar’ın elleriyle kurtulabileceğine inanıyorum. Ve biliyorum ki inanmak demek, cesaret demektir.”¹⁵¹

Günay Rodoplu, Osmanlıyı yönetenlerin halkını anlayamayacak duruma geldiklerinde yabancılaştığını savunur. Bu durumdan sadece Türkler zarar görmez. Osmanlının bünyesindeki azınlıklar da nasibini alır:

“Bu bağlamda Osmanlı hanedanı, tebaasına yabancılaştığı zaman sadece biz Türkleri perişan etmekle kalmadı, Yunanlıları da vahşetin kucağına itti.”¹⁵²

Türk İslâm medeniyetinde olan gazi geleneğinde insanlar sadece inanç için savaşırlar. Kırklar’ın da özü budur. İnanç doğrultusunda üreten, tüketen, savaşan bu insanlar yerli olanlardır. Rodoplu, Batı’daki profesyonel askerlik anlayışının bizim ülkemize de sirayet ettiğini söyler:

“Öte yandan, yabancılaşmanın diğer adıdır, profesyonellik. Neye ve kime olursa olsun, para karşılığı hizmet yabancılaşmadır. Para değil midir ‘sadakati ayıba, ayıbı erdeme köleyi efendiye, efendiyi köleye, ahmaklığı akla, bilgeyi cahile dönüştüren?’¹⁵³

Günay Rodoplu, Mehmet Sedes’e padişahların otoritelerini sağlamlaştırmak için tarihte yaptıkları bazı olayların, sistematikleşmemize neden olduğunu anlatır. Sistematikleşme, Batı’dan alınan bir sistemdir. Otoritenin sağlanması adına Osmanlı ordusunun zaman zaman kıyıma uğratılması, ordumuzun ruhuna zarar verir. Sistematiklik yabancılaşmaya neden olur:

“Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılması, Vaka-yı Hayriye, bizim Batı’dan nizamilik ‘yani sistematikleşme’, yani kalıplaşma virüsünü kaptığımızın işareti değil midir? Bektaşî dergâhlarını yerle bir eden de, kalıplaşma iştiyakı, iş bölümü yabancılaşması

¹⁵¹ Alatlı, a.g.e. s. 188.

¹⁵² Alatlı, a.g.e. s. 191.

¹⁵³ Alatlı, a.g.e. s. 262.

değil midir? Kalıplaşmanın, bugün Sünni İslam diye dayatılan tümünden gelim şablonculuğunda nasıl örtüştüğünü göremez misin?’’¹⁵⁴

Gazi ve Kırklar geleneği, yerlilerin beraber yiyip içtikleri, birlikte ürettikleri, birlikte söyledikleri bir gelenektir. Bu geleneğin savaşı da yerlidir. Girişilen her mücadele, savaş da buna dâhil inanç doğrultusunda yapılır. Bu geleneği yaşayanların yabancılaşması mümkün değildir:

“Böyle bir örgütlenmede, savaşa yabancılaşamaz biliyor musun, anlatabiliyor muyum?’’¹⁵⁵

Batılıların verdiği savaş, çıkar savaşıdır. Çekilen acılar bireyseldir. Biz de ise tam tersidir. Vatan için savaşılır. Sevinç, acı, keder, kısacası her şey paylaşılır:

“Açılacak bir savaşın kararı da, savaştan alınacak ders de ortaktır! ‘Rahipler Ordusu’ nizami de olmaz, çünkü gönül işidir; nizam ise savaşı ihale ettiğin zamanki bürokratik örgütlenme biçimi! Öyle değil mi?’’¹⁵⁶

Rodoplu’ya göre savaşın meydana getirdiği duyguları paylaşan insan yerli insandır. Yerli insan biyofilik kişiliğe sahiptir:

“Anlıyorsun değil mi, savaşa yabancılaşmamak biyofiliktir, yabancılaşmak değil!’’¹⁵⁷

Rodoplu, daha önce söylediği “Türkiye’nin yabancılaşmasına çeyrek var” cümlesini Mehmet Sedes’e hatırlatır. Bu çeyrek, yabancılaşmadan önce varını yoğunu ortaya koyan, milletinin çıkarını düşünen askerlere sahiptir:

“Hatırlarsan sana, çağdaş Batı toplumunda, yabancılaşma tamdır, Türkiye’de daha çeyrek var demiştim. Ordu’nun gazi geleneği bu çeyreğin içindeydi. Askerler,

¹⁵⁴ Alatlı, a.g.e. s. 262.

¹⁵⁵ Alatlı, a.g.e. s. 264.

¹⁵⁶ Alatlı, a.g.e. s. 264.

¹⁵⁷ Alatlı, a.g.e. s. 264.

daha henüz yabancılaşmamışlardı. Yabancılaşmadıkları içindir ki, her teğmen kendisini müstakbel bir Atatürk olarak görüyordu."¹⁵⁸

Yerlilerle yabancılar arasındaki kavga uzun süre devam edecektir. Kavga hayatımızın her alanına yayılmıştır. Orduda da böyle bir kavga mevcuttur. Gazi geleneğini yaşatanlarla suya sabuna dokunmayanlar bu kavganın kahramanlarıdır. Rodoplu'ya göre bize ait olan, bizi yansıtan, gazi geleneğini sürdüren ordu, yerli ordudur:

*"Nasıl ki, Türkiye'nin kavgası, ağıyarla yerlinin kavgasıdır, 'ya biz, ya onlar' kavgasıdır, 'ya Günay Rodoplu, ya Şafak Özden' kavgasıdır ve ölümüne kavgadır; lojmanlarına, dinlenme tesislerine çekilmiş, yabancılaşmış bir ordu ile gazi geleneğine kulak veren ordu arasındaki kavga da bu olacaktır! Birincisi daha şıktır, hatta belki de daha güçlüdür ama bizim olan, bizimle olan ikincisidir."*¹⁵⁹

Rodoplu, arkadaşına Kenan Evren'i örnek verir. Her ne kadar Mehmet Sedes'in tarafında olduğu grup ondan hoşlanmasa da Kenan Evren'nin bunca saldırıya karşı ayakta durabilmesini onun yerli olmasına bağlar:

*"Bu söyleyeceğim de sana çok ters gelecek ama bugün Kenan Paşa, senin takımının her türlü saldırısına karşı ayakta kalıyorsa, hatta şu anda bir seçim olsun, bırak milletvekilliğini cumhurbaşkanı bile olabilecekse, bunun nedeni sakın paşanın senin benim olamayacağımız kadar yerli olması olmasın?"*¹⁶⁰

Günay Rodoplu, Selahattin ile olduğu yıllarda, Selahattin'in ülkücü tavrından etkilenerek kendisini hiç olmadığı kadar Türk hisseder. Bu his ona yerli olduğunu düşündürür. Ülkücülerde olan "fena fi'd-devle ve ve'l-milel" (Türk devleti ve milletinde yok olma) anlayışının kendisinde olmasa da yerli hissettiğini söyler. Ancak sonradan yanıldığını anlatır:

---

¹⁵⁸ Alatlı, a.g.e. s. 265.

¹⁵⁹ Alatlı, a.g.e. s. 266.

¹⁶⁰ Alatlı, a.g.e. s. 266.

“Kızıltuğ kadar Türk olabilmenin güvenini yaşadım. Göçmenliğimi unuttum yerli oldum sandım.”

“Ve olamadın?”

“Selahattin gibi fena fi’ d-devle ve ‘l-mille olmadım, diyelim.”¹⁶¹

Günay Rodoplu ile Selahattin, Türk milliyetçiliğinin metodu ve ülkücülerin düşünce tarzı hakkında bir dizi tartışmaya girerler. Rodoplu, siyasetçi Mehmet Gül ile yine siyasetle uğraşan Bülent Uluer’in kapitalizme dair anlayışlarını sorgulayamamalarının nedeninin yabancılaşma olduğuna dikkat çeker:

“Çünkü yabancılaşma bireyin muhakeme kabiliyetini azaltır; bireysel vicdan yerini, cemaatine uyma, dışlanmama kaygısına bırakır. Ve yabancılaşma, Gül’ün, somut Uluer’e –ya da tersi – değil, cemaatinin ona ilişkin vehimlerine inandığı durumun bir diğer adıdır.”¹⁶²

Selahattin, ülkücülüğün, Türk milletini en kısa zamanda modern uygarlığın en üst seviyesine çıkarmak, Türk milletini özgür kılmak olduğunu söyler. Rodoplu, bu düşüncenin, Türk milletini yabancılaştırma projesi olduğunu savunur. Modernizm adı altında yapılanlar, toplumu nekrofilik kişiliğe sahip hale getirir. İnsanlar, Türk toplumunun değişmeye karşı direnişinin, dünyanın güvencesi olduğu düşüncesini hâlâ anlayamamaktadır.

“Bu medeniyetin dünyanın emniyet sübabı olduğunun farkında bile değil! Karşıma geçsin, ‘modern medeniyetin en üst seviyesine çıkmak’ derken, ölü-sevici bir projeye soyunduğumun farkında bile değilsin!”

Rodoplu, Selahattin’e, Türk milletini modernize hale getirmeyi isterken aslında yabancılaştırdığının farkında olmadığını savunur:

¹⁶¹ Alatlı, a.g.e. s. 271.

¹⁶² Alatlı, a.g.e. s. 382.

“Biz, megamachine putperestliği karşısında, özgür ve özerk insanı kâinatın merkezine yerleştiren ruhun bekçisi olabileceksen, sen Türk’ü Őyleřtirmeye soyunduğunun farkında bile değilsin!”¹⁶³

Günay Rodoplu’nun hayatında derin izler bırakmış olan Selahattin, Şiran ve Şafak, adlı kişileri, romanın başında yerlilerin temsilcisi olarak görmüştük. Rodoplu’yu hayal kırıklığına uğratan bu kişilerin yabancılaşma sürecini, Mehmet Sedes şu Şekilde okuyucuyla paylaşır:

“Őafak Özden, ‘Nurhak sana güneş doğmaz! diyerek, 1989’da toplam oyların yüzde 38’iyle aldığı Ćırpıcı Belediye Başkanlığı’nı, 1994’te büyük bir hezimet sonucu geri verdi. Rodoplu’nun ‘bu bir pyruss zaferi!’ kehaneti doğru çıkmakla kalmayıp, Őafak Özden tipolojisi SHP’yi de yok etti.”¹⁶⁴

Düzene her zaman isyan eden ve kendi halkı adına mücadele eden Şiran, bu düzene ayak uydurmayı seğer ve avukatlık yapmaya başlar:

“ ‘Asla avukatlık yapmayacağını, bu kokuşuk düzenin parçası olmayacağını’ haykıran Şiran Ören, yine bu yılda Avukat İhsan’la ortak, Türkiye Cumhuriyeti’nin en karanlık bankacısının en süfli davalarını üstlendi.”¹⁶⁵

Selahattin, 12 Eylül’de tutuklanır ve cezaevinde yatar. Cezaevinden çıktıktan sonra ortağı Mustafa ile birlikte Amerika’da bir banka sahibi zengin bir insan olur:

“Birleşik Devletler’deki bankayı satın alma sürecinde, Türkiye Emlak Kalkınma Bankası’ndan aldığı krediyi müjdelemek için telefon açtığında ortağına ‘O.K. Musti, Türkiye Tamamdır!’ demesiyle bilinir.”¹⁶⁶

1.5. BEYAZ TÜRKLER KÜSTÜLER

Kapitalizmin Türk toplumunu nasıl yozlaştırdığının anlatıldığı *Beyaz Türkler Küstüler, Or’da Kimse Var mı?* serisinin son romanıdır. Alev Alatlı’nın “Beyaz

¹⁶³ Alatlı, a.g.e. s. 397.

¹⁶⁴ Alatlı, a.g.e. s. 412.

¹⁶⁵ Alatlı a.g.e. s. 412.

¹⁶⁶ Alatlı a.g.e. s. 414.

Türkler”le kastettiği, 1940’lı yılların laik-hümanist eğitiminin şekillendirdiği, tüm enerjilerini “çağdaşlaşma” dedikleri ve fakat aslında Batı medeniyetine Yunan-Roma bacağından duhul etmeye çabalayan yurdum insanıdır.¹⁶⁷ Beyaz Türklerin küsme sebebi, toplumun “biz”e yöneleceğine beklerlerken “ben”e yönelmesi, hâkim kültürün kendi kültürleri ile hiç ilgisinin olmamasıdır. Alatlının üzerinde durduğu bir nokta da “paçoçluk”tur. “Paçoç; kendi çıkarları için her yolu mübah sayan, küstah, beş para etmez, sokak kurnazı, zevzek, müptezel, basmakalıp, palavracı, rüküş, hoyrat...”¹⁶⁸olarak tanımlanır. Paçoçluğun ortaya çıkmasındaki en büyük etken kapitalizmdir. Sadece tüketim odaklı düşünen insanlar “paçoçlaşmıştır”. Beyaz Türklerin küstüğü kesim “paçoçlaşan toplum ”dur.

Romanda, Günay Rodoplu hayatta değildir. Anlatıcı konumundaki kişi, Mehmet Sedes’in ikinci eşi Meral Hanım’dır. Beyaz Türkler konumundakiler, Mehmet Sedes, eşi Meral hanım ve annesi Mübeccel Hanım’dır. Bu kişiler yerlilerdir ve değişime, yabancılaşan topluma küskündürler. Meral Hanım, yabancılaşmaya erkek kardeşi, gelinleri ve onların kızı Melis’te tanık olur. Meral Hanım, Günay Rodopluyla hiç tanışmamasına rağmen eşi Mehmet Bey sayesinde Rodoplu’nun fikirlerini çok iyi benimsemiştir. Olaylara bakış açısı hep Rodoplu’nun düşünce biçimine göredir. Zaman zaman onun tabirlerini kullanır. Mübeccel Atiye Hanım; Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde Arkeoloji okumuş, çok bilgili ve kültürlü bir insandır. Türkiye’nin yabancılaşmasından ve toplumun yozlaşmasından rahatsızdır. Romanda, Mübeccel Atiye Hanım’ın görüşlerine oldukça fazla yer verilir.

Kitabın hemen başında Nişantaşı’nın; Londra, Roma, Paris gibi şehirlerin caddelerini aratmayacak derecede, yılbaşı için süslenmesi, Meral Hanım tarafından eleştirilir. İstanbul’un Hristiyan bir şehir gibi süslenmesi fikrinin mimarları ne kadar yabancılaşmışsa, şehrin süslenmesinde çalışan insanlar da o kadar yerlidir. Şehrin asıl sahipleri onlardır:

¹⁶⁷ www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=12, 17.03.2013, Hürriyet Söyleşisi, Söyleşiyi yapan Zeynep Bilgehan (04.03.2019).

¹⁶⁸ www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=2, 13.09.2011, Akşam Söyleşisi, Söyleşiyi yapan Şenay Yıldız (04.03.2019)

“Bu şehir gettoların kara bağrında, hemşolar gibi dikilenlerindir...”¹⁶⁹

“Bu şehir kimin? Bu şehir... ardına bakmadan yollara düşen: Sanayi'den İkitelli'yi soranlarıdır...”¹⁷⁰

Mehmet Sedes, Gunther Liebchen adlı Polonya Yahudi'sinin, internet üzerinden, kadavralardan alınıp yapılan takıları sattığını söyler. İstanbul'da, kadavraların sergilendiği müze haberini öğrenen Meral Hanım'a göre, ülkenin önde gelen iş adamlarının, kültürümüzle hiç bağdaşmayan, sanat adı altında bu tarz sergilere sponsor olmalarını çağdaş nebbaşlık* olarak nitelendirir:

“Velâkin, yerli sermaye destekli çağdaş nebbaşlık! Düşüncesi bile tiksindiriyor. Midem bulanıyor.”¹⁷¹

Kadavraların umarsızca sunulduğu Body Worlds sergisini kaldırabilen bir Türkiye fikri, Meral Hanım'ı korkutur. Ülkemizin bu kadar yabancılaşmasına hazır değildir. Mehmet Bey ise Rodoplu'nun son nefesine kadar yerlilere olan umudunu hatırlatır. Olanlara kimsenin karşı çıkmaması elem vericidir. Müslümanların yaşananlara tepkisiz kalmaları Mehmet Sedes'i endişelendirir. Bu tepkisizlik, belki de yabancılaşıldığının tasdikidir:¹⁷²

“Rahmetli Günay'ın, ‘Bütün bunlar geçecek, biz yerliler kazanacağız’ diye diye öldüğünü düşünüyorum da. Biz de ne yerliler imişiz, Cancağızım! Neden endişeleniyorum, biliyor musun, Body Worlds sergisine gösterilen teveccühün aslında bir tebliğ olmasından korkuyorum: Müslümanların ‘eşrefi mahlûk’ olma iddialarından vazgeçmiş olduklarının ilanı. Tek bir Müslüman evlâdı çıkmadı, farkındasınız, değil mi, insan bedenlerinin yedek parça depoları olarak sunulmasından müteessir olduğunu ifade eden?”

¹⁶⁹ Alev Alatlı, Beyaz Türkler Küstüleri, 14. Basım, Everest Yay. İstanbul, 2016, s. 8.

¹⁷⁰ Alatlı, a.g.e. s. 10.

* Nebbaş: Mezar Soyguncusu (www.tdk.gov.tr 26.04.2019)

¹⁷¹ Alatlı, a.g.e. s. 14.

¹⁷² Alatlı, a.g.e. s. 17.

Kırkor Saroyan bir entelektüel ve yazardır. Ermeni olan Saroyan, Çirkince’de bazı evleri restore ettirmiştir. Ancak izin almadan yaptırdığı bu evleri belediye yıkmak ister. Kamuoyunda büyük yankı bulan bu olay bazı çevrelerce Saroyan’ın Ermeni olduğu için evlerinin yıkılacağı şeklinde algılanır. Saroyan hakkında pek bilgileri olmayan Meral Hanım ve Mehmet Sedes, onun “Çekirge” ile konuşmasından anlamaya çalışırlar. Mehmet Sedes, Çekirge’nin Meral Hanım olduğunu söyler. Saroyan ile Çekirge’nin sohbeti gerçek değildir. Mehmet Sedes’in hayal dünyasında olan bir konuşmadır. Mehmet Sedes, Saroyan’ı Türk devletine düşman, Türkiye’yi etnik kimliğiyle karıştırmaya çalışan, mağdur rolünü oynayan bir kişi olarak düşünür. Kırkor Saroyan, Türkiye’deki aydın despotizmini temsil eder. “Entelektüel birikimleriyle övünen ‘medeni’ insanların çıkarlarına dokunulduğunda kanunsuzluğa revaç veren hatta yasadışıluğu müktesep hakları ilân etmekten geri durmayan kural tanımazlıkları ve küstahlığa varan üstencilik”¹⁷³ aydın despotizmidir. Çekirge ile konuşmasında, Amerika ve Avrupa’da gerçekleşen gelişmenin, Türkiye’de çok sonra yaşandığını söyler. Ona göre gelişme olarak sayılan ancak, Türkiye’nin apaçık yabancılaştığının göstergesi olan, eskiden ayıp sayılan ancak günümüzde doğal karşılanan bazı tutum ve davranışların sergilenmesi ve manevi değerlerimizin kolaylıkla sorgulanabilmesi normal karşılanır olmuştur:

*“Dini ve manevi değerleri eleştirmek de tabu olmaktan çıktı. Türkiye’de dini duyarlılığa sahip insanlar, özellikle son on yıl içinde çok büyük bir evrim geçirdiler.”*¹⁷⁴

İlhan’ın -Meral Hanım’ın kardeşinin eşi- da içinde yer aldığı Nefret Zabitanları Derneği’nin kısaca “eNZi” olarak tanıtılması Mehmet Sedes’in hoşuna gitmez. İlhan’ın eşi Semih, derneğin ismini neden yabancı olduğunu açıklarken aslında dilin nasıl yozlaştırıldığı da göze çarpar. İlhan’a göre isimlerin yabancı olması şarttır. Türkler yabancı isimlere rağbet ederler:

¹⁷³ www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=12, 17.03.2013, Hürriyet Söyleşisi, Söyleşiyi yapan Zeynep Bilgehan (04.03.2019).

¹⁷⁴ Alatlı, a.g.e. s. 79.

“N’apalım, Türkler, ‘Türk’ olandan hoşlanmıyorlar işte! Bit pazarının adı bile ‘eskiji’ oldu yav! Biz n’apalım? Dağ, Musa’ya gelmez ise, Musa dağa gidecek! O kadar basit. Ben bir Semih Baran olarak, bu ülkede nefretten, ayrımcılıktan, bağnazlıktan kurtulmak için değil küresel bir dil olan İngilizce, Çince karakterlere bile razıyım!”¹⁷⁵

Body Worlds sergisi, insan bedenine yapılan saygısızlığın sergisidir. Meral Hanım, Yahudi inancına göre eskiden insanların öteki dünyaya tek parça halinde göçebilsinler diye, parçalanmış cesetleri bir araya getirdiklerini anlatır. Ölü bedene bu kadar saygı duyulurken bugün insan bedenlerin teşhiri kabul edilebilir şey değildir:

“Demem o ki, Body Worlds’ü değil otuz milyon, üç bin milyon insan da gezse, plastinatların sanatta, dinde, insan görüşünde yarattığı sinsi tahribatı, teşvik ettiği yabancılaşmayı hoş görmem mümkün değil!”¹⁷⁶

Mehmet Sedes, “Üniversiteler Ölüyor mu?” adlı makalesini anlatması için “Eğitim” konulu bir panele davet edilir. Panelin sunucusu Cem Öztürk’e, özel üniversitelerin ticarethanelere döndüğünü, böyle eğitim kurumlarının hoca ile öğrenci arasındaki bağı kopardığını ve eğitimin kalitesiz olmasına neden olduğunu anlatır. Bu da bir nevi yozlaşmadır:

“Beni ilgilendiren ve bu araştırmayı yapmama neden olan, öğrencinin tüketiciye dönüştüğü sürecin işaret ettiği yozlaşmadır, Sayın Öztürk. Bakın, yükseköğretim, parası ödenip satın alınabilen bir ürün değil, öğrenci ile hocası arasındaki bağıdır, rabıtabır. Öğrenciyi dönüştüren bilgi aktarım sürecidir.”¹⁷⁷

Panelin sunucusu, Mehmet Sedes’i sürekli küçük düşürmeye çalışır. Mehmet Sedes’in eski devrimci olduğunu hatırlatır. Harf devrimi hakkındaki düşüncesinin neden değiştiğini merak eder. Sedes, bunun bir tür yatırımını koruma hamlesi olduğunu söyler:

¹⁷⁵ Alatlı, a.g.e. s. 84.

¹⁷⁶ Alatlı, a.g.e. s. 87.

¹⁷⁷ Alatlı, a.g.e. s. 111.

“Neresinden baksanız, altmış yıla yakın uğraş vermişim bu ülkenin yerlisi olabilmek için. Takdir buyuracağınız gibi pek kolay bir süreç değildi.”¹⁷⁸

“Beyaz Türkler” tabiri, Semih tarafından, ablası Meral Hanım ve eniştesi Mehmet Sedes’e yakıştırılır. Buna Mübeccel Atiye Hanım’ı da dâhil edebiliriz. Beyaz Türkler, yerlilerdir. Yabancılaşmaya direnen, bu durumu kabullenmek istemeyenlerdir. Semih, sansürlü internetin bir hak olduğunu, dijital ortamın temsili demokrasinin sunamayacağı birçok imkânı sunduğunu söyler. Ancak yerlilerin katlanamadığı durumun da bu olduğunu savunur:

“Beyaz Türklerin asıl tahammül edemedikleri de bu!”¹⁷⁹

Mehmet Sedes, günümüzde gençlerin diledikleri gibi bir Türkiye kurduklarından bahseder. Böyle bir Türkiye’de yabancılaşma son hız devam edecektir. Batılıların kutladığı çoğu özel gün artık Türkiye’de de kutlanmaktadır. Böyle bir Türkiye, yerlilerin eski Türkiye’si olmayacaktır:

Guy Fawkes Günü’nün, San Valentine Günü’nün, Cadılar Bayramı’nın kutlandığı bir Türkiye, bizim tanıdığımız bir Türkiye olmayacak.”¹⁸⁰

Mübeccel Atiye Hanım, eşi Mahmut Bey’in mezarını ziyaret eder. Sanki yaşıyormuşçasına Türkiye’nin bugünkü durumundan üzülererek bahseder. Bir zamanlar din, dil, ırk ayrımının yaşanmadığı, Türk olmaktan gocunulmadığı Türkiye’nin, mazide kaldığını söyler:

“Muasır medeniyetin ‘siyasi bir sanat eseri’dir dediği ‘milli kimlik’ inşa edilemedi. Bugün artık ‘Türk’ olmaktan kaçan kaçana. Yediden yetmişe herkes etnisite pazarında yer kapıp kavmini pazarlama peşinde, çingeneler bile ‘Roman’ oldu, Mahmut’um. Görünen o ki, Türkiye’yi yaratmışız, sıra Türkleri yaratmaya geldiğinde nefesimiz kesilmiş, becerememişiz, paşa.”¹⁸¹

¹⁷⁸ Alatlı, a.g.e. s. 115.

¹⁷⁹ Alatlı, a.g.e. s. 122.

¹⁸⁰ Alatlı, a.g.e. s. 131.

¹⁸¹ Alatlı, a.g.e. s. 264,265.

Yeni Dünya Düzeni, Türkiye'nin modernleşme sürecini kusursuz düzenler. Bu düzene uymayanlar yok sayılmaktadır. Yabancılaşma hat safhadadır. Kültür yozlaşması tüm hızıyla devam eder. Mübeccel Atiye, kendi kültürümüzü bırakıp yabancı kültürlerle kucak açmamızdan Mahmut Bey'e dert yanar:

*“Cadılar Bayramı süsleri yok satıyormuş Abdi İpekçi'de. Yılbaşında sizdelermiş ya, benim battaniyeyi vermişsin getirsin diye, getirdi sağ olsun. Elinde oyulmuş bir balkabağının içinde çikolata, 'Kalandar Gününüz kutlu olsun, Mübeccel Hanımnine!' diyerekten kapıda.”*¹⁸²

Mahmut Bey'e serzenişleri devam eden Mübeccel Atiye Hanım, eskiyle yeniye karşılaştırır. Müslüman Türk gençlerinin artık hiçbir şeyle yetinmediklerini söyler. Tarihi değerlerimizle yetinmeyip başka ulusların değerlerini benimsediklerini anlatır:

*“Ne Alparslan ne de Selahattin Eyyubi kesiyor, hayata tutunabilmeleri için beynelminel mitoslara ihtiyacı var Müslüman çocuklarının da. Bizim su perisinin Türkiye aidiyeti de istifne salatası ve papalina tavayla sınırlı, Ayvalık life style'ından öteye geçmiyor. Okulda 'ant'değil, soft drinks içiyor senin Efe oğlun. Bayrak törenleri tarihe karıştı. Harbiye Marşı yerine Şıkıdım'a uygun adım yürünüyor.”*¹⁸³

Toplumsal değerler ayaklar altına alınır olmuştur. İnsan artık şerefi için değil, para için yaşar hale gelmiştir. Yabancılaşmanın bu derecesi, gençlerde önemsenen değerlerin yer değiştirmesine neden olmuştur. Herkesten farklı olmak yerine sıradanlık önemsenmektedir:

*“Türkiye'de kavga, artık insanla şeref, insanla haysiyet arasında değil. 'Onursuzluk' bu yeni çağda terfi etti, birkaç rütbe birden aldı. 'Bayağılık' geçer akçe oldu. Kutsalları boşlayıp yirmi birinci yüzyılı oluruna bırakmaktan söz ediyor gençler. 'Yıldırımlar yaratan bir ırkın ahfadı' olmak gibi bir meseleleri yok.”*¹⁸⁴

---

¹⁸² Alatlı, a.g.e. s. 265.

¹⁸³ Alatlı, a.g.e. s. 265,266.

¹⁸⁴ Alatlı, a.g.e. s. 266.

Mehmet Sedes eskiden, İslâm'ın yabancılaşıma bir kalkan olacağını düşündüğünü fakat yanıldığını Mübeccel Atiye Hanım'a anlatır. Eşi Meral Hanım ise İslâm'dan medet umacağını hiç düşünmediğini söyler:

“Kim derdi ki, gün gelecek, sırf fırsatçılığa kapalı olduğu için kendimizi en bağınaz İslâm'dan medet umarken bulacaktık!”¹⁸⁵

Mehmet Sedes'e göre yabancılaşıma İslâm'ı da esir almıştır. Yabancılaşıma karşı kalkan olarak görülen İslâm'ın da değişebileceğini/değiştirilebileceğini hiç ummayan Mehmet Beyi, bunun aklına gelmeyeşine hayıflanır:

“İslâm'ın küresel rekabete açılmasının telmihlerini kestiremedik, hocam. Küresel rekabetin Allah'a ulaşmanın daha az meşakkatli, daha kullanışlı, daha keyifli yöntemlerini sunacağını öngöremedik.”¹⁸⁶

İslâm'ın kapitalizmden etkilendiği düşüncesi, Meral Hanım'a Günay Rodoplu'nun bir sözünü hatırlatır:

“Egemen sınıflar kendilerine yükte hafif pahada ağır yeni bir din arıyorlar.”¹⁸⁷

Mübeccel Atiye Hanım, bir dönem halkın manevi değerlerini yok etmek için bazı düşünce sistemleri ortaya çıkardıklarını, bunun da toplumda sınıfsal ayrılıklara neden olduğunu söyler. Toplumunu yalnızca ilâhiyata mahkûm edenler, modernizm adı altında yerli insanların dinle olan bağı koparmak istemişlerdir:

“Menfur ittifak. Vahabilik-Modernizm ikilisi oluyor. Eylül'den sonra bunlara Kemalizm'i de eklemiş menfur üçleme der olmuş: Vahabilik-Modernizm-Kemalizm. Menfur üçleme bizi ruhani yönümüzden kopardı, korumasız hedef haline getirdi.”¹⁸⁸

İslâm'daki değişim Mübeccel Atiye Hanım için yadsınamaz bir gerçektir. Arapların Amerika ile dayanışma içinde olmaları, değişimin kaynağı bakımından

¹⁸⁵ Alatlı, a.g.e. s. 268.

¹⁸⁶ Alatlı, a.g.e. s. 268.

¹⁸⁷ Alatlı, a.g.e. s. 268.

¹⁸⁸ Alatlı, a.g.e. s. 294.

önemlidir. Mekke bile eski Mekke değildir. Müslümanların kiblesi olan Kâbe’de, yapılan binalar, insanların kıyafetleri hep Batılıdır:

“İslâm bile ilerici bir dayanışma dini olmayı başarmak üzere. Müminlerine zorluk çıkararak unsurlarından teker teker kurtuluyor. Kim derdi ki, Vahabiler, tavaf eden hacılara verdikleri rahatsızlığı içlerine sindiremez olacaklar da, Muhtar’ın buzlu kolasıyla telâfi etmeye çalışacaklar Kâbe’ye nazır beş yıldızlı otellerinde Mekke’nin.”¹⁸⁹

Modernizm ve kapitalizm tüketim toplumunu oluşturdu. Sürekli tüketen yerine bir şey koyamayan toplumlar yabancılaşmanın kölesi haline gelmişlerdir. Mübeccel Atiye Hanım, bu tüketim çılgınlığı yüzünden birçok değer yok olduğundan bahseder. Bu konuda Amerika’dan farkımız yoktur:

“Varoluşumuza dair her şeyi, tarihi, ilâhiyatı, mukaddesleri, gelenekleri, görenekleri, sanatı, edebiyatı, müziği, eski eserleri, tabiatı, toprağı, suyu, bizi var eden her şeyi ama her şeyi ve her şeye dair kullanma ve tüketme selahiyeti! Bu bağlamda Amerikalılara benzeriz.”¹⁹⁰

Modernizmin halk tarafından anlaşılamadığına inanan Mübeccel Atiye Hanım, Batı’dan alınan kültür gerektiği gibi tüketilmediği için halkın, aydınları ve onların yaptığı icraatleri anlamadığını savunur:

“Fazıl Say’ın arabesk dinlerkenki azabından daha az değildir, Mozart’ın bilmem kaç numaralı mersiyesinin yerliye reva gördüğü azabı.”¹⁹¹

Mübeccel Atiye Hanım, Osmanlı’nın son döneminde, Batılılaşmanın gerekli olduğunu savunan aydınlarımızın, geri kalmışlığımızı ancak bu şekilde giderebileceğimizi zannederek ne kadar büyük bir hataya düştüklerini söyler. Hâlâ aynı düşünce yapısı devam etmektedir:

¹⁸⁹ Alatlı, a.g.e. s. 334.

¹⁹⁰ Alatlı, a.g.e. s. 340.

¹⁹¹ Alatlı, a.g.e. s. 350.

*“Biz uçurumun varlığını inkâr etmeyi tercih ettik. Batı’yı iyi hatmedersek, toplumun geriliğini ikame edebiliriz sandık. Bugün de öyle sanıyorlar. İstiyor olmanın ve düşüncenin, yaşananın üstesinden gelebileceğini sanmakta devam etmekte.”*¹⁹²

Türkiye’nin yerlilerinin çocukları ‘yerli’ değildir. Batılılardan farkı kalmayan bu gençler, vakitlerini alış veriş merkezlerinde geçirirler, kendilerini her türlü trendi takip etmekle yükümlü sayarlar:

*“Sarışın, seksapelli kadınlar, bakımda, onarımda kadınlardan geri kalmayan epilasyonlu fit erkekler, marka blucinleri, gözlükleriyle Amerikanyanın varlıklı lümpenlerinden ayırt edilemeyen gençler, AVM’lerden, ekranlardan, suşi evlerinden, magazin sayfalarından fişkırıyorlar.”*¹⁹³

Romanın sonlarına doğru Mehmet Sedes’in Türkiye’de yaşanan yabancılaşmadan iyice bıktığını, Günay Rodoplu’dan devraldığı ‘Dünya Nöbeti’ni sürdürümemeyerek pes ettiğini görmekteyiz. ‘Dünya Nöbeti’ yerlilerin, yaşanan ne olursa olsun yerli olana ve yerli olanlara dair umut beslemek, yabancılaşmaya karşı durmak adına Rodoplu’nun bir deyişidir. Özellikle Meral Hanım’ın kardeşi ve gelininin her yeni bir gün yabancılaşma adına bir etkinlikte bulunmaları, onların Batılı düşünce tarzları, Mehmet Sedes’i pes ettirir. Yayına hazır olan kitabını, yayımlamaktan vazgeçer. Sedes ailesi, Semih ve eşi İlhan’a mesafe koyar, artık eskisi gibi görüşmezler:

*“Ben Türkiye’nin bu gerçekliğine hazır değilim, Meral Hanım. Havanda su dövmek için çok yaşlı, teslim olmak için çok gencim. Bu kitabı, bu aşamada, çıkaramayacağım. Beni bağışlayın, hakkınızı helâl edin.”*¹⁹⁴

Kitabı basım için götürmeye gelen İlhan’ı görmek istemeyen Mehmet Bey Semih’in bugüne kadar yerlileri rencide eden yabancılaşma unsurlarını alıp gitmesini Meral Hanım’a söyler. Bunların içinde Mevlâna da vardır. Mehmet Bey’e göre Mevlâna da yabancılaşmıştır. Mevlâna’nın: “Ben kendimi tanımaz oldum. Ne

¹⁹² Alatlı, a.g.e. s. 351.

¹⁹³ Alatlı, a.g.e. s. 353.

¹⁹⁴ Alatlı, a.g.e. s. 452.

Hristiyan'ım, ne Yahudi, ne kâfir ne Müslüman. Ne Doğu'danım ne Batı'dan... Ne Hindistan'dan ne Çin'den ne Bulgaristan'dan... Yersizdir, izim. İzsiz; ne bedendir ne de ruhtur, Sevgili'nin ruhuna aidim ben; ikilikten uzaklaştıran, iki dünyanın bir olduğunu gördüm; aradığım Bir, tanıdığım Bir, gördüğüm Bir, çağırdığım Bir; İlki O, sonu O, dıştaki O, içteki O. Ya Hu'dan başkasını tanımıyorum, Ya man Hu!"¹⁹⁵ sözleri, 'hiçlik'tir. Bu da en büyük yabancılaşmadır:

"Bu satırlarda, kimse ile ortak bir davada birleşemeyecek bir superindivio okumuyor musunuz, Meral'cim? Ne ana, ne baba, ne toplum ne ülke, Hiçlik'ten başka davası olmayan bir ölümlü. Mevlâsından erimekten gayri ülküsü olmayan bir âdem. Hiçlik insanın insana nihai yabancılaşmasıdır. Bunu mu istiyoruz?"¹⁹⁶

2. GOGOL'UN İZİNDE

Dört roman olarak planlanan fakat üç roman şeklinde basılan *Gogol'un İzinde* serisi, nehir roman özelliği taşımaktadır. Üçüncü romanın sonunda dördüncü roman olan *Düşünce Dalkavukları* adlı kitaptan bir bölüm yer alır. Romanda başta Gogol olmak üzere Tolstoy, Dostoyevski, Solijenitsin, Nabokov gibi Rus yazarlarının düşüncelerine yer verilir. Özellikle Gogol, hakikatin peşinde kendi ölüm yolculuğuna çıkan Rus aydınlarının en önemli örneklerinden birisidir.¹⁹⁷ Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya'nın yaşadığı buhrana seyirci kalamayan Alev Alatlı, Rus toplumunu çok iyi gözlemleyerek Türk toplumu ile birçok ortak nokta yakalar. Alatlı, her iki ülkenin de Batılılaşma adına pek çok fedakârlık yaptığını görür. Yabancılaşma, iki toplumun da yakasını bırakmayan bir realitedir.

Rusya'nın ve Türkiye'nin Batılılaşma sürecindeki acıları, Güloya üzerinden anlatılır. Romanın başkişisi Güloya, yaşadığı aşk acısının etkisiyle bulunduğu ortamdan kaçmak ister. Görünürde aşk acısıyla hareket ettiği algılanırsa da asıl kendini yeniden bulmak için Rusya'ya gider. Rusya'daki yaşamında ona yoldaşlık eden kişi Aleksi'dir. Aleksi, uzun yıllar Amerika'da yaşamış, orada eğitim almış ve yangın

¹⁹⁵ Alatlı, a.g.e. s. 453.

¹⁹⁶ Alatlı, a.g.e. s. 453.

¹⁹⁷ Kubilay Ünsal, "Alev Alatlı ve Gogol'un İzinde-Rus Örneğiyle Türkiye'ye Bakış" Turkish Studies, Volume 4, 1-II Kış 2009, s. 1646.

söndürme teknolojisi alanında mühendis olmuştur. Ülkesinden ayrı kalmaya daha fazla dayanamayarak Rusya'ya döner. O da Güloya gibi kendini bulmaya çalışan, ülkesinin acısını içinde hisseden bir aydındır. Aleksî, kendi yolculuğunda Gogol ile özdeşleştirilir.

Aleksî de Güloya gibi ülkesinin her alanda yozlaşmasından rahatsızdır. Halkının sıkıntısını yüreğinde yaşayan Aleksî, sonunda bu acıya dayanamayarak intihar eder.

Güloya ve Aleksî'nin seyahat ettiği yerler, Gogol'un yaşadığı ve eserlerine bir şekilde ilham olan yerlerdir. Serinin isminin "Gogol'un İzinde" olmasının nedenini bu şekilde anlarız.

Kapalı bir toplumdaki oluşumunu düşündüğümüz Rusya hakkında geniş bir bilgi sahibi olmamakla beraber Alev Alatlî gibi yazarlar, romanlarında böyle ülkeleri işleyerek bizleri aydınlatır. Alatlî, Rusya'yı Türkiye'nin aynası olarak görür.¹⁹⁸ Rusya'da olup bitenler Alatlî'ye o kadar ilginç ve tanıdık gelir ki bunları yazmak gerektiğine inanır. *Gogol'un İzinde* serisi, Petro zamanında başlayan II. Katerina ile devam eden Batılılaşma çabalarının Rus halkında bıraktığı etkiyi ve değişimi anlatılır. Rusya'da Batılılaşma, Türk halkında olduğu gibi tepeden inme olarak gerçekleşir. Rus halkı için reform Batılılaşma demektir ve günümüzde liberal ekonomi anlamına bürünür.¹⁹⁹ Batılılaşma birçok insanın hayatına mal olur.

Yazarın Rus kültürünü çok iyi özümsemesi, Türk kültürü ile karşılaştırma olanağı sağlamış, iki toplum arasında benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur. Alev Alatlî'nin *Gogol'un İzinde* serisinin ilk iki kitabı, Rusça'ya çevrilmiş ve "Halklara eşit mesafede durmak, yabancı bir kültürün serüvenine olağanüstü bir içgörüyle nüfuz edebilmek"te gösterdiği başarı değerlendirilerek, 2006 yılında Mikhail Aleksandroviç Şolokhov 100. Yıl Edebiyat Ödülü'ne layık görülmüştür.

¹⁹⁸ İlber Ortaylı-Alev Alatlî Konferansı, 13.01.2005

¹⁹⁹ İlber Ortaylı-Alev Alatlî Konferansı, 13.01.2005

2.1. AYDINLANMA DEĞİL MERHAMET

2004'te yayımlanan *Aydınlanma Değil, Merhamet!*'te olaylar sondan başa doğru anlatılır. Roman, Prens Aleksî Kristovoviç Zelenski'nin cenaze töreniyle başlar. Güloya, Rusya'ya geldiğinde tanıştığı Aleksî ile çok iyi dost olur. Rusya'nın pek çok yerine beraber seyahat ederler. Güloya, Rusya'yı, Aleksî sayesinde keşfeder. Pek çok ortak noktaları olan Güloya ve Aleksî, ülkelerinin yabancılaşmasını, yerlilikten uzaklaşmasını dert edinen aydın insanlardır. Bu sorunları yüreğinde hisseden bu iki aydından Aleksî, ülkesinde yaşanan sıkıntılara daha fazla dayanamaz. Bir çıkış yolu bulamaz ve intihar eder.

Teffrey Sach'ın basın danışmanı Janine Weed, Aleksî'nin kız arkadaşı olan Prof. Teheresa D. Kornblatt'a yazdığı eski bir mektubu Güloya'ya gösterir. Amacı, Batılı aydınların Soljenitsin'i o yıllarda nasıl değerlendirdiğini anlamasını sağlamaktır. Bu mektubun aslında Soljenitsin'in bir makalesi olduğu anlaşılır. Soljenitsin'e göre bir ulusun kalkınması manevi yaşamının seviyesine bağlıdır. Yerli unsurların korunmasıyla kalkınmanın da başlayacağı inancında olan Soljenitsin'nin bu tutumundan, Batılılar hoşnut olmazlar. Güloya, Batılıların Rusya'nın geleceğine ilişkin öngöründe bulunmalarından rahatsız olur. Theresa'ya Batılıların Rusya'ya neden karıştıklarını sorar:

“Batılı aydınlar Aydınlanma'dan kaynaklanmayan hak ve özgürlüklerin var olabileceği düşüncesine tahammül edemiyorlar. Saşa'dan soğumaları onun geleneksel Rus değerlerini savunmaya başlamasına denk düşüyor; Tanrı'ya, Ortodoksluğa, maneviyata, Rus ulusunun Bâtını temellerine ilişkin değerler. Batılı inteligeni, siyasi özgürlüğün ruhani bir temeli olabileceğini aklından geçirmek bile istemiyor.”²⁰⁰

Aleksî, Aleksandr Soljenitsin'in fikirleri ile Güloya'nın fikirlerinin benzeştiğini görür. İki de ulusu için yerli unsurları savunan, ülkesini yabancılaşmaktan korumak isteyen aydınlardır. Bu ortak özelliklerinden dolayı Aleksî Güloya'ya, Soljenitsin ile iyi anlaşacağını söyler:

²⁰⁰ Alev Alatlı, *Aydınlanma Değil, Merhamet!* Everest Yay. 10. Basım, İstanbul, 2013, s. 35.

“Sen de müthiş bir müttefik bulacaktır,” demişti. “Aydınlanma öncesi kültürünün mükemmel bir temsilcisisin!”²⁰¹

Aleksi, Petro dönemini Güloya’ya anlatır. Rus toplumunun her kesimi, Petro’dan nefret eder. Çünkü ülkeyi zorla Batılılaştırmak ister. Toplum yabancılarla içli dışlı olmak istemez. Halk Petro’yu ülkeye çarpık düşüncelerin girmesinin nedeni olarak görür:

“Rusya, Batılılaşmak istemiyordu, diyorlar. Rusya hiçbir zaman Batılılaşmak istemedi. Bugün de istemiyor. Rusya, Batı’yı kerih sayar; kendi ruhunu muhafaza etmek Slavofil* kalmak ister.”²⁰²

Ken Schwartz, amacı Yeni Dünya Düzeni ülküsü çerçevesinde inançlar arası diyalogu geliştirmek olan Dünya Kiliseler Konseyi hesabına çalışan Kanadalı bir avukattır. Yahudi olan Schwartz, kendi kültürüne olan inancının zamanla azaldığını anlatır. Batılı kültürün dayattığı şekilde yaşamın oğluyla arasına mesafe koyacağından bu kültüre karşı koyduğunu söyler. Schwartz’ın şikâyet ettiği yabancılaşmanın aynısı Türkiye’de görülür. Güloya bu yozlaşmayı düşünerek Batılılık adına yapılanların Türk toplumunda da görüldüğünü söyler:

“Batılılık böyle bir şey,” demiştim. “Artık biz de çocukları aile dışına sürüyoruz. En azından büyük bir kısmımız böyle yapıyor.”²⁰³

Güloya, Rusya’nın Batılılaşma sürecindeki yabancılaşmasını “hükümsüzleştirilmek” olarak adlandırır. Ona göre Türkiye’de nasıl yerli unsurlar hızlı bir şekilde yerini yabancı unsurlara bıraktıysa Rusya’da da aynı şey yaşanmıştır. Rusya, tarihi ve kültürüyle dünyaya iz bırakan bir ülkeyken bu birikimin yok olmaya yüz tutması Rusya’nın felaketidir. Batılılaşma adına Rusya’ya yapılanlar Güloya’ya acı verir. Yaşadığı aşk acısıyla bu acıyı özdeşleştirir. İkisini de yüreğinde hisseder:

---

²⁰¹ Alatlı, a.g.e. s. 39.

* Slavofil: Russever, Rusçu.

²⁰² Alatlı, a.g.e. s. 46.

²⁰³ Alatlı, a.g.e. s. 52.

“Çılgınlıklarını ta buralardan duyduğum, ayaklar altında ezilen muhteşem bir arşiv, hükümsüzleştirilmesinin acısını oturduğum yerden hissedebildiğim muhteşem birikim. Rusya'nın trajedisini Aytunç'la yıllar içinde oya gibi işlediğimiz vizyonun, bedenlerimizin kutsandığı, daha da önemlisi ruhlarımızın çiğnenmediği yüksek bir vizyonun, yani aşkın hükümsüzleşmesi ile özdeşleştirdiğim nokta bu.”²⁰⁴

Hükümsüzleştirilmek, Batılılaşmayı amaçlayan ülkelerin ortak kaderidir. Yabancılaşmaya karşı çıkan yerliler, baştan savaşı kabul eder. Batılı olmaya çabalayan ülkeler sömürgecilerin yeniliklerine ayak uydurmak isterlerken kültürlerinden fedakârlık yaparlar. Güloya, kendisi gibi Doğu'yu seçenlerin Batılıların yenilik adı altında sundukları yozlaşmayla karşı karşıya kalacakları anlamına geldiğini söyler:

“Bu gezegende Doğu'yu seçmek demek bitmez tükenmez reformlar'ın saldırısına maruz kalmak, hükümsüzleştirilmeyi göze almak demektir.”²⁰⁵

Güloya kendini Doğulu olarak görür. Fikirleri, hayata bakış açısı kendini Doğulu hissetmesinin tezahürleridir. Doğulu olmak, yerli düşünceye sahip olmaktır ve vatanının yabancılaştığını görerek bir şeyler yapmak arzusudur. Güloya'nın her zaman savunduğu bu düşünceler, sevgilisi Aytunç' a tamamen zıttır. Mimar olan Aytunç yaptığı eserlerle ismini duyurarak kalıcı olmak ve kazandığı paranın keyfini çıkarmak isteyen bir Batılıdır:

“Mimariye damga vurmak isteyen bir dehaydı. Eser vermek, eserlerini yaşarken tescil ettirmek, emeğinin keyfini çıkartmak istiyordu. Doyumu ertelemekten yorgun düştü. Sonuçta ki, bunu bugün anlıyorum, o Batı'yı seçti, ben Doğu'yu.”²⁰⁶

Güloya, Şeremetyova Havalimanı'nın ikinci terminalini görünce hayal kırıklığına uğrar. Çıplak beton, belli belirsiz aydınlatmalar yerine Rus el sanatlarının

---

²⁰⁴ Alatlı, a.g.e. s. 92.

²⁰⁵ Alatlı, a.g.e. s. 94.

²⁰⁶ Alatlı, a.g.e. . 94.

simgesi olan matriyoşkalardan, katedrallerden bir iz görmek ister. Üzüntüsünü Türk mimarisindeki yabancılaşmaya benzeterek dile getirir:

“Tıpkı iğne oyalarının kilim, desenlerinin, tahta işlemlerin esamesinin neyin okunmadığı modernite sonrası Türk mimarisindeki gibi.”²⁰⁷

Güloya, kırsal müzik sanatçısı Bob Winkler ile sohbetinde, Türkiye’de halk müziğine önem verilmediğinden yakınıdır. Winkler’e göre halk müziği tüm dünyada ilgi görmez. Büyük eserlere imza atmak isyen kişi, kendi müziğinin köklerinden yola çıkmalıdır. Bu konuda, sanatçı Charles’ın sözünü hatırlatır:

“Charles yerlilik’ten bahsederdi, insanlara ulaşmak istiyorsanız, onların bildikleri müzikten yola çıkacaksınız!”²⁰⁸

Güloya, Rusya’nın Batılılaştırılma sürecini okuyucuyla paylaşır. Ona göre Rus soylularının Rusya’yı Batılılaştırma adına yaptıkları parçalama hareketi, Çariçe Ekaterina ile başlar. Rus toplumunu dini köklerinden kopararak, geleneklerini yok ederek Batılılaşacağına inanan Ekaterina, ülkeye yapay bir kültür yerleştirmeye çalışır. Manastırlar kapatılır. Laik eğitim getirilir. Eğitimde amaç “yeni bir insan türü yaratmak”tır. Bu kunda Avrupa’yı da beğenmeyen Çariçe, yepyeni, Batılı bir Rus halkı hayal eder. Rus halkının yerli özellikleri hızla değişir. Bundan sonra gelen çariçeler de Rusya’yı aynı görüşle Batılılaştırmaya devam ederler:

“Yeni Bir İnsan Türü. Eğitim seferberliğinin hedefi, yeni bir dünya görüşü değil, yeni bir Rus nesli değil, misyonu çağdaş Avrupa toplumlarının yapaylığından kurtulmak, daha doğal, daha toprağa yakın bir yaşam biçimi geliştirmek olan Yeni Bir İnsan Türü yaratmaktır. Bu müthiş projenin temel varsayımı, insan ruhunun beyaz bir sayfa olduğu ve eğitimin bu beyaz sayfanın üzerine istenilen herhangi bir mesajı karalayabileceği inancıdır.”²⁰⁹

²⁰⁷ Alatlı, a.g.e. s. 205.

²⁰⁸ Alatlı, a.g.e. s. 286.

²⁰⁹ Alatlı, a.g.e. s. 468.

Güloya, Ekaterina'nın, Rusya'nın eğitimini geliştirmek adına Rousseau, Voltaire, Diderot gibi yazarları örnek aldığını söyler. Ancak kendine en yakın Voltaire'i görse de Rousseau'dan hoşlanmamasına rağmen onu saraya davet eder. Rousseau'nun fikirlerinden yararlanır. Voltaire'den de fikirler alır. Ekaterina, Rusya'nın gayri meşru çocuklarının, Batı Avrupa kültürü ile yetiştirilmesinde ısrar eder. Rusya'nın eğitim dili değişir. Çocuklar, ülkelerinin manevi ikliminden ve devletten uzaklaşırlar. Toplumda sınıfsal ayrılıklar başlar. Yabancılaşma toplumun her kesiminde hissedilir. Ancak bu yabancılaşma ortamı bir süre sonra yerli düşünceyi ortaya çıkarır. Rus aydınları, yerliliğin ortadan kaldırılmasının sebebinin Voltaire'in düşünceleri olduğunu savunurlar. Güloya bunu Galina Aleksina'dan şöyle aktarır:

“Kendilerinden nefret eder oldular” demişti Galina Aleksina. “Zamanla bu nefret, yabancı olan her şeyi reddetmeyi getirdi. Daha sonra da fevkalade duyarlı bir milli bilinç yarattı. Ama aydınlarımız, yükselen milliyetçiliğin nedenlerini irdelemek yerine, dış kaynaklı bir suçlu arayışına girdiler ve buldular: Ekaterina'nın sevgili danışmanı, Voltaire!”²¹⁰

Nikolay Novikov, Ekaterina'nın alay muhafızlarındandır. Çariçe'nin Fransız taklitçiliğiyle, toplumsal adaletsizliği umursamayan tavırlarıyla alay eden mizah dergileri çıkarır. Çariçe bu dergileri kapatır. Novikov, Moskova Üniversitesinin matbaasının başına geçer. Novikov sayesinde geleneklerini savunan aydınlar, üniversitede kendi düşüncelerini savunabildikleri bir ortam bulurlar. Yabancılaşmaya karşı çıkarlar. Novikov, Çariçe'nin küçümsediği Rus geleneklerine ait kitapları bu matbaa sayesinde basar. Yerli kültür filizlenmeye başlar:

“St. Petersburg’lu Voltercilerin yok saydıkları Rus masalları, şarkıları, efsaneleri, derin bir kültürel umman olarak ortaya konuluyor Moskova Üniversitesi’nde eğitimin Rusça olmasını sağlıyor, böylece Ekaterina’ya karşı olan aydınlar orada kendilerine ruhani bir yuva bulurlarken Moskova Üniversitesi Fransız

---

²¹⁰ Alatlı, a.g.e. s. 471.

kozmpolitliğine karşı olanların kültürel kâbesi haline geliyor. Büyük Rus milliyetçiliğinin tohumları burada atılıyor.”²¹¹

Rusya'nın gençleri, Avrupa'da kurulacak yeni düzenin sırlarını araştırmaya gönderilirken, birçok tarikat da kâinatın sırlarını öğrenmek için Rusya'ya gelir. Rusya'nın heybesinde taşıdığı malların değerinin farkında olmayan bir deve olarak tanımlanmaya başlaması da bu zamandır.²¹² Ekaterina kâinatın sırlarını araştırmanın boş insanların işi olduğunu düşünür. Bu yüzden manastırları kapatır. Ancak Rus aydınları, geleneklerini savunmaya devam ederler. Eserlerinde Rus köylerini işlerler. Soylular, dini öğelere evlerinde yer verirler. Ekaterina'nın hiç hoşlanmadığı bu durum yerliliğin özümsemeye başlamasına engel olamaz:

“Manastırları kapatmak suretiyle kırsal alandan sildiği dini soyluların oturma odalarında görmek öfkeleniyor. Eski Moskof'un dini ve kırsal kültürünün yeniden kıymete binmesi, kent edebiyatında beliren köy nostaljisi, Çariçe'nin Rusya'nın yüzünü Batı'ya çevirmek için verdiği onca uğraşı boşa çıkartmış gibi duruyor.”²¹³

2.2. DÜNYA NÖBETİ

Roman, Aleksî ile Güloya'nın, Rusya'nın yine bir başka bölgesini keşfetmek için çıktıkları yolculukla başlar. Buldukları kompartımanda sabaha kadar insanlığı ilgilendiren meseleleri konuşurlar. Herkes uykudayken onların bu meseleler hakkında konuşması, Güloya için “dünya nöbeti” tutmak anlamına gelir. Dünya nöbeti, gidilen yerlerde de tutulmaya devam edilir. Yolculuk boyunca Aleksî ile Güloya arasındaki dostluk pekişir.

Güloya ve Aleksî, 1870'lerde Rus gençlerinin kırsala gidip sade ve özgür yaşamı bulmak istediklerinden bahsederler. Güloya, Stalin'in kızı Galina'nın bile o yıllarda özelleştirme adı altında, tarım arazilerinin Rus mafyası ve yabancıların talan etmesi gerçeğini anlayamadığını söyler. Kırsala giden Rus gençlerinin yerli halkı bulmak umutlarının yerle bir olması, Galina'nın ağzından anlatılır:

²¹¹ Alatlı, a.g.e s. 476.

²¹² Alatlı, a.g.e. s. 481.

²¹³ Alatlı, a.g.e. s. 481.

“Galina, ‘Akılları sıra Rus kırsalında memnun mesut çalışan asil köylülerden yeni değerler öğreneceklerdi! dedi, ‘Toprağa dönüş! İnsanın ayağını yerden kesen pislik, cehalet ve hastalıkla karşılaşmayı beklemiyorlardı. Sade ve özgür bir yaşam peşindeydiler. Pravda’ya ulaşmanın yolunun dejenere olmuş şehirleri terk edip, Rusya’nın sahici halkı dedikleri köylülerin arasına karışmaktan geçtiğini sanıyorlardı - lekesiz ahlâkın ve sadeliğini pınarı olarak idealize ettikleri köylülerin.”²¹⁴

Galina’nın anlattıklarına Güloya şaşırılmaz çünkü aynı şeylerin Türkiye’de de yaşandığına dikkat çeker. Aleksi’ye, yabancılaşmanın Türk kırsalına da bulaştığından yakınır. Eskiden yerli insanların düşük yaşam standartlarında bile mutlu olduklarını, kendilerine bile zar zor yeten yiyeceklerini başkalarıyla paylaşmaktan zevk aldıklarını hatırlatır. Artık yerlilerin yerini yabancılaşmış insanlar almıştır. Aklına Tolstoy’un “Kavkazski Plennik” öyküsündeki Abdul Murat’ın zengin sofrası gelir:

“Abdul Murat’ın sofrası ne zaman ziyafet sofrası olmaktan çıkıyor biliyor musun, yabancıları memnun edemedikleri zaman. Birileri ‘Böyle de yaşanır mı?’ diye avula burun kıvırdıkları zaman. İspanağın ebegümeceinden daha sağlıklı olduğunun iddia edildiği, zekâyı fert başına düşen et tüketimi ile belirlemeye kalkışıldığı zaman. St. Petersburg ziyaret edilip İstanbul’dan utanıldığı zaman.”²¹⁵

Güloya, yabancılaşmanın kol gezdiği yerlerde, yerli olan değerlerin yerini hızla kapitalist unsurların aldığını söyler:

“İşte o zaman çilek tarlalarını söküp, yerine Avrupalı apartmanlar dikmeye başlıyorsun. Aile yadigârı bakırları satıp alüminyum kapkacak borcuna giriyorsun.”²¹⁶

Aleksi ve Güloya, Petro döneminden bahsederken Roma ve Atina’da aydınlanmanın etkilerinden bahsederler. Güloya, aydınlanmanın, medeniyeti daha ileri götürmesi, insanları refah içinde bir noktaya getirmesi gerekirken sömürgecilerin

²¹⁴ Alev Alatlı, Dünya Nöbeti, Everest Yay. 4. Basım, İstanbul, 2004, s. 162.

²¹⁵ Alatlı, a.g.e. s. 165.

²¹⁶ Alatlı, a.g.e. s. 165.

ekmeğine yağ sürmekten başka bir işe yaramadığını vurular. Ona göre Sömürü kültürü daha da gelişir:

*“Aydınlanmanın bütün yaptığı sömürü kültürünü perçinlemekte, şu farkla ki, hümanist ideoloji doğrultusunda, kilise gitti Saray geldi.”*²¹⁷

Aleksi ile Güloya'nın sohbeti Aytunç'a gelir. Aytunç, yerliliği terk edip yabancılaşan bir kişidir. Geleneği terk eder. Hırsı, mevki ve şöhret edinme duygusu, yerli değerlerin üstünde gelir:

*“Aytunç, geleneğin ötesine atlamakta öyle kararlıydı ki, ne Tatar akrabalarımıza baktı, ne Osmanlıların bir bildikleri olmuş olabileceğini düşündü.”*²¹⁸

Güloya, eski zamanları hatırlar. Bu zamanlar, Türk toplumunun hâlâ yerli olduğu yabancılaşmadan uzak olan yıllardır. Artık böyle bir toplum olmadığımızı Aleksi'ye üzümlere anlatır:

*“Biz böyle bir toplumduk Aleksi. Hiç değilse yakın zamana kadar söze ‘Biz Türkler’ diye başlayıp, ‘...birbirimize benzeriz’ diye bitirirdik. ‘Biz Türkler’den kasıt, kendilerine Türk demekten gocunmayanlar.”*²¹⁹

Türk halkı yerlilik özelliğini çoktan kaybetmiştir. Batılıların yönlendirmesiyle kurulan medya kuruluşları, hükümetle pazarlık yapabilen ekonomi seçkinleri, ülkenin çıkarlarını hiçe sayan kitleler, yerliliğin yok edilmesinin mimarlarıdır. Güloya'ya göre Rus toplumu için söylenenler, Türk toplumu için de söylenebilir. İki toplum yabancılaşma konusunda birbirlerinin yansıması gibidir. Güloya, Türk toplumunu şöyle tarif eder:

*“Meşruiyetini ve güvenilir ulemasını kaybetmiş, aşırı derecede yıpranmış, sadece aydınlarının desteğinden değil, camilerini dolduracak güvenilir müminlerinden de yoksun bir toplum...”*²²⁰

---

²¹⁷ Alatlı, a.g.e. s. 176.

²¹⁸ Alatlı, a.g.e. s. 181.

²¹⁹ Alatlı, a.g.e. s. 183.

²²⁰ Alatlı, a.g.e. s. 183.

Aytunç'un Batı'yı seçmesne karşın Güloya kendini Doğulu olarak tanımlar. Batılılaştırmacılar ne kadar uğraşırlarsa uğraşsın Güloya tam bir yerlidir ve yerli kalmaya devam edecektir:

*“Ha, bu gezegende Doğu'yu seçmek demek, bitmez tükenmez reformların saldırısına uğramak demekmiş! Hükümsüzleştirilmeyi göze almak demekmiş! Varsın olsun! Doğu'nun ataletini, Batı'nın dinamizmine tercih ederim.”*²²¹

Vladimir Solovyev, bir Rus Hristiyan filozofudur. Rusya'nın önemli düşünürlerinden olan Solovyev, Güloya için Rus ruhunu anlamının olmazsa olmazıdır. Solovyev'le ilgili bir makaleden etkilenen Güloya, onun Çin'in yerli kalmasındaki başarısı ile ilgili düşüncesini bize aktarır:

*“Solovyev'e göre, Çin'in bir başarısı varsa o da su geçirmez bir toplumsal nizam kurmuş olmasıdır ki bunun kültürünün sadece kendisine ait olanı sevmek, sadece kendisine ait olana değer vermek şeklindeki ilkesine borçludur.”*²²²

Güloya ve Aleksî'nin sohbetlerinden biri de Rus halkının geçmişte yaşadığı çözünmüştür. Aleksî, Rusya'da 1600'lerde başlayıp 1800'lere kadar devam eden süreçte kilisenin dayatmalarını uygulayan devletle halkın ayrışması, soylularla köylülerin arasının açılması, entelektüellerle soyluların ayrılması gibi bir dizi olay yaşandığını söyler. Bu olayların her biri, yabancılaşmanın daha da artmasına neden olur. Yerlilikten kopan halk, devlete olan güvenini iyice yitirir:

*“Rusya'nın kırsal yaşamının iklimini altüst eden 1860 tarım reformu, aile bağlarını zayıflatmış, halkın özgüvenini tarumar etmiştir.”*²²³

Güloya ve Aleksî'nin seyahat noktalarından olan Komi Respublik'e giderken onlara eşlik eden Andrey Zolotov, kiliselerle ilgili çıkan yeni bir kanundan bahseder. Bu kanuna göre dini örgütlenmeler iki, aşamalı olacaktır. İlk on beş yıllık sürede eğitim vermek, yayın yapmak gibi faaliyetler izne bağlı olacaktır. On beş yıldan sonra

²²¹ Alatlı, a.g.e. s. 184.

²²² Alatlı, a.g.e. s. 191.

²²³ Alatlı, a.g.e. s. 312.

kısıtlama kalkacaktır. Batı'nın bu yasayı protesto ettiğini söyleyen Zolotov, bu yasanın gericilik olduğunu düşünür. Güloya aynı fikirde olmadığını söyler. Ortodoks geleneğinin yabancılaşmaya karşı koyması gerektiğini düşünür. Güloya'ya göre Modernizm insanları "pravda"dan yani gerçeklikten alıkoyar:

*"Modern çoğulculuğun bir tanımlayıcı niteliği de insanların pravda'sız kalmaları çünkü. Geleceğin halkınızı bir kuşkulu doğrudan diğer kuşkulu doğruya yuvarlanmaktan kurtarabileceğini düşünürüm."*²²⁴

Rusya'da son yıllarda dini grupların sayısı artmıştır. Bu grupların kaynağı Amerika merkezlidir. Zolotov, Rus halkının, yerli kiliseler yerine misyonerlik faaliyeti yapan Amerika merkezli kiliselere rağbet ettiklerini söyler. Yabancılaşma dini de esir almıştır. Güloya bu duruma şöyle bir yorum yapar:

*"İnancın ithal olanı da yerlisinden daha kaliteli öyle mi?"*²²⁵

2.3. EYY UHNEM! EYY UHNEM!

Serinin üçüncü kitabı *Eyy Uhnem Eyy Uhnem*'de Aleksî ve Güloya'nın Rusya'yı keşfetme macerası devam eder.

Narodnik, Rus halkıyla doğrudan iletişim kurmaya, onların yabancılaşmışlıklarına son vermeye -ve böylece füzuli olmaktan kurtulmaya- çabalayan soylu Rus aydınlarına verilen isimdir.²²⁶ Narodnikler, yerli düşünceye sahip Rus halkını uyandırmak ister. Yabancılaşmaya karşı durmak için onların desteğine ihtiyaç duyarlar. Çünkü Rusya'nın kurtuluşunun yerli unsurlara bağlanmakla olacağına inanırlar. Aleksî'ye göre Güloya da halkının yerli düşünce ile hareket etmesini isteyen, yozlaşmaya karşı koyarak Türk halkının öz benliğini koruyabileceğine inanan bir aydın olarak narodniktir. Güloya bu benzetmeyi, Rusya'ya gelme amacını hatırlatarak onaylar:

²²⁴ Alatlı, a.g.e. s. 413.

²²⁵ Alatlı, a.g.e. s. 414.

²²⁶ Alev Alatlı, *Eyy Uhnem! Eyy Uhnem!* Everest Yay. 1. Basım, 2008, s. 10.

*“Aleksi, bana narodnik derken haksız değil, zira bu ülkeye yeni bilgiye yer açmak, yeniden yapılanmak, hatta bir başka Güloya’ya ihtida etmek için göçtüğümü söyleyen benim.”*²²⁷

Güloya, Tverskaya Caddesi’nde Rabinoviç ile yürürler. Rabinoviç’e göre genç, yaşlı, herkes şahsa ait özgürlüklere sıcak bakmaz. Kişi kendisine sunulan imkânları kullanmak yerine güven içinde yaşamayı tercih eder. İnsanların böyle bir düşünceye sahip olması, Rusların kültürü gereğidir. Yerli halkın bu kültürünü Büyük Devrim bile değiştiremez:

*“Aralık 1991 Büyük Devrimi hükümeti değiştirdi ama kültürü değiştiremedi, bayan. Caddedeki şu insanları çevirin, bireysellik hakkında ne düşündüklerini sorun, on tanesinden dokuzu size bireyselliğe iyi gözle bakmadığını söyleyecektir.”*²²⁸

Galina Alekseyevna, Güloya’ya Rusya’nın bataklığa doğru sürüklendiğini söyler. Rusya’da milyonlarca uyuşturucu bağımlısı vardır ve bu sayı her yıl artar. Galina’ya göre insanların bu bataklığa saplanmasının en büyük nedeni yerliliklerini kaybedip yabancılaşmasıdır:

*“Galina Alekseyevna’ya göre, salgının asıl nedeni devletin yenik düşmüş olması, ekonomik çöküntü, yozlaşma ve ideolojik imanın yok oluşu.”*²²⁹

Uyuşturucu bağımlısı olan Luda, “nyet kuşağı” gençlerindedir. Gorbaçov döneminde, 90’lı yıllarda sefaleti yaşayan gençlerin oluşturduğu bu kuşağın en önemli özelliği hiçbir ideallerinin olmamasıdır. Luda, Güloya’ya, kendisinin ve Rus gençlerinin geleceğe dair ümitlerinin olmadığını söyler. Rusya’daki yozlaşmadan, yabancılaşmadan bıktıklarını buna rağmen yerliliğe dönüş adına harekete geçemediklerinden yakınır. Gençler geleceklerinden kaygılıdır fakat yabancılaşmaya karşı koyacak güçleri yoktur. Yabancılaşma karşısında, dine sarılmak da çözüm

---

²²⁷ Alatlı, a.g.e. s. 10.

²²⁸ Alatlı, a.g.e. s. 20.

²²⁹ Alatlı, a.g.e. s. 28.

değildir çünkü insanlar, dini kaynağından öğrenmek yerine, misyonerlerin dağıttığı ucuz broşürleri okumayı tercih eder:

“Sorunlu bir Rusya da istemiyoruz. Ama nasıl bir Rusya da istediğimize dair bir fikrimiz de yok. Kimilerimiz dine dönüyoruz, boynumuza haç takıp, dinsel broşürlerden alınma basmakalıp cümleleri tekrarlayıp duruyoruz ama İncil’i okuyamız yok. Kimilerimiz radikalizmin albenisine takılıyor, bir takım yeni moda sosyo-politik akımlara dalıyor. Romantik davaları seviyoruz, gerçekçi programlar üretmiyoruz. Nereye dönsek ellerimiz boş kalıyor, duygularımız iflas etmiş.”²³⁰

Aleksi, Güloya’ya Rus bilim adamlarının ülkelerini terk edip Batı’ya götüüklerinden bahseder. Aleksi’ye göre bu çok acı vericidir. Ancak asıl acısı ülkelerini terk etmeyip yerli halkının acısını içinde yaşayıp bir şey yapamayanlarınkidir. Aleksi’ye göre bu insanlar kendi beyinlerini dağıtırlar. Kısacası intihar ederler:

“Sence bütün beyinler nereye gitti? Nerede toplandı? Yoksa Rusya’da, Pakistan’da birkaçını bırakıp, Batı dediğimiz yere mi göçtüler? ‘Öyleyse çok yazık’ mı dedin? Doğru mu duydum? Neden? Göçmeseler başlarına neler gelirdi bir düşün. Bak, kalanlar kendi beyinlerini dağıtıyorlar.”²³¹

Aleksi’ye göre ilerleme herkesin bildiği gibi kalkınmak değildir. İlerleme adına yapılanlar, yerli halkın ölümüne yol açar. Batı’nın dışında kalan toplumlar, ülkelerinin yok olmasını seyrederek. Rusya, gittikçe daha fazla yerliliğinden ödün verir. Rusya, ölmek üzeredir:

“Rusya düşüyor. Bir yaprak gibi salınarak, bilinçsiz ve umursamaz bir biçimde düşüyor. Rusya, küresel toplumun bir parçası olmak üzere.”²³²

Aleksi, günün modasını takip eden aydınlardan bıkmıştır. Bu kişiler Batılıların amacına hizmet eder. Rus halkı kültüründen taviz verdikçe ortada bir ülke

²³⁰ Alatlı, a.g.e. s. 28.

²³¹ Alatlı, a.g.e. s. 73.

²³² Alatlı, a.g.e. s. 74.

kalmayacaktır. Bu ülke kütüphanesi kitaplarla dolu olan aydınlara hasrettir. Aleksî, yerliliği tüketmek üzere olan Rusya'da böyle aydınlardan kalmadığını söyler:

“Hayır, Sovyetler Birliği'nde Rus aydınlarına yer yoktu, lubiyama. Yeni Rusya'da da yok. Hitler, Rusya'nın kendi başını kestiğini sanıyordu. Rusya'nın başa ihtiyacı olmadığını hiç bilmedi. Rusya çok büyük, Güloya. Belki de bir ülke olamayacak kadar büyük...”

David, Rusya'nın Batılılaşmanın etkisinde olduğunu ve Batılılık adına yapılanlardan Rus halkının zarar gördüğünü söyler. Rus halkının geleceğe dair bir ümidinin kalmadığından yakınıdır. İnsanların silkinip kendilerine gelmesi gerektiğini düşünür. Tüketim toplumu olma imajından çıkıp ülkesini yabancılaşmanın pençesinden kurtarmak zamanının geldiğini söyler. David'in düşüncesini Güloya bize aktarır:

“Rus halkı, derin bir inançsızlığa yakalandı. Bayan Güloya. Ülkede hiçbir şeyin düzeleceğini artık inanmıyorlar. Gençler, kendi içlerine kapandılar siyasetle ilgilenmiyorlar. Oysa zaman, bir sonraki hamburgerin ya da blucinin nereden geleceğini düşünmenin çok ötesinde, hayatımızın anlamını düşünme zamanıdır, hayatımızın anlamını düşünme zamanıdır, tespitini yapan da Bulgaristan yolcusu David!”²³³

Güloya, bu zamana kadar hep Aleksî'den ülkesinin yabancılaşmasını, kültürün yozlaştığını, yerliliğin yok olmaya yüz tuttuğunu ve Aleksî'nin bunlardan duyduğu üzüntü ve acıyı dinler. Güloya ise Türkiye hakkındaki gerçekleri, açık seçik hiç anlatmamıştır. Bir taraftan bu gerçekleri anlatmak ister fakat anlatırsa Aleksî'nin umudunu tüketmekten korkar. Bir taraftan da gerçekleri duymanın Aleksî'nin hakkı olduğunu düşünür. Türkiye'nin yerliliğini kaybedip yabancılaşmaya esir olduğunu anlatmak, kendisini Aleksî ile aynı acıdan mustarip iki insan statüsüne çıkaracaktır. Güloya, Sakarya depreminin olduğu gece Türkiye hakkındaki gerçekleri Aleksî'ye anlatır:

---

²³³ Alatlî, a.g.e. s. 143.

“ Bugün buradan baktığımda görüyorum ki, Rusya’da birlikte yaşadığımız o altı yılda yabancılaştığım, öteki kaldığım sürece Aleksî için bir umut olmak fırsatım vardı. Edebini edepsizden satın al şeklindeki bir umuttan bahsediyorum. Bu fırsatı Sakarya Depremi’yle yitirdim. Oysa kuzeyden bakıldığında, Türkiye temiz duruyordu. Urallar’daki, Dobrota Çiftliği’ndeki gibi anakronistik bir temizlik de değil. Kendisini her daim yeniden üretebilen, diri ve bu nedenle güçlü bir temizlik.”²³⁴

Aleksî’nin kız arkadaşı Theresa, Rusya’nın kurtuluşunun Batılılaşma ile olabileceğine inanır. Gogol, Dostoyevski gibi yazarlar ciddiye alınmamalıdır. Bu yazarların, eserleri ideolojiktir. Sanatı, Rus halkının geleceğini kurtarmak adına alet ederler. Sanat adamı olmak yerine düşünce adamı olmayı seçerler. Eserlerinde, Rus halkının yerli unsurlarını işlemeleri, kitaplarını adeta hediyelik eşya satan bir dükkâna çevirir. Rusya’nın asıl ihtiyacı aydınlanmadır:

*Gogol, Rusya’yı fildişi kulesinden seyretti, görmek istediği gibi gördü. Rusya’nın kurtuluşunu Altın Çağ’da yani zühtte, çilede, mistisizmde, sofulukta aradı. Dostoyevski, Öbür Dünya’nın özlemini çeken bir mümin, bir meyus romancıydı. Oysa Rusya’nın vaazlara, dualara karnı toktu. Medeniyete, aydınlanmaya, ekonomik kalkınmaya ihtiyaçları vardı. Bugün de öyle...”*²³⁵

Güloya’nın Rusya’da tanıştığı dostlarından olan David, Rusların toprağa verdiği önemi anlatırken Güloya’nın “toprak” kelimesi dikkatini çeker. Toprak, yerli olanın bağlı olduğu yeri işaret etmesi bakımından önemlidir. Bir yerin yerlisi olabilmek için bulunduğu toprağa bağlanması gerekir. Bu yüzden yerli insan için toprağın önemi büyüktür. Rus halkı yerlidir. İnsanlar, Rus coğrafyasının geniş steplerinde yaşarken mutluydular. Doğa onları diri tutan bir unsurdu. Batılı insan içinse önemli olan makinedir. Sürekli çalışmak ve tüketmek yerli olmayan toplulukların özelliğidir. Düşüncesini Aleksî’nin söylediği cümleyle destekler:

²³⁴ Alatlı, a.g.e s. 150.

²³⁵ Alatlı, a.g.e. s. 159.

“Sihirli kelimenin toprak olabileceğini düşünüyorum! Bir Batılı için insan ve makine neyse, biz Ruslar için doğa ve insan oydu, demişti, Aleksî.”²³⁶

Aleksî, Güloya’ya Aleksandr İsayeviç’in Harvard Üniversitesinde yaptığı konuşmayı hatırlatır. İsayeviç’e göre Batı’daki sonsuz özgürlük, insana fayda verir gibi görünürken aslında zarar verir. Sansürün olmaması ve hiçbir yasak olmamasına rağmen savunulan şey moda değilse asla kitaplara, dergilere, gazetelere konu olamaz. Yabancılaşma o kadar benimsenmiştir ki ülkesi için bir şeyler yapmaya çalışan insanların gayreti küçümsenir:

“Araştırmacılarınız özgür ama şartlanmışlardır: Günün modası şartlandırır... Küçük uzak bir kolejde hocalık yapan, ülkesinin yenilenmesi ve kurtuluşu yolunda söyleyecek sözü olan birisinin sesini medya ilgilenmediği için duyamaz olursunuz. Sonuç, kitlesel ön yargılar, körlük...”²³⁷

Aleksî, Güloya’yı Gaspodin Solijenitsin ile tanıştırır. Solijenitsin, Güloya ile sohbetinde Batılıların yabancılaşma saldırısı ne kadar çetin olursa olsun, her zaman bir umudun olduğunu söyler. Ona göre yabancılaşmayla mücadele ederken inançtan yararlanılmalıdır. İncanın, despot değil hoşgörülü olduğu sürece etkin olabileceğine inanır:

“Dine geri dönüş değil, dine doğru yükseliş, Madam. Geri dönüş yanlış bir tanım olur. Din dinamik, birkaç yüzyıl önceki biçimlere geri dönüş ise kesinlikle imkânsız. Tersine, modern maddeci tutumlarla, bencillikle, nihilizmle mücadele edebilmek için dinlerin de tekâmül etmeleri, esnek olmaları, dönemin kültürel biçimlerinden uzak düşmemeleri; dine yükselişi kolaylaştırabilmek için modern insanın bilinci ile temas kurabilecek şekilde suret değiştirebiliyor olmaları lazım.”²³⁸

---

²³⁶ Alatlı, a.g.e. s. 172.

²³⁷ Alatlı, a.g.e. s. 205.

²³⁸ Alatlı, a.g.e. s. 223.

Güloya'ya göre modern dünyanın problemlerinin en başında insanların manevi iklimi ve felsefeyi tam anlamıyla anlamamış olmaları vardır. Ancak gün gelecek insanlar kaybettikleri yerliliği bulacaklardır. Yerliliği bulacakları yer de edebiyattır:

*“Yaygın söylemin aksine, yirmi birinci yüzyılda edebiyata büyük bir geri dönüşün olacağına da katılıyorum. Çağdaş engizisyonlar bir bitsin, insanlar başlarına gelenleri anlamak için edebiyata dönecekler.”*²³⁹

Aleksi'ye göre Rusya gibi toplumlara modernleşme tepeden inmiştir. Halkın ne olduğu konusunda fikri bile olmadığı modernleşme, halka zorla kabul ettirilir. Modernleşme ve Batılılaştırma hareketi, halkın benliğinden, kültüründen, geleneklerinden birçok şeyi alıp götürür. Yerliliğe ait unsurlar unutulmaya başlar:

*“Ve pek çoğu şedid modernleştirmenin ve dünyada misli görülmedik Batılılaşma kampanyalarının kurbanı olmuşlardır. Bizim böylesi büyük atılımlarımız sırasında ortaya çıkan insani ve toplumsal sermaye kaybımız, her zaman Rus bireyinin kimliğine ilişkin bellek kaybı'na eklenir, tepeden inme modernleşmenin en parlak başarılarını küçültür, lubîyama. Küçültmekle de kalmaz, bütün bu gayretin amacına ters düşer, toplumu daha da geriye atar.”*²⁴⁰

Güloya, Aleksi ile bir bara gider. Barın ışıkları altında Aleksi'nin yüzünü seyrederken aklından Aleksi'nin aslında son çırpınışları olduğunu düşündüğü sözleri gelir. Aleksi, tarihin bir parçası olmak istediğini fakat bunu nasıl yapması gerektiğini bilmediğini söyler.²⁴¹ Sürekli siyaseti ve gündemi takip eder. 90'lı yılların hayalini, umudunu yansıtır fakat Aleksi'nin elinden bir şey gelmez. Güloya, Aleksi'de, ülkesinin Batılılaşma uğruna yerli değerlerin kaybolması karşısındaki çaresizliğini ve bunun onda yarattığı tahribatı görür:

“Tanrım, nasıl da kırdı döktü bu Avrupa Aydınlaması! Gönlü bir kenara atıp, duyumları putlaştırır, deneyselciliği şiar edinip, her koyunun altında bir buzağı

²³⁹ Alatlı, a.g.e. s. 232.

²⁴⁰ Alatlı, a.g.e. s. 287.

²⁴¹ Aaltlı, a.g.e. s. 331

aramaya soyunurlarken nasıl da insafsızca yok ettiler insanoğlunun erişemediğine bağladığı umutlarını!”²⁴²

Romanın sonlarına doğru Aleksî'nin Güloya'ya Rus tarihinden önemli anekdotlar anlattığını görürüz. Aleksî'nin önem verdiği bazı olayların ve kişilerin en önemli özelliği Rusya'nın geleceğine kendi karar vermesi ve yabancılaşmaya karşı yapılması gerekenler üzerinedir. I. Nikolay dönemindeki Milli Eğitim Bakanı, okul müfredatını otokrasi, ortodoksi ve milliyetçilik üzerine yapılandırır. Her türlü felsefi hareketi yasaklar. Bazı entelektüeller, gizlice felsefe kulüpleri kurarlar. Bu kulüplerin önde gelenleri, Rusya'nın bazı prensleri Rusya'nın Batılılaşmasına karşıdır. Onlara göre bir ülkenin kalkınması yerliliklerine tutundukları oranda artar. Başka devletlerin rehberliğine gerek yoktur. Her ülke geleceğine kendi karar verebilir:

“1820’lerde ilk yarı gizli felsefe fikir kulüpleri beliriyor. Bunların önde gelenlerinden birisi, Obsçestvo Lyubomudriya. Kurucularından D.V. Venevitinov, Rusya'nın Avrupalı olan herşeyden uzak tutulması gerektiğinde ısrar eder, Rusya'nın kendi yolunu ancak böyle bulabileceğini söylerken, diğer bir kurucu, Prens Odoyevski ülkenin bir misyonunun Ortodoks akidesini korumak ise, diğerinin endüstrileşme ve burjuvalaşma dışında alternatiflerinin de olabileceğini Avrupa'ya göstermek olduğunu savunuyor.”²⁴³

Aleksî, Güloya'ya İvan Vasilyeviç Kîrevski adında Batı felsefesinde uzmanlaşmış bir genç adamın, Batı'ya eğitim için gidip hayal kırıklığına uğradığını, bunalıma girdiğini ve özüne döndüğünü, kitlelerin de köklerine dönmesi için çabaladığını anlatır. Aleksî, Kirevski'nin amacını şöyle aktarır:

“Rusya ne Batılıdır, ne de Doğulu, dünya tarihinde kendisine özgü bir yeri vardır diyor. Ülkesinin rasyonalizm ve kuralcılığın yozlaştıramadığı bir ülke olduğuna; Rusya'nın sesini duyurmak Batı felsefesine yeni ilkeler getirerek yeniden

---

²⁴² Alatlı, a.g.e. s. 331.

²⁴³ Alatlı, a.g.e. s. 352.

hayata dönmesini sağlamak ve belki de dünyayı bir kere daha kurtarmak gibi bir görevi olduğuna inanıyor”²⁴⁴

Aleksi, Güloya’ya Büyük Yurtseverlik Savaşı sonrası gelişen sanattan söz eder. II. Dünya Savaşı’nda Rusların Nazilere karşı kazandıkları bu savaştan sonra devlet halka baskıcı bir politika uygular. Bu baskıcı ortama rağmen çoğu sanatçı edebiyatta ve sanatta yerliliği savunur. Rus edebiyatçıları eserlerinde yerliliği işler. Puşkin, Gogol, Turgenyev gibi yazarlar sayesinde Rus edebiyatı uluslararası tanınır. Müzikte de yerliliğe dönüş görülür. Sanatçılar Batı müziği yerine Rus geleneğinden yararlanarak kendi müziklerini oluşturmaya çalışırlar. Aleksi bu durumu bize şöyle aktarır:

*“Rus müziğini Batı müziğinin kısır bir kopyası olmaktan kurtarmak, yeni sahillere yelken açmak, Ulusal Rus müziğini yaratma peşine düşerler. Çaykovski de onlara katılır. “Milli besteciler” halk şarkılarına, halk edebiyatına döner, Batı armonisini terk eder, kendi moda skalalarını kendi polifonilerini kullanmaya başlarlar. Çaykovski’nin en ünlü operalarından üçü Beşli geleneğinde bestelenir.”*²⁴⁵

Aleksi, Rusya’da bir dönem devletin toprak bütünlüğünü koruyabileceği bir gücü kendisinde bulamadığını, bunu Batılıların da gayet iyi bildiğini söyler. Rusya, sadece kendi topraklarında değil uluslararası boyutta da pasif bir devlet konumuna indirgenir. Böyle bir devleti herkes yönlendirmek ister. Aleksi bu duruma karşı koyacak milliyetçi unsurun doğacağına ve bu unsurla modernizme karşı gelineceğine inanır:

*“Yeni bir milliyetçilik doğacak, Sultanım. Bu milliyetçilik, hem küresel düzen hem de ulusal devletlerle özdeşleştirilen insanlık dışı güçlerden kurtulmayı şiar edinecek. Modernitenin çeşitli unsurlarına karşı bir protesto olarak ortaya çıkacak ve mutlak yerel güç talep edecek.”*²⁴⁶

²⁴⁴ Alatlı, a.g.e. s. 353.

²⁴⁵ Alatlı, a.g.e. s. 355.

²⁴⁶ Alatlı, a.g.e. s. 359.

3. SCHRÖHDİNGER'İN KEDİSİ

Schrödinger'in Kedisi serisi iki kitaptan oluşmaktadır. *Kâbus*'ta, Yeni Dünya Düzeni (Kutsal Koalisyon) denilen Batılılar tarafından kurulan bir tarikatın tüm dünyayı etkisi altına alarak insanları tek bir çatı altında toplamayı ve insanların dini ve milli değerlerini yok ederek yabancılaştırmayı amaçlaması anlatılır. Türkiye'de diğer uluslar gibi Yeni Dünya Düzeni'ne yenilmiş ve parçalanmış bir devlettir. Yaşanılanlar bir kâbustur. Romanın başkişisi İmre Kadızade üzerinden yaşanılan felaket ve yabancılaşma anlatılır.

Serinin ikinci kitabı olan *Rüya*'da Yeni Dünya Düzeni'ne karşı mücadele eden Onarımcıların faaliyetleri ve İmre Kadızade'nin mücadeleye dâhil olması anlatılır.

3.1. KÂBUS

ABD ve Avrupalı devletlerin 2020'li yıllarda yapılandığı Yeni Dünya Düzeni, tüm dünyaya hâkim bir tarikattır. Yüce Pir, tarikatın başında olan kişidir ve müritler Yüce Pir'in izinden giderek "Son Hakikat" e ulaşmaya çalışırlar. "Son Hakikat" tüm dünyayı tek bayrak, tek devlet altında toplamayı amaçlayan bir sistemdir. Bu sisteme dâhil olanlar Yüce Pir'in koyduğu kriterlere göre yaşarlar ve ödevlerini yerine getirirler. Sisteme karşı olanların genleri yok edilerek bu dünya ile bağlantısı kesilir. Pek çok ulusu yabancılaştırmak için medyayı kullanarak dili, dini, kültürel değerleri yok etmeye çalışırlar. Türk toplumunu da hedefleri içine alan Yeni Dünya Düzeni, biz anlayışını ortadan kaldırıp ben anlayışını yerleştirmek ister. Bireyi milletinden ve kültüründen ne kadar uzaklaştırarak kendine ve toplumuna yabancılaştırırlar. Böylece hiçbir ortak değeri olmayan bireyler yaratarak onları hâkimiyetleri altına alırlar.

"Onarımcılar" Yeni Dünya Düzeni ile mücadele eden bir gruptur. İnsanların, Yeni Dünya düzeni olmadan eski Türkiye'deki gibi yaşayabileceklerine inanırlar. İnsanları çeşitli yollardan uyarmaya çalışırlar. Yok olmaya yüz tutmuş değerleri hatırlatmak, ben bilinci yerine biz bilincini geri getirmek isterler.

Yeni Dünya Düzeni'nin yaptıkları ve yapmayı amaçladıklarını "Kâbus"ta görürüz. Romanın başkişisi İmre Kadızade, bir psikoterapisttir. İyi bir eğitim almış

kültürlü bir kadındır. Romadaki olaylar İmre Kadızade'nin bakış açısıyla anlatılır. Türk halkının yok edilmek istenen değerlerinin savunucusudur ve olayları saçaklı mantığa göre değerlendirir.²⁴⁷ Yeğenin ölümü onu kötü etkiler. Ailesinin dağılması da buna eklenince mücadele edecek gücü kendinde bulamaz ve kendini Kutsal Koalisyona teslim eder.

Özellikle *Kabus*'ta, Türkiye'nin yaşadığı afaziye²⁴⁸ kültürel değerlerin yok edilmesini, bireyin yabancılaştırılmasını, İmre Kadızade'nin yaşadıklarından hareketle öğreniriz. Batılı devletlerin yabancılaştırma sürecinde ne kadar usta olduklarını birçok bilimi kullanmalarından anlarız. Kurgusal bilim olarak nitelendirdiği *Schrödinger'in Kedisi* serisinde anlatılanlar gerçek değilse bile yabancılaşma konusunda ileride yaşanabileceklere dair bir teori olarak görülebileceği inancındayız.

İmre Kadızade, yeğeni Devrim'in intiharından sorumlu tutulur ve Kutsal Koalasyon tarafından yargılanmaya başlanır. İmre Kadızade yargılanırken salondaki izleyicilere sürekli Yeni Dünya Düzeni'nin amaçlarından, Yüce Pir'in öğretilerinden bahsedilir. Yeni Dünya Düzen'inin amacı kültürel değerleri yok ederek bireyi yabancılaştırmaktır. Adrianople İslahhanesi Başdanışmanı Şeyho Baran, kültürün değişimi engellediğini söyler:

*"Bayanlar baylar, geçmiş yüzyıllarda 'sürekliliğin, bütünlük ve anlamlılığın taşıyıcısı' olarak hak etmediği bir korumacılığa mazhar olan kültür, statükocudur, dondurucudur' diye başladı."*²⁴⁹

Değişim, Yeni Dünya Düzeni'nin değer verdiği kavramların başında gelir. Değişim, yenilikle olur. Yeniliğe karşı çıkan insan yerlidir ve yerli olana şiddetle karşı çıkılmalıdır. Yerliliği yok etmek kültürü yozlaştırarak gerçekleşir:

"Kültür, değişime direnç gösterir, gelişmeyi engeller. Kültür, her türlü ayrışmayı, 'doğru'dan sapma, sapkınlık olarak görür, engelleme ve yaptırımlarla"

²⁴⁷ Saçaklı mantık: 21. Yüzyıl yeni fizik anlayışı olan Kuantum fiziğine göre kesinliğin değil belirsizliğin söz konusu olduğu ileri sürülür.

²⁴⁸ Afazi: Söz yitimi. www.tdk.gov.tr, (13.052018)

²⁴⁹ Alev Alatlı, *Schrödinger'in Kedisi, Kâbus, Everest Yay.* 20. Basım, İstanbul, 2016, s. 13.

karşı karşıya bırakır. Kültür, bireylerin içine 'yeni' nin korkusunu salan bir firavundur, tirandır."²⁵⁰

“Biz” bilincini yıkarak “ben” bilincini yerleştirmeye çalışan Yeni Dünya Düzeni'nin taraftarı Şeyho Baran, değişimin gerçekleşebilmesi için yabancılaşmanın kaçınılmaz olduğunu bunun da kişinin kültüründen sıyrılarak olacağını söyler. Her bir değişim bir sıçramadır. Kutsal Koalisyon da böyle bir sıçramanın eseridir:

*“Değişim ve ilerleme, kültürlerin dar kalıplarını yırtan dâhilerin sıçramalarının sonucunda gerçekleşmektedir”*²⁵¹

Dr. Maria Evangelista, nörofizyolog, psikiyatrist ve psikoterapisttir. Yeni Dünya Düzeni' gönül vermiş ve bununla ilgili birçok kitap yazmış bir kişidir. Geleneğe bağlı toplumlar değişimi kolay kolay kabullenmezler. Bu gerçeği iyi bilen Evangelista'nın Türkiye'ye gelmesinde, eski Türkiye'nin geleneğine bağlı bir topluma sahip olması ve böyle bir toplumun değişimine katkıda bulunmak fırsatı etkilidir:

21. yüzyıl'ın Modernist özne-nesne ilişkilerini 21. yüzyıl posmodernizm'inin özne-özne ilişkisine dönüştürmek “egemen devlet geleneğinin çok güçlü olduğu” bu coğrafyada özellikle zordu ancak doktor hanım bu durumu kendisini aşması yolunda başlı başına bir fırsat olarak görüyordu."²⁵²

Yeni Dünya Düzeni, ulusları kalkınma önceliklerine göre parçalara ayırır. Türkiye'de de kalkınma önceliği olan bölgeler vardır. Bu bölgelerin en önemli özelliği, çocukların dışilerle büyümesidir. Evangelista'ya göre, Türkiye'de “biz” bilincinin yer etmesindeki en büyük etken, çocukların kadınlar arasında büyümesidir. Babayla dolaylı yoldan iletişime geçen çocuk, anne ve diğer dışi insanlardan aldığı anaç tavrın da etkisiyle “biz” bilincinden vazgeçemez. “Biz” bilincindeki çocuk bireyselleşemez ve yaratıcı olamaz. Yaratıcı beyinler ancak “ben” bilincine sahip bireyler tarafından gerçekleştirilir:

---

²⁵⁰ Alatlı, a.g.e. s.14.

²⁵¹ Alatlı, a.g.e s. 14.

²⁵² Alatlı, a.g.e. s. 31,32.

“Babaların çocuklarla dolaysız bağlantıları yoktu. Hiçbir baba çocuğunu kendisi yetiştirmez, kendisi doğrudan tanımazdı. Baba-çocuk ilişkileri annenin aracılığından geçirdi. Ülkenin, ‘Kalkınmada Öncelikli Yörelere’ diye nitelendirilen bölgelerinde daha da belirgin olarak olan bu durum, ana-baba imgelerinin bütünleştirilmemesine izin vermeyen durumdu. Dişil ilkenin egemenliğinde büyüyen kız ve erkek çocuklar, biz toplumu oluşturlardı. Biz toplumu, ben’in sürüden ayrılmasına, “uçmasına” izin vermeyen toplumdur. Eski Türkiyelilerin “yaratıcı” olamamalarının nedeni de buydu.”²⁵³

Alatlı, bir taraftan geleceğe yönelik bilgileri Türk halkına sunarken bir taraftan da insanlarımızı düşünmeye, uyanık ve bilinçli olmaya davet ediyor.²⁵⁴ Eski Türkiye, biz bilincine sahipken yerlidir. Değişime karşıdır. Yerli imkânları ile kendine has sanatını icra eder. Dr. Evangelista ise Türkiye’nin geri kalmasının nedenlerinden biri olarak gördüğü biz’i yaratıcılığa engel olarak görür:

“Eski Türkiye’de yaratıcılık, açılmasına izin verilmeyen bir potansiyel olarak kaldı. Biz’e Biz’in beğenilerine ters düşmemeye özen gösteren Türk insanı, yeni bir şey yaratmaktansa Biz’in onayladığını idame ettirmek, Biz’in onayladığını taklit etmekle yetindi. Sanatta, edebiyatta dünyaya yeni öneriler sunamamış olmalarının nedeni de budur.”²⁵⁵

İmre Kadızade, internette afazi hastalarına dair araştırma yaparken birden ekranda ay yıldız belirir. Bu, onarımcılar tarafından Kutsal Koalisyon’a karşı yapılan siber saldırılardan biridir. Onarımcılar, yerel olanı savunurlar. Yaşananlar kâbus olabilir fakat bundan korkulmamalıdır:

“Yerel, küreselden farklı olabilir. Bileşik sistemlerde insicam, çalkantıyla el ele yürür. Kaos, oluşunun bilimidir, geçmişin değil. Mekândan münezzehdir, tutarlıdır, hesaba gelir. Kaostan korkma!”²⁵⁶

²⁵³ Alatlı, a.g.e. s. 36.

²⁵⁴ Aysun Seçkin, Schrödinger’in Kedisi ‘Kabus’ ve ‘Rüya’ Eserlerinde Alev Alatlı’ya Göre Türkiye’de Toplumsal Değişimin Dinamikleri, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2002, s. 30.

²⁵⁵ Alatlı, a.g.e. s. 37.

²⁵⁶ Alatlı, a,g,e, s. 78.

Onarımcılar, insanlara kültürümüzü hatırlatırlar. Yeni Dünya Düzeni, Türkiye'ye hâkim olmadan önce insanlar yerlidir ve gelenek insanları birbirine bağlayan bir unsurdur. Yabancılaşma, insanı bir serüvene çıkarmıştır. Bu serüven elbette son bulacaktır:

“Bu şehirde akide şekerinin yapıldığı günleri hatırlar mısınız? Ya da annenin talaş böreğini? İki ucundan çekilip sündürülen, ortadan katlanan ve tekrar sündürülen şekeri? Yaprak yaprak ayrılan hamuru? Pişmaniyeyi? Maddenin her çekilişi, her katlanması, onu oluşturan yan yana tanecikleri savurur ama bütün, yeni bir düzene oturacaktır. Yerel savrulurken, bütün dingindir. Savruluş, aslında bir serüvendir, serüvenden korkma!”²⁵⁷

Dr. Evangelista, eski Türkiye'nin, pusulası olmayan bir gemi gibi sürekli savrulduğunu, teori ve felsefe üretemeyen ideoloji yoksunu bir ülke olduğunu savunur. Bütün bunlara sahip olmasının nedenini kültürün aklın değil duyguların egemenliği altında olmasına bağlar. Eski Türkiye'nin halkları çocukluk dönemini hiçbir zaman aşamamışlardır. Yerli olandan vazgeçemeyip bireyselleşememişlerdir:

“Ekolarla. Bireyin kendisini doğuran, besleyen, koruyan anne/doğa'dan ayrılmamış; onun himayesinde, onun tarafından sürüklenmekte olduğu çocukluk döneminin öğrenim biçimi. Eski Türkiye'nin insanları, aracılığın baskın olduğu bilinçsizlik döneminden çıkamadıkları, 'ön insan' hüviyetini aşıp bireyselleşemedikleri için, bağımsız düşünme ve soyutlama yetisini kazanamamışlardır. Bu talihsizliğin sonucu olarak, Türkler 'Neo-Faşizm' dediğimiz, 'Uzlaşma Yöntemi'ne mahkûm olmuşlardır. Uzlaşma Yönetiminin belirleyici niteliği ideoloji yokluğudur.”²⁵⁸

Nükleer Fizikçi Prof. Dr. Erkani Keyman, İmre Kadızade'nin arkadaşıdır. Keyman, Sshrödinger'in, kedisi ile yaptığı deneyi Kadızade'ye anlatarak saçaklı mantığın olduğunu anlatır. Kadızade bu duruma çok sevinir çünkü yıllardır her olayı “ya iyidir ya kötüdür, ortası yoktur” mantığına göre değerlendirmenin yanlışlığını

²⁵⁷ Alatlı, a.g.e. s. 78,79.

²⁵⁸ Alatlı, a.g.e. s. 89.

düşüp durur. Kendi doğrusuna bilimsel bir temel bulmanın sevincini yaşar. Bir insanın hem yerli hem de yaratıcı olabileceği saçaklı mantıkla açıklanabilir:

*“Benim dünyam, tipik bir 21. yüzyıla beş kala Türk’ünün kübistik dünyası. Matematiğin dünyası, bilimin dünyası, İslamiyetin dünyası, sanatın dünyası. Yetmiyor, şuradan buradan fıskıran, birbirine giren kültür, siyaset, ideolojik yapı ve iktidar odakları! Benim kübistik dünyamda Picasso da gerçek, Lenin de, Friedman da, Hazreti Muhammed de, Hawking de. Sosyalizm de, kapitalizm de, liberalizm de.”*²⁵⁹

Erkani Keyman, saçaklı mantıkla ilgili vereceği Edinborough seminerinde, tebliğine başlarken Nasreddin Hoca’nın fıkrasıyla başlamayı düşündüğünü söyler. Davalıya, “Sen haklısın” davacıya “Sen de haklısın.” diyen hocaya “Hocam hem o hem de öteki haklı olmaz” diyen kâtime “Sen de haklısın” demesi tam bir saçaklı mantık örneğidir. Kadızade, Nasreddin Hoca’nın düşünüş biçimini, Doğuluları ısrarla küçümseyen Batılıların itibar iadesi olarak görür:

*“Ve bu fikra artık gülünç değil diyorsun!’ demiştim, ‘Bakar mısın şu işe! Şark mistisizminin mantıksız saçmalığı değil! Doğulu düşünce biçiminin itibarı nihayet iade ediliyor. Bu saatten sonra basu badel mevt! Işık Doğu’dan gelir!”*²⁶⁰

Yeni Dünya Düzeni, insanları yabancılaştırmada, kültür ve geleneği yok etmek kadar inancın yozlaştırılmasını da önemser. Din, insanın değişmesini engelleyen faktörlerden en güçlüsüdür. İslâm geleneği içinde büyümüş birey, yaşamını İslâm’ın öğretilerine göre değerlendirir. İmre Kadızade, küçükken kendisine öğretilen birçok dini anlayışın Kutsal Koalisyon tarafından değiştirildiğini söyler:

“Ekonomik aklın yoluna girebilmeliğimiz için gerekli ihtiras, tamah, ticaret aşkı, marazi bir tatminsizlik duygusu, servet hırsı gibi duygular, ‘sınırı aşmayın, çünkü Allah sınırı aşanları sevmez’ anlayışı yüreğine işlemiş İssız’da yeşermek şöyle dursun,

²⁵⁹ Alatlı, a.g.e. s. 134.

²⁶⁰ Alatlı, a.g.e s. 135.

ağıza bile alınmaması gereken sapıklıklar niteliğindedir. Diaspora, bunları da değiştirdi.”²⁶¹

İmre Kadızade'nin yargılanması devam eder. Yargıca, amcaoğullarının İstanbul'a okumaya geldiğini, amcaoğlu Bekir'in köyden geldiği için dışlanmışlık hissine kapıldığını anlatır. Bekir köyden gelen diğer arkadaşlarının arasına katılınca yabancılaşma çekilen mekâna sahip çıkıldığında dışlanmışlık duygusunun yok olacağına ilişkin teorisinin yıkılmış olduğunu söyler. İmre Kadızade'ye göre “sahip çıkmak” insanın kendini değiştirmeden, yerli kalarak insanlara bakmayı, onları ve kendini olduğu gibi kabul etmektir. Eski Türkiye'nin yapıdığı bu durum, onun yabancılaşmasına neden olmuştur:

“Eski Türkiye toplumunun binlerce yıllık hasılatını ele geçirmeyi ya da hâkim olmayı değil! Geçmişin varislerinden biri olmayı düşünmemişim, ‘biricik’i asla değil! Oysa bizinkiler sahiplenmenin en kısa ve maalesef en ilkel yolunu seçtiler: Modernist tahakküm.”²⁶²

Kadızade'nin İstanbul'a okumaya gelen bir diğer amcaoğlu Ömer'dir. Ömer, İstanbul'daki gençleri görünce bir tespit yapar. Bu gençler, özünü kaybetmiş, yabancılaşmıştır. Kendi ve kendisi gibi Anadolu'dan gelen gençler yerlidir ve özlerini kaybetmiş gençlere kaybettikleri değerleri tekrar kazandırmak ister:

“Ömer, ayağının tozuyla, ‘Büyük şehirlerde yaşayan aydın ve bürokrat çocuklarının Türk milletinin öz değerlerini tanımadıklarını tespit’ etti. Bu insanlara ‘milli kültürü kazandırmak, milli değerleri ve halkı sevdirmek mukaddes görevini, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden gelmiş, milli değerlere ve töreye bağlı gençler’ olarak ‘kendilerinin’ üstlendiklerini ilan etti.”²⁶³

Bekir de kardeşi Ömer'le aynı düşünceleri paylaşır. Yabancılaşan gençlere karşı kültür savunuculuğu yapan bu iki “yerli” kardeş daha sonra kendileri

²⁶¹ Alatlı, a.g.e. s. 220.

²⁶² Alatlı, a.g.e. s. 224.

²⁶³ Alatlı, a.g.e. s. 24.

yabancılaşarak Kadızade'yi hayal kırıklığına uğrattılar. İmre Kadızade bu durumu eski Türkiye'nin yabancılaşması ile anlatır:

*“Sayın Yargıç, ülkenin yağmalanması da gecekonduların, emmioğullarının mafya destekli yükselişleri de aynı kuralsızlık aşkı sayesinde mümkün oldu. Bizimkiler, öyle iyi paketlediler ki masumiyetlerini, kendilerini yakından tanımama ve bütün şüpheliliğime rağmen ben bile hiç değilse bir dönem medet umdumdu onlardan.”*²⁶⁴

İmre Kadızade'nin avukatı Salik Urallar, Kadızade'nin amcaoğullarının yabancılaşma sürecinden bir örnek verir. İslâmi değerlerle yetişmiş bireyler olarak bize ait bir kültür olmayan “Christmas” o kadar güzel sahiplenilmiştir ki yılbaşı bundan sonra hep neşeyle karşılanmıştır. Ömer ve Bekir kardeşler renkli toplarla süslü yılbaşı ağacına karşı koyamamışlardır:

“Parlak renkli toplar, Almanya'dan kalın kırmızı mumlar, Atatürk çiçekleri...” Urallar, içini çekti, “Nedeni üzerinde genel mutabakat olmayan neşeyi şüpheli karşılayan İslami yaşam biçimimize hareket getiren cilveli ışıklara hangimiz dayanabilirdik ki, Sayın Yargıç? Adını ‘Yılbaşı’na çevirdik, Christmas’ın. Müvekkilimin amcaoğullarının ‘vitrin süslemesidir’ diyerek işyerlerine aldıkları çamlar, evlere taşındılar!”²⁶⁵

Kadızade mahkeme salonunda hayatını anlatmaya devam eder. Yeğeni Toprak-Devrim'in kardeşi- körü körüne radikal İslâmcı olmuştur. Okuyup araştırmadan bu gruba dahil olması Kadızadeyi üzer. Toprak ile yaptığı konuşmalardan birinde, Toprak'ın sürekli Batı'yı suçlamasına dayanamaz. Çünkü Ortadoğu da Batı kadar suçludur. Batı'nın bilimde bu kadar ileri olmasının sebebinin, Müslüman bilim adamları sayesinde olduğunu söyler. Ancak bugün kimse bu gerçeği görmek istememektedir. Batılılaşan insanlar çoktan özlerine ait birçok değeri kaybetmiştir:

“Bir yandan bunları söylüyor, bir yandan da ‘Ne yazık ki, biz çoktan Batılılaştık,’ diye hayıflantıyordum Sayın Yargıç. ‘Kendini beğenmişlik, kibir, narsizm,

²⁶⁴ Alatlı, a.g.e. s. 229.

²⁶⁵ Alatlı, a.g.e. s. 260.

şiddete yatkınlık, ya-ya da anlayışının, ikili sistemin, doğrusal mantığın, O/I'in kötü şöhretli ürünleri, bizim hayatımıza da girmiş durumda."²⁶⁶

İmre Kadızade, eski Türkiye'nin yabancılaşmamış zamanlarını hatırlar. Kimse kimsenin açığını aramaya çalışmadığı, kusur görüldüğünde kapatılan, her yeni güne ve işe dualarla başlanan, karın tokluğuna çalışan ve fazlasında gözü olmayan insanların çalıştığı yıllar artık çok geride kalmıştır:

"Ne tuhaf. Biz ki, emeği robotlaştıran yabancılaşma nedeni bilir, var gücümüzle karşı çıkardık, dua ile açılan, dua ile kapanan fabrikaları, hakkın helal edilmesi şartıyla alınan boğaz tokluğuna yeterli ücretleri, küfür gibi algıladık. Girişimcilerin cinselliklerinin niteliğini saptamak, toplumsal projelerini sorgulamaktan daha kolaydı."²⁶⁷

Kadızade, mahkeme heyetine Kutsal Koalisyon'un her şeyi bilimle açıkladığını, kâinatı açıklamak için ölçüme başvurduklarını ve ince ince hesap yaparak ulaştıkları bilgileri eski Türkiye'nin halkına dayattıklarını söyler. Bilimi kullanarak din, dil, ahlak, kültür, gelenek ve felsefeyi tükettiklerini vurgular. İnsanlar, sorularının cevaplarını dinde aramaları gerekirken felsefede aramalarının nedeninin, bahsedilen değerleri yozlaştırdıklarından ötürü olduğunu savunur:

"Fen, dinin ve felsefenin içini daha önceden boşaltmıştınız, sıra töre ve ahlaka gelmişti. Töre ve ahlak, can çekişiyordu, çünkü her şey gibi doğru/ yanlış da bilimin kurgusal ya da verili doğrularına indirgenmişti. Bu doğruların kesin bile olmadıkları şöyle dursun, olması gerekenin olandan türetilmediği gibi sorun her zaman vardı. İnsanlar ahlaki değerleri Allah'a değilse felsefeye dayandırmaya çalışmışlar, bunların işe yaramadığı zamanlarda toplum ya da devlet mantığından yani kaba kuvvetten medet ummuşlardı."²⁶⁸

---

²⁶⁶ Alatlı, a.g.e. s. 438.

²⁶⁷ Alatlı, a.g.e. s. 470.

²⁶⁸ Alatlı, a.g.e. s. 638.

kendi yaşayışlarından taviz vermeyen vakur kuşlardır. Onarımcılar da değerlerinden taviz vermek istemezler. Seher Yıldızı, yol gösterir. Onarımcılar Seher Yıldızı'nı kendilerine rehber edinmişlerdir.

Kutsal Üçlü, kentli insanların gönlünde o kadar yer etmiştir ki, afaziden etkilenmemiş, çok iyi bastırılmıştır. Onarımcılardan biri, İstiklal Caddesi'nde ölümlerden kendine yol açmak isterken cesaretlenmek için dağları mırıldandığında birçok insanın kulak kabarttığını fark eder:

“Hiçbir şeye inanmaz, hiç kimseye güvenmezlerken, dağlara kayıtsız kalamıyor olmaları mucizeydi, haklısınız. Yürekerinin özlemle dolduğunu hissetmek bambaşka bir duygu. Umut. ‘Allı Turnam, bizim ele varırsan...’”²⁷⁰

İmre Kadızade türküyü tamamlar. Dağlar, bize ait olan memlektir:

“Şeker söyle, kaymak söyle, bal söyle” diye ekledi Kadızade, “Bizim el’ dediği de ‘Aladağlar’ olmalı.”²⁷¹

Dağların kutsal üçlüden bir tanesi olması, Kadızade'nin hafızasında bir türkünün canlanmasını sağlar. Türküler, yerlilerin yerli olmalarını sağlayan değerlerdendir. Kadızade'nin türküyü hatırlaması Onarımcıların doğru yolda olduklarının bir göstergesidir:

“...Geçit vermez kayalar, saklan be Halil İbrahim...” “ Kıvrıkcık saçlarına, ak düşmüş uçlarına, dağın yamaçlarına...” Kadının sesi yavaşladı, söndü.”²⁷²

Onarımcılardan Gültekin Bektaş, İmre Kadızade'ye Turna'nın neden bize ait değerleri hatırlattığını anlatmaya çalışır. Bektaş'a göre Turna Türklere ait başka tasarımlarla algılanır. Her millet kendi Turna'sını oluşturur. Bektaş, kısaca söylemek istediğini şu şekilde vurgular:

²⁷⁰ Alev Alatlı, Rüya, Everest Yay. 10. Basım, İstanbul, 2013, s. 68.

²⁷¹ Alatlı, a.g.e. s. 68.

²⁷² Alatlı, a.g.e. s. 68.

*“Kıssadan hisse: Kendi Turnanın peşinden ayrılma, çünkü sen, o varsa varsın.”*²⁷³

Alatlı'nın üzerinde durduğu konulardan bir tanesi “afazi” dir. Beyinde oluşan bir hata sonucu sözlü ve yazılı iletişim fonksiyonlarında ortaya çıkan kayıp. Lisan ve algılama yetisinin kaybı afazi olarak adlandırılır. Celbedilmiş afazi ise insan yapımı yapay afazidir. Alatlı, Türkiye'yi celbedilmiş afazi mağduru olarak görür. Türk halkı, söylenenleri anlamaz, yeni bir şey üretmez hale gelmiştir:

*“Uluslararası afazi diye de bir sorun var İmre Hanım, ‘Rubu Tahtası’ ile ‘Quadrant’ın çağrışımları aynı değil. O nedenle diyoruz, bilim Türkiye’de yapılacaksa Türkçe yapılacak.”*²⁷⁴

Onarımcılar, gençlere eğitim verirken, anlatılacak olan bilim insanının kılığına girerler. Kendilerini o kadar çok kaptırırlar ki kendi isimlerini bile unuturlar. Bu kişilerden biri Turnacıbaşı Mehmet'tir. Oğlu Ali Kuşçu ile beraber eğitime katkıda bulunurlar. Yeni Dünya Düzeni'nin yabancılaşma sürecinden zarar görenlere “mağdur” denir. Turnacıbaşı Mehmet Kadızade'ye, mağdurların birbirlerinden sorumlu olduğunu bu yüzden sürekli bir dayanışma içinde olduklarını söyler. Birbirlerinden sorumlu olma hissi, karşılardaki insanın yüreğine inme gereksinimi doğurur. Bu da bir nevi aşktır. Aşk ise, biz olma bilincidir:

*“Turnalar bize Aşk'ı öğrettiler. Aşk'ın, dayanışma, saygı, özen, emek olduğunu öğrettiler. Aşk'ın dışına sürseydik sizi, biz, ‘Biz’ olamazdık. Bırakın sizi, beni ve tellalları, hamamın kendisi yıkılırdı. Bunu anlıyorsunuz değil mi?”*²⁷⁵

Turnacıbaşı Mehmet, kâinata yerimizi bulamamızı sağlayan kutsal koordinatların yüzyıllardır aynı olduğunu fakat yabancılaşmanın biz'ler olduğunu söyler. Yerini, yurdunu kaybeden insan yerli insan değildir:

²⁷³ Alatlı, a.g.e. s. 71.

²⁷⁴ Alatlı, a.g.e. s. 75.

²⁷⁵ Alatlı, a.g.e. s. 92, 93.

*“Değişen onlar değil, Biz’dik. Koordinatlarını kaybeden biz, ‘Biz’den başka herkestik asırlar boyu. Bir o yana bir bu yana savrulduk durduk, Ezeli ve Ebedi Mavi’nin altında”*²⁷⁶

Turnacıbaşı Mehmet, Turna’ları kaybettiğimiz zamanın Osmanlı Devleti’nin yabancılaşmaya başlamasından itibaren olduğunu söyler. Devlet, Batılılaşmakla o kadar meşguldür ki yerli özellikleri kaybettiğinin farkına varamaz. Yabancılaşma, insanların gözünü kör eder:

*“Ne zamanki, Osmanlı’nın gözü bütüne kapandı, ne zaman ki Türkler başkalarını kaldırıp Gökyüzüne bakmaz, Gökküre’yi hayal edemez oldular, Ezeli ve Ebedi Mavi’ye yabancılaştılar. Murat’ı yitirince, Turnalar bize gelmez oldular. Veyahut geldiler de, biz onları tanıyamadık. Gözden irak olan, gönülden de irak, gönülden irak olanın adı yok, adı olmayanın kendisi yok.”*²⁷⁷

Onarımcıların kendilerine rehber edindiği değerleri “Murat” olarak ifade ederler. Yeni Dünya Düzeni, mağdurları öyle bir savurur ki, ne düşüneceklerini bilemezler. Milletini, dinini, dilini tanımayan bireyler haline gelirler. “Biz” yapan değerler unutulur. Onarımcılar gönülde saklananı “Murat’ı” keşfederler. “Murat” yerli olandır. Yerli insanların unuttuğu değerlerdir. Beyaz bir Turna, Murat’ın çağrısını dillendirir:

*“Kendinize güvenin! Akranlarınızın, çağımızın, Ezeli ve Ebedi Gerçek’ten payınıza düşenin hakkını verin. Dil, din, ırk, cinsiyet ayrımının tuzağına düşmeden, zamanımızın en yetkin bilgileriyle, sanatçı ve filozoflarla dostluk kurun.”*²⁷⁸

Fazıla Denктаş, eski Türkiye’de yaşanan durumdan bahseder. Kâbus’un tüm Türk halkını esir aldığını, kimsenin sağlıklı düşünemediğini söyler. Yerli olan hakikat, apaçık ortadadır. Yer, gök bu hakikati haykırmaktadır. Onarımcılar bu hakikati görüp yabancılaşmaya dur demek gerektiğini düşünürler:

---

²⁷⁶ Alatlı, a.g.e. s. 99.

²⁷⁷Alatlı, a.g.e. s. 100,101.

²⁷⁸ Alatlı, a.g.e. s. 116.

“Biraz inledik, biraz uluduyduk, hepsi o kadar. Bunlara karşın, Sonsuz Mavi Gök de bir hakikatti. Uçsuz bucaksız otlaklar, sarp dağlar, köpüklü ırmaklar, kekik aromalı tertemiz hava, kar serinliği, Seher Yeli, Seher Yıldızı, özgürlük, bağımsızlık, seyahat, sağlık, güvenlik, bereket, haber, sevgi, bağlama, misket, estetik, metanet, sükûnet, sadakat, ahenk, sıla, çağrı, ikram, davet... Bunlar da ezeli ve ebedi hakikatlerdi. Biz, ezeli ve ebedi olana kırılmayı seçtik.”²⁷⁹

Onarımcılar, yerli olanın farkına varırlar. Kutsal Koalisyon’un sömürüsüne karşı koyarlar:

“Sanal gücümüzü sağmaktan, bizi yaşama dair sonsuz sayıda olasılıklar üretmekten alıkoyan yabancılaşmayı reddettik.”²⁸⁰

Fazıl Denктаş, Yeni Dünya Düzeni’nin hipnotizması altındayken kendi ırkına bile kötülük eden bireyler haline geldiklerini anlatır. Sanki bir güç onları iradelerinin dışında hareket ettirir. Çalışmak, çabalamak yetilerinin yerine üşengeçlik, göz boyamacılık yerleşir:

“Ve biz, dudaklarımıza dur diyemeyecek kadar yabancılaştığımız kendi eylemlerimize. Yabancılaşıma, şartlanma veya korku veya bastırma veya düpedüz hayal gücü eksikliğinin bize aslında sonsuz sayıda olan seçenekleri değerlendirmekten alıkoyduğunu gördük. En yakınımızdakini, en kolay geleni, en iyi ambalajlanmış, en iyi pazarlanmış olanını seçtiğimizi, oraya yerleştiğimizi, ona dönüştüğümüzü fark ettik.”²⁸¹

Fazıla Denктаş, İmre Kadızade’ye nasıl bir eğitim programı uyguladıklarını anlatırken eski Türkiye’den örnek verir. Ülkemiz hakkında bilinenler, kuru bilgilerden ibarettir. Bu şekilde ülkemizi tanıyamadığımızı söyler. Yabancılaşıma, tüm Türkiye’yi saran salgın bir hastalık gibidir. Batı’yı tanımaktan bahseden bireyler, yerli kalarak kendi ülkelerini keşfetmenin bizi ileriye götüreceğini anlamazlar:

²⁷⁹ Alatlı, a.g.e. s. 177.

²⁸⁰ Alatlı, a.g.e. s. 177.

²⁸¹ Alatlı, a.g.e. s. 177,178.

“Sözde Türkiye denilen, Batı’ya ‘bir kısırak başı gibi sokulan’ o toprak parçasından bahsediyorduk ama bilirsin seyahat meraklarımızdan biri değildi, tanımiyorduk ülkemizi. Ne ülkemizi ne de onun üzerinde yaşayanları. Birbirimizin dilinden anlamaz olmuştuk, buna karşın ‘esenlik’ reçeteleri gırlaydı. Oysa yapılması gerekenin ne olduğunu isabetli saptayabilmemiz, kişiliklerimizi masaya yatırıp gerçek fitratlarımızı hiçbir karanlık nokta bırakmaksızın keşfetmemize bağlıydı.”²⁸²

Onarımcıların lideri Kara Kalpaklı Adam’dır. Diğer bir adı “Adsız” dır. Onarımcılara mali destek sağlamak için bazı yer altı örgütleri ile iş birliği yapar. Olağanüstü soyut bir kişiliktir. İmre Kadızade, ona âşıktır. “Adsız” ideal erkek tipidir. Kutsal Koalisyon’u bitirmek için çalışır. Kadızade’ye, ilk yabancılaşmanın ne zaman başladığını, nasıl kapılıp gittiklerini anlayamadıklarını anlatır.

“Gözlerimizi asumandan kaçırmaya başladığımız zaman ne zaman?” diye cevabını beklemediği soruyu sordu,” Sonsuz Mavi Gök’ü bırakıp başımızı yere eğmemiz ne zaman? Ezeli ve Ebedi Gerçeklik’in ikazlarını algıladığımız ama anlayamadığımız o büyük karmaşaya, o kahredici boşluğa düşmemiz ne zaman? Bunu kestiremiyoruz.”²⁸³

İmre Kadızade’nin Islahhane’de avukatlığını yapan Deli General, kimliğini gizleyerek Islahhane’de görev alan bir onarımcıdır. İmre Kadızade’yi Islahhane’den kaçıran da odur. Deli General Kadızade’ye, Kutsal Koalisyon’un yerlileri yok etme çabasını gördüklerini fakat kendilerinde harekete geçme gücünü bulamadıklarını anlatır. Deli General, eski Türkiye’yi etkisine almış olan yabancılaşmadan hiç değilse öğrendiklerinin bir şey olduğunu söyler. Bu da farkındalıktır:

“Buna karşın, eski Türkiye’ye musallat olan ruhsal çöküntüden nasibimizi almamış olduğumuzu söyleyemeyeceğim. Yine de bir avantajımız vardı: Farkındalık. İçine düştüğümüz sersemletici boşluğunun bizi şaşkınlığa sürüklediğini, nafilelik, hiçleşmişlik hatta silinmişlik duygularını kışkırttığının farkındaydık.”²⁸⁴

²⁸² Alatlı, a.g.e. s. 213.

²⁸³ Alatlı, a.g.e. s. 234.

²⁸⁴ Alatlı, a.g.e. s. 419.

Onarımcılara göre Türkçe, matematiksel yapısı olan özel bir dildir.²⁸⁵ Eskiden beri Batılılar tarafından bilim dilinin İngilizce olması dayatılır. Milletlerin kendi dillerinde bilim yapması bir şekilde engellenir. Onarımcılar, uluslararası olanın dil değil yöntemler olduğuna inanırlar. Bu yüzden bilimi, her ülkenin kendi dilinde yapması gerektiğine inanırlar. Batılılar, ana dilini kullananları “şoven” yaftası ile amaçlarından vazgeçirmeyi hedeflerler. Bilim dilinin İngilizce olması dayatması, dili kullanarak yerlileri yok etme çabasından başka bir şey değildir:

“Kendi dilini kullanmayı, geliştirmek istemeyi şovenlik, İngilizceyle eğitimi insancılık, ilerencilik sayan bir geçmişten geliyoruz. Şovenliğin kişisel, toplumsal ve ulusal bağımsızlık ve onuru korumak değil, şovenliğin başka bir kültürü ezip yok etmeye çalışmak hele de anlamadığı bir kültürü hor görmek olduğunu anlamak istemeyen bir geçmişten geliyoruz. Oysa gerçek insancılık, Türk kültürünün de kendisine yaraşır şekilde yaşamasını istemektir.”²⁸⁶

Osmanlı Devleti’nde azınlıkları eğitmek bahanesiyle açılan okullar, misyonerlik faaliyeti yürütürler. Kurtuluş Savaşı’ndan sonra bu okulların sayısı azalsa da Lozan Antlaşması gereği Robert Koleji, Sait Joseph gibi birkaç azınlık okulu kalır. (Dipnot ekle.) Türk dilini yok etme faaliyetleri bu okullar aracılığıyla devam eder. Bunları kapatmanın bir savaş başlatacağını söyleyen Onarımcılardan Sinan Gebze, Türk halkının bir savaşı daha kaldıramayacağı için, Atatürk’ün dilimizi korumak için bazı önlemler aldığını söyler:

“Türk dilini yok etmeye çalışan yaban şovenlerin onlar olduklarını da biliyorduk. Ama ikinci bir savaşı göze alamadık. Bunun üzerine Mustafa Kemal, Türk Eğitim Derneği’ni kurdurdu. 1930’larda Derneğe özel bir lise açtırdı: Yenişehir Lisesi.”²⁸⁷

Onarımcılar, Yeni Dünya Düzeni’nin Türkçe’de başlattıkları yabancılaştırma hareketine dur demek için Türk dilinin önemli sözlüklerini temel alarak yerli olanı geri getirmek isterler. İngilizcenin hâkim dil olma özelliğini kırarak Türk halkının bütün

²⁸⁵ Alatlı, a.g.e. s. 424.

²⁸⁶ Alatlı, a.g.e. s. 427.

²⁸⁷ Alatlı, a.g.e. s. 428, 429.

bilimlerde ilerlemesini sağlamak isterler. Böylece yerli insan, yerli dilini kullanarak yabancılaşmaya karşı koyacaktır:

“Kamus ’la başladık,” dedi, “Büyük Türk Lügati ile. Divanı Lügati Türk’ten, Şemsettin Sami’nin Kamus-u Türki’sine, Türk Dil Kurumu’nun sözlüklerinden, Kamus-u Osmani ’ye, Lügat-ı Naci’den Ahter-i Kebir’e kadar tüm kaynakları bir araya getirdik, anadilimize hakem tayin ettik. Sadece hafızamızı tazelemek, kültürel soykırımı önlemek için değil, sadece lahana ile kelemin aynı bitki olduğu, bitki ile nebatın aynı anlama geldiği üzerinde mutabakat sağlamak için değil. Matematik öğrenimini hızlandırmak, fen bilimlerindeki tekeli kırmak için.”²⁸⁸

4. KADERE KARŞI KOY A.Ş.

1995’te ilk basımı yapılan *Kadere Karşı Koy A.Ş.* bir grup kadının, evlilikleri kötüye giden bir çiftin hayatlarına müdahale ederek onların evliliklerini canlandırma çalışmasını işler. Romanda yer alan kadınların çoğu iyi eğitilmiş, işlerinde yüksek mevkilerde çalışır. Mesleklerinin getirdiği avantajı da kullanarak kurdukları şirketle Süheyla’nın evliliğini kurtarmaya çalışırlar.

Romanda yer alan başlıca kişiler; Füsün, Şehvar, Güler, Asude, Nuray’dır. Bu kişilere, erkekleri cinsellikleri bakımından Cinsel Tatmin Aşaması, Parasal Tatmin Aşaması ve Gücü Dışa Vurma Aşaması gibi kademelere ayıran Füsün’un ikizi Ferhat dâhil olur. Şirketin yol haritası olan bu istatistik bilgiye göre işe koyulurlar. Burada müdahale edilen hayat Süheyla Hanım’ındır. Estetik ameliyatlara gençleşmeye çalışan Süheyla, resim yapan, moda göre giyinen, hayat bakış açısı değişen bir kadın haline gelir. Karısındaki bu değişikliği fark eden Süheyla’nın eşi, dışarıyla ilgilenmekten vazgeçip karısıyla vakit geçirmeye başlar.

İnsanların kendilerine yabancılaşmasının örneklerini gördüğümüz *Kadere Karşı Koy A.Ş.* de, bir grup kadının, Süheyla isimli roman kişisine, fiziksel ve ruhsal değişiklikler yapmaya çalışırken aslında Süheyla’nın dışarıdan müdahale ile

²⁸⁸ Alatl, a.g.e. s. 430.

yabancılaştırıldığını görürüz. Süheyla'yı değiştirme sürecinde romanda yer alan kişilerin yabancılaşmamış Türkiye'ye duydukları özlemin de işlendiğini fark ederiz.

Kadere Karşı Koy A.ř. nin kadınları Ferhat'ın araştırmasından konuşurken eskiden erkeklerin evlerine zamanında geldiklerini, ailecek dışarıda yemek yediklerinden bahsederler. Eskiden yenilen aile yemeklerinin niteliği günümüzde değişmiştir. Kebapçının yerini benimsenmekte zorluk çekilmeyen Batılı fast food zinciri almıştır. Bu durumu anlatan Füsün'un sözlerini, Güler alaya alır:

“Hani vardır ya, baldızı, yeğeni toplayıp kebabçıya falan götürürler. O dönem, değil mi?”

“Ne kebabçısı canım, Mc Donalds.”

“Doğru Mc Donalds'a götürürler. Erkekler rakı, çocuklar kola iğer...”

“Bak hâlâ rakı diyor!” ²⁸⁹

şehvar'ın tiyatroyu nasıl seçtiğinden bahsederken, tiyatrodaki karar kılmasına vesile olan şirin Devrim'den bahsederler. Soyu saraya kadar dayanan şirin Hanım, tiyatro ile alakası kesildikten sonra Amerika'ya gider. Türkiye ile Amerika arasında mekik dokuyan şirin Hanım, Amerika'da güzel bir hayatı olmasına rağmen Türkiye'yi çok özler. Türkiye'ye geldiğinde ise eski Türkiye'yi bulamaz. Hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği mahalleler, sokaklar, dostlarıyla yedikleri yemekler bile yabancılaşmıştır. Türkiye yerliliğini kaybetmiştir. Bu durum şehvar tarafından nakledilir:

“Ada'ya giderdik. Yemekler, tatlılar yapılır, yengeler, teyzeler oturulur, herkes işini yapar, nakışlar işler. Türkiye'ye gelince öyle olacak zannediyorum, ama şimdi hafta sonu geliyor, bakıyorum, o bir yere gidiyor, öteki bir yere gidiyor, çok üzülüyorum! Kişiliğimizi kaybediyoruz. Boğaz'da balığın yerini sosis almış! Olacak iş

²⁸⁹ Alev Alatlı, Kadere Karşı Koy A.ř. Everest Yay. 8. Basım, İstanbul, 2013 s. 34.

midir? Her şeyi çok Batılı, fakat geleneklerinden kopmamış, son derece Müslüman, muhteşem bir kadın! Buraya geldiği zaman bu yabancılaşmadan nefret ediyor.”²⁹⁰

Amerika ile Türkiye arasında tercih yapamayan Şirin Hanım’ın bu tavrı, Şehvar’ı kızdırır. Şehvar, Amerikalı eşinin torunlarını, kendi torunları gibi sevmesine rağmen onlara hiçbir zaman Türk çocukları gibi bakamayan Şirin Hanım’ı eleştirir. Şirin Hanım’ın, Türkiye’de kalmayarak yabancılaşmaya hizmet ettiği düşünür. Eski Türkiye, yerlidir. Yerliler vatanını terk ettikçe kendileri de vatanları da yabancılaşmaya mahkûmdur:

“Gördüm ki çelişkileri var. Amerika’da oturayım, buraya geldiğimde Türkiye’yi bulayım istiyor. Torunları seviyor, kendisinininkinin yerine koyacağı çocukları istiyor, fakat ‘Allah kahretsin’ hiçbir zaman yeterince iyi değiller, çünkü Amerikan piçleri!’ Ha, dedim kendi kendime, demek ki, ne olacak, ‘Türkiye’yi istiyorsan, istediğin Türkiye için mücadele edeceksin!’”²⁹¹

Nuray ile Asude, Türkiye’de sanatçıların durumu hakkında konuşurlar. Asude, artık toplumun hafızasının yok olduğunu, biriktirilen bilginin bir önemini olmadığını söyler. Nuray da arkadaşını destekler. Nuray’a göre iyi yetişmiş birçok sanatçımız, eğitimsiz halk yüzünden gerekli ilgiyi görememektedir. Eskiden, sanata, sanatçıya daha çok önem verildiğini, çabucak unutan bir toplum olmadığımızı vurgular. Nuray, Türk toplumundan umudunu kesmiştir. Halk, yardım çılgınlıklarına bile cevap vermek istemeyen kitleler haline gelmiştir. Yabancılaşma etkisini, toplum üzerinde göstermeye devam etmektedir:

“Artık bu topluma güvenmiyorum. Başka bir toplum olsa, şişenin içine korum mesajı atarım, bir gün birisi bulur. Bu toplum bulmayacak, bulmak istemiyor çünkü. Bu toplum o şişeyi bulur, kırar atar. İçini de okumaz. Bütün gücünü onu kırıp atmakta bulur çünkü. Yirmi yıl denizde çalkalanmış olduğunu düşünmez, kırar. Çünkü bu toplum her şeyi küçültmekten yanadır. Bunu bizler de yapıyoruz, hem de çok kolaylıkla

²⁹⁰ Alatlı, a.g.e. s. 104.

²⁹¹ Alatlı, a.g.e. s. 104.

yapıyoruz. ‘Ne güzel yaptık, oh be!’ diyoruz, ‘Ağzının payını verdik!’ diyoruz, ‘Kim bilir kimin eline geçecekti, kimin kafasını bozacaktı, o şişedeki mesaj!’ diyoruz.”²⁹²

Nuray, eski İstanbul’a özlem duyar. O yıllarda yerli insanların ahlak kurallarına göre yaşadığını, mahalle kültürünün olduğunu söyler. İnsanların, birbirlerine hal hatır sormadan edemediği, komşunun kapısını çalmak gerektiğine inanıldığı, yabancılaşmanın daha uğramadığı yıllar geride kalmıştır:

“İstanbul, beş yüz binden on milyona çıktı. Eskiden mahalle vardı, mahalleli ne der meselesi vardı. Sosyal cezalandırma çok kolay yapılabiliyordu. Şimdi herkes yabancı olarak yaşıyor bu kentte. İletişimde çok büyük fark. Aile mefhumu vardı, aileler büyüktü. Gelinirdi, gidilirdi. Aile arasında eyvah rezil olmayalım düşüncesi vardı. İnsanların senet sepet, vergi davalarınsan korkuları vardı. Şimdi hiç yok. Çünkü herkes yabancı.”²⁹³

Süheyla Hanım, Kadere Karşı Koy A.Ş. üyeleri tarafından döneminin moda kıyafetleriyle giydirilir, saçı boyanır ve şekli değiştirilir. Yürüme ve duruş dersi alır. Tüm yapılanlardan sonra eski Süheyla’nın izi görünmez. Süheyla’nın evliliğini kurtarma adına yapılanlar aslında yerli Süheyla’yı yok edip yabancılaşmış bir Süheyla yaratılmasına neden olur:

“Ayrıntılı time-sheet’lerimizi Güler Hoca’ya teslim etmemizden bir hafta sonra, 7 Ekim Cuma günü, Süheyla Atakan, Kadere Karşı Koy A.Ş.’nin Talimhane’deki bürosundan çıktığından bambaşka bir kadındı!”²⁹⁴

5. YASEMİNLER TÜTER Mİ HÂLÂ?

1984 yılında yayımlanan *Yaseminler Tüter mi Hâlâ?* adlı romanda, eserin başkışisi üzerinden Kıbrıs’ta yaşayan Türk ve Rum toplumlarının birbirleriyle olan sorunları anlatılır. Adayı bölünmeye götüren süreç ve sonrası, Kıbrıs adasında, eskiden olduğu gibi günümüzde de devam eden problemler, Rum ve Türk halklarının günlük

²⁹² Alatlı, a.g.e. s. 156.

²⁹³ Alatlı, a.g.e. s. 156.

²⁹⁴ Alatlı, a.g.e. s. 208.

hayatları, gelenekleri, acıları romanın kahramanı Eleni'nin hayatı merkeze alınarak işlenir.

Kıbrıs'ın Karpas bölgesinde dünyaya gelen Zangoç Spiro'nun büyük kızı Eleni Klo Marias'ın, Girne'ye Mikalis Menas'ın yanına evlatlık verilmesiyle başlayan trajik hikâyesi, tamirci Arif ile evlenmesiyle devam eder. Müslüman olduktan sonra Naciye ismini alan Eleni, bir yanlış anlaşılma sonucu ailesinden ayrılmak zorunda kalır. Tekrar mutlu bir evlilik yaparak hayatını düzene sokan Eleni'in yakasını, geçmişte yaşanılanlar bırakmaz ve Eleni, kocası tarafından öldürülür.

Roman, Eleni'nin yerinden edilmesi, başka bir toplumun kültürünü benimseyerek yabancılaşmaya maruz bırakılması, toplumun yabancılaşması yönünden çalışmamızda incelenecektir.

Ailesi ile Kıbrıs'ın Rizo Karpossa bölgesinde yaşayan Eleni'nin yerinden koparılıp başka bir yere göçmesi, yabancılaşmasının başlangıcıdır. Yerinden yurdundan edilme durumu, Eleni'nin yakasını bırakmaz. Eleni'nin sürekli yer değiştirmesi yabancılaşma serüveninin de devam etmesine neden olur. İlk gittiği yerde, bir ailenin yanına evlatlık (hizmetçi) olarak verilmesini hazmedememişken suçlu olmamasına rağmen bir iftira sonucu uzak bir akrabası olan Ksenya adında yaşlı bir kadının yanına gönderilir. Ksenya, Türklerin yoğun olarak yaşadığı bir köyde yaşar. Eleni bu köye götürülürken kendi köyünü, annesini hatırlar:

“Karpasları, bir daha hiç göremeyeceği aynı anda doğdu içine. Babası artık köye götüremezdi onu. Annesini son üç yıldır özlemediği kadar özledi. Yaşamının son sıcaklığını bir daha geri gelmeyecek şekilde yitiriyordu!”²⁹⁵

Ksenya ile yaşamaya başlayan Eleni, tam bir sefalet görür. Ayağında ayakkabısı bile olmayan Eleni'ni bulunduğu duruma bir türlü alışamaz. Ezan sesi duyduğunda ürperir. Türklere ve Müslümanlığa yabancıdır. Ancak kurtuluşu da Türklere bulur. Eleni'yi görüp beğenen Tamirci Arif, onu kaçırarak Eleni ile evlenir.

²⁹⁵ Alev Alatl, Yaseminler Tüter mi, Hâlâ?, Everest Yay. 12. Basım, İstanbul, 2016, s. 76.

Eleni din değiştirerek Müslüman olur. Hristiyanlıktan Müslümanlığa geemesi de yerli kimliğinden vazgeçip yabancılaştığının göstergesidir:

*“Başını çevreleyen, yasemin kokulu beyaz yemenisinin büsbütün ortaya çıkarttığı gözlerini yere dikti. Kötü bir telaffuzla tekrarladı, Hüseyin Hoca'nın ardından. 'Eşhedü enlâ ilâhe illâllah ve eşhedü enlâ Muhammeden Resûlullah'.”*²⁹⁶

Arif, diğer Kıbrıslı Türk çocukları gibi yerli okullarda değil İngilizlerin açtığı okulda eğitim görür. Bu okulda ne bayrak yerlidir ne de söylenen şarkılar:

*“Arif Tahsin, ilkokula Kral VI. George'un tebaası olarak başladı. Okullarının kapısında dalgalanan bayrak, Union Jack'ti ve merasimlerde 'God Save the King', Tanrı Kralı Korusun, söylenirdi.”*²⁹⁷

Romanda Arif'in karakterinin nasıl şekillendiğinden bahsedilirken Kıbrıs'ın Rum etkisi altında olduğu görülür. Türk çocukları eğitimi Rumların kurduğu okullarda alırlar. Dolayısıyla yerli kültür eşliğinde değil yabancıların uygun gördüğü şekilde eğitim şekillenir. Türk ocukları, Rum akranlarıyla farkında olmadan her gün Türkleri aşağılayan marşlar okurlar. Arif, ne Rumların verdiği eğitimi ne de mahalle imamının öğütlerini benimser:

*“İngilizlerin yönettiği, Ermeni papazlarının ders verdiği, Rum arkadaşlarının, nakarat bölümü, 'Türkleri yumuşak bir kılıçla öldürelim, öcümüzü alalım, bum! bum!' diye biten neşeli şarkılarla takıldıkları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik ilkesini bir türlü içine sindiremeyen bir imamın, 'Hayber Kalesi' öyküleri ile şekillenen kişiliği, daha altıncı sınıfta, hayattaki tek gerçeğin otomobil motorları ve para olduğuna iman etti.”*²⁹⁸

Arif'in annesi şefika Hanım, torununun almaya çalıştığı akordiyondan rahatsız olur. Kıbrıslı Rumların tek Türkçe müzik kaynağı olan Ankara radyosu, doğru

²⁹⁶ Alatlı, a.g.e. s. 114.

²⁹⁷ Alatlı, a.g.e. s. 83.

²⁹⁸ Alatlı, a.g.e. s. 83, 84.

dürüst çekmez. Yerli müziğe hasret kalan Şefika Hanım, torununun Batı müziğiyle ilgilenmesini istemez:

“ ‘Hiç sevmem ben bu gavur müsiğini be kızım!’ diye şikayet etti Şefika Hanım, ‘Cenabı Hak hayreylesin sonumuzu.’ ”²⁹⁹

Romanda dikkati çeken iki karakter Halo Dayı ve Turgut Öğretmenidir. Arif'in mahallesinde yaşayan bu kişilerden Halo Dayı Osmanlıyı, Turgut Öğretmen modernizmi temsil eder. İkisi arasında geçen sohbetlerde Halo Dayı başından çıkarmadığı fesiyile yerlidir ve yerli olanı savunur. Turgut Öğretmen ise kıyafetleri ile ve savunduğu düşüncelerle Batılıdır:

“Halo Dayı, tüm ısrarlara karşın, başından çıkarmadığı fesini düzeltti. Türkiyeli öğretmenin, bürokratik giysilerinin yanında, İngiliz kumaşı poturu, yeleş ve kösteği ile eski İstanbul gravürlerindeki efendilerin, kötü bir kopyası gibiydi kılığı. Oysa, 1900'lerin başında, İstanbul'da darülfünunda okuduğu söylenirdi.”³⁰⁰

6. İŞKENCECİ

1987 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Ödülü'nü alan *İşkenceci*, Alev Alatlı'nın Türkiye'de işkence ve işkenceci gerçeğini dile getiren küçük bir romanıdır. 1960 senesine kadar feodal bir düzende yaşamış ve köylünün ağası olan Abdurrahman Ağa, “Mecburi İskân Kanunu” gereğince Abdurrahman Ağa'nın topraklarına devlet el koyar. Abdurrahman Ağa ve ailesi İstanbul'a göç etmek zorunda kalır. Bundan sonraki hayatları fakirlik ve sefalet içinde geçer.

Romanda 1946 seçimleri, toprak reformu, Demokrat Parti'nin iktidara gelişi ve uygulamaları, Abdurrahman Ağa'nın ailesi üzerinden anlatılır. Yaşanan siyasal ve sosyal değişimlerin Abdurrahman Ağa'nın ailesi üzerindeki etkileri ve sonuçları yansıtılır. Bir zamanlar itibarlı ve zengin bir aşiret çocuğu olan İşkenceci ve ailesinin, değişen Türkiye şartlarından sonra İstanbul'a göç etmeleri ve tamamen değişen hayatları anlatılır.

²⁹⁹ Alatlı, a.g.e. s. 85.

³⁰⁰ Alatlı, a.g.e. s. 103.

İşkence, sadece insana yapılan fiziksel şiddet olarak ele alınmaz. Alatl, romanda insan hayatında karşılaşılan birçok şeye de işkence gözü ile bakar. Özgürlüğün kısıtlanması, psikolojik şiddete maruz bırakılmak, toplum tarafından dışlanmak da işkence görmektir. İşkenceci'nin hayatında ilkokul öğretmeni Mefaret'in ayrı bir yeri vardır. Okul hayatı boyunca onu ezen, dışlayan kısacası işkence eden bir kadındır. Evde ve okulda gördüğü işkenceleri unutmayan İşkenceci, savcı olduktan sonra başkalarına işkence yaparak ezilmişliğinin acısını çıkarır.

İnsanın bir yerle irtibat kurmaksızın, bir yere bağlanmaksızın yaşaması mümkün değildir. Abdurrahman Ağa için "yer", uzun yıllar yaşadığı köyüdür ve o köyün "yerlisi"dir. Köyünden ayrılmak, başkalarının memleketinde yabancı olarak yaşamaktır:

*"Kendilerini emaneten oturduklarına, hak sahibi döner dönmez ayrılacaklarına inandırdılar. İnançlarını kanıtlamak için asgari gerekliliklerin ötesinde, hiçbir yeniliğe, âlemin mülkünü benimsediklerini belli edecek hiçbir tadilata girişmediler. Yabancı bir evin adına sokak denilen koridorlarında, her an gitmeye hazır otel müşterileri gibi yüzyıllarca yabancı yaşadılar."*³⁰¹

Ellerin memleketini bir türlü benimsemeyen Abdurrahman Ağa yabancı oldukları kentle ilgili değerlendirmeleri şöyledir:

*"Kadınları, cam kavanozlar içindeki akide şekerydiler, müşterilerin beyinlerine sunulmuşlardı sanki. Sımsıkı kapalı tutulmasını emrettiği kalın perdelerin işlevselliğinden asla emin olamadı."*³⁰²

Abdurrahman Ağa'nın yaşadığı kentin sosyal hayatına bu kadar yabancı olması, kendi toprağına, kültürüne, değerlerine duyduğu saygıdan kaynaklanır.

Batı'da çıkan her türlü yeniliği kapmada usta olan insanoğlu, teknolojiden de geri kalmamak için teknoloji transfer etmeye başlamışlardır. Transfer yalnızca teknoloji ile sınırlanmayıp Batı'nın farklı düşünce ve kültürünü de kapsadığı için

³⁰¹ Alev Alatl, İşkenceci, 4. Basım, Alfa Yay. İstanbul,2002. s. 30.

³⁰² Alatl, a.g.e. s. 30.

insanlar giderek yabancılaşmış ve tam bu noktada yerlilik kendini hissettirmeye çalışmıştır. Bu durum Abdullah Ağa'da kendini şu şekilde hissettirir:

*“İronik olan, Türkiye entelijensiyasının büyüğü yeni oyuncuğu “sibernetik toplum” bireylerinin mustarip olduğu tinsel üretim yetersizliğinin, teknoloji ile turnak makasından öte alışverişı olmayan Sakıt Ağa'nın oğlunu da teslim almış olmasıydı.”*³⁰³

Kuran Kursuna gönderilen İşkenceci'nin durumu anlatılırken “Büyük Mızraklı İlmihal”den bahsedilir. Bir zamanlar günah işlemekten korkan insanların, modern yaşamın etkisiyle değişen hayatları çarpıcı bir şekilde verilir:

*“Yirmi ikincisi sırayı (mumu, kandili) üflemek; yirmi üçüncüsü her şeyi bismillah demeden işlemek, yirmi dördüncüsü şalvarını ayakta giymek. Çağdaş yaşamın nice dir iptal ettiği davranışlardı. “Günah” modası geçmiş bir kavram oldu; us sırtını döndü. Kalbinin önüne illelbelagulmübiynler dikildi, ahlâki getonun dışına bırakmadılar.”*³⁰⁴

Göçmenlerin mesken edindiği yerlerin arasına Hakkak Yumni Sokak da katılmıştır. İşkenceci, yer'inden yurdundan ayrılıp İstanbul'a göç etmiş ve zamanla bulunduğu duruma alışmıştır:

*“Hakkak Yumni Sokak, New York'un Yedinci Cadde'si, Londra'nın Soho'su, Almanya'nın Hamburg'u oldu. İşkenceci asla tanımayacağı teknokratik Batılı akranlarının kaderini paylaştı, ilticayı yadırgadı.”*³⁰⁵

Abdurrahman Ağa'da yerinden ayrılmanın acısı daha fazla hissedilir. Etrafında dönen dünya tamamen kendisine yabancıdır. Yabancı gelen her durum, kendisinde huzursuzluğa yol açar:

“Sultanahmet'e yayılan, nedenini asla sorgulamadığı bir haklılıkla küçümsediği baldırı çıplak, mezhebi meçhul hippy, beatnik, punklarla, çağdaş

³⁰³ Alatlı, a.g.e. s. 70.

³⁰⁴ Alatlı, a.g.e. s. 67.

³⁰⁵ Alatlı, a.g.e. s. 69.

dünyanın en ünlü hekimlerini nicedir peşinden koşturan psikopatolojik bir sayrılığı, ölümcül “can sıkıntısı”nı paylaştığını bilmedi.”³⁰⁶

Başkaları tarafından yönetilmeye alışmış olan toplumlarda açık bir şekilde görülen manevi değerlerin giderek zayıflaması durumuna, Abdurrahman Ağa da ayak uydurmuştur:

“İronik olan, Türkiye entelijensiyasının büyüdü yeni oyuncuğu, “sibernetik toplum” bireylerinin mustarip olduğu tinsel üretim yetersizliğinin, teknoloji ile tırnak makasından öte alışverişı olmayan, Sakıt Ağa’nın oğlunu da teslim almış olmasıydı.”³⁰⁷

İşkenceci’nin Türkiye’de özlemle aradığı etkinlikler Batı’dadır. Bu durum, Batı’ya sempati duymasını sağlar:

*“Onların binbir kanallı binbir televizyonları, rengârenk Hollywoodları, Disneylandları, hetero, homo, grup ya da aletli seksleri; bir gece içinde konanı kaldırılan düşmanlıkları, dostlukları, yerküreyi İstanbul’dan Katmandu’ya, dünyanın dört bir ucundan ithal içkilerine, uyuşturucularına meze edecek olanakları vardı. Hiçbir şey olmasa, muhteşem bir dişlinin parçaları olur, işlerinden başka bir şey düşünmek gibi bir erdem geliştirir, uykudan kalan süredeki hiçliklerini yetişkin emzikleri, hobilerle giderebilirlerdi. İşkenceci’nin Batı’ya karşı zamanla “yâr bana bir eğlence medet!” çağrılarının cevapsız kalması olsa gerekti.”*³⁰⁸

---

³⁰⁶ Alatlı, a.g.e. s. 69.

³⁰⁷ Alatlı, a.g.e. s. 70.

³⁰⁸ Alatlı, a.g.e. s. 70.

SONUÇ

Alev Alatlı'nın romanlarında yerlilik düşüncesinin incelenmesi konulu bu çalışmada, Alatlı'nın romanları yerlilik düşüncesi bakımından incelenmiştir. Yerlilikten söz ettiğimiz anda yabancılaşmaktan da söz edilmesi gerektiği kanısında olduğumuz için yerlilik yanında, toplumun ve bireyin yabancılaşması da ele alınmıştır.

Alev Alatlı'nın derin bilgi birikiminin yansıdığı romanlarının yoğun bir anlatıma sahip olduğu görülmüş bunun da yazarın anlatmak istediğinin fazla olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Yazarın incelediğimiz her romanı, okuyucuyu farklı alanlarda araştırmaya yöneltmektedir. Alatlı'nın romanlarında üzerinde durduğu en önemli konu, toplumun yerliliğini kaybettiği/kaybetmek üzere olduğu düşüncesidir. Romanlarının başkişileri genellikle iyi eğitim görmüş, yerlilik taraftarı ve yerliliğin hızlı bir şekilde yerini yabancılaşmaya bıraktığını acıyla izleyen fakat az da olsa yerlilere ve yerliliğe umudu olan kadınlardır. Yazarla yapılan söyleşilerden hareketle bu kadınların, düşünce yönünden Alev Alatlı'nın birer yansıması olduğu söylenebilir.

Yerlilik düşüncesinin yoğunlukla işlendiği roman, "Or'da Kimse Var mı?" serisidir. İyi eğitim almış, kültürlü bir aydın olan Günay Rodoplu, romanların başkişisidir. Rodoplu'nun başından geçen olayları bazen kendisinden bazen de yakın arkadaşı Mehmet Sedes'ten dinleriz. Hayatına giren kişilerin başta yerliliğin temsilcisi olarak görürken sonradan yabancılaştığını görmek Günay Rodoplu'nun acıyla izlediği bir durumdur. Selahattin Ak'ın ülkücü ve milliyetçi iken Amerika'da banka sahibi olup dolar milyoneri olması, Şiran Ören'in asla bu kokuşmuş düzenin parçası olmayacağını söylemesi rağmen Türkiye'nin en karanlık adamının avukatlığını yapması, Şafak Özden'in belediye seçimlerini kazanmak uğruna bin bir türlü iş çevirmesi, Rodoplu'nun yerlilere dair umudunu kırar. Shrödinger'in Kedis: Kâbus ve Rüya'da, yine eğitilmiş ve kültürlü bir kadınla -İmre Kadızade- karşılaşırız. Ütopik bir roman olan Kabus'ta ve Rüya'da, geleceğin Türkiye'ni görürüz. Gelecekteki Türkiye, "Büyük Makine"nin ele geçirdiği, insanların özlerini kaybettiği, "biz"den "ben"e evrildiği, kısaca yerliliğini kaybettiği bir ülkedir. Kâbus'ta eski Türkiye'nin yabancılaşması tablosu çizilir. Romanın başkişisi İmre Kadızade, yeğeni Devrim'in intiharına sebep olduğu gerekçesi ile Koalisyon Güçleri tarafından yargılanır.

Kadızzade, yaşadığı olaylardan kendini kaybetmiş, ne düşüneceğini bilemeyen yerli kalmakla yabancılaşmak arasında kalmış bir karakterdir. Kadızzade'nin kaderi, Onarımcılar tarafından kaçırılması ile değişir. Onarımcılar, Yeni Dünya Düzeni'ne karşı mücadele eden, halka geçmişte olduğu gibi kültürünü, geleneklerini, göreneklerini biz olma bilincini hatırlatmak isteyen yerli düşünceyi savunan bir grup insandır. Kadızzade, Onarımcılar sayesinde kendi benliğine döner. Onarımcıların faaliyetleri ilgili Rüya'da daha geniş işlenir. "İşkenceci" de bireyin yabancılaşması görülür. Doğduğundan beri iyi muameleyle karşılaşmayan ağa oğlu İşkenceci, büyüüp savcı olduğunda yaşadıklarını insanlardan çıkarır. O da insanlara işkence yaparak geçmişin acısını çıkarmak ister. İşkenceci'nin bu ruh hali anlatılırken bir taraftan da ailesi ile birlikte köyden kente göç etmesi, yer'inden ayrılıp yabancı bir şehre gelmeleri ve yabancılaşma süreçleri anlatılır. "Yaseminler Tüter mi Hâlâ?" , hizmetçi olması için bir ailenin yanına verilen Eleni'nin, iftira sonucu hayatının değişmesi, Bir Türk ile evlenip Müslüman olması, yanlış anlaşılma sonucu evinden kovulması ve bir dizi daha olay anlatılır. Hayatı çilelerle dolu Eleni üzerinden, Kıbrıs halkının yerliliğinin giderek yok olması anlatılır. "Kadere Karşı Koy A.Ş." de ise eğitilmiş ve kültürlü bir grup kadının, sıra dışı bir şirket kurup eşi tarafından varlığı görülmeyen bir kadını bir dizi değişime sokarak eşinin ilgisini çekme süreci anlatılır. Değişimi yaşayan karakterin yabancılaşması yanında, şirketi kuran kadınlar arasında geçen diyaloglardan toplumun yabancılaşması görülür. "Gogol'un İzinde" serisinde ise yerliliğin unutulması ve Batılılaşma adına yapılan toplumsal yozlaşma bakımından birbirine çok benzeyen iki ülke olan Rusya ve Türkiye, Aleksî ve Güloya'nın gözünden anlatılır. Rusya'nın yabancılaşma sürecini gördüğümüz romanlarda, toplumun yerliliğinden uzaklaştığı işlenir. Ülkesinin acısını yüreğinde hisseden Aleksî, bu acıya daha fazla dayanamayarak intihar eder. Kendi ülkesinin yabancılaşması karşısında bir de Rusya'nın aynı şeyleri yaşamasını kahrolarak izleyen Güloya'nın ise hala bir umudu vardır.

Romanların geneline bakıldığında Alev Alıtlı'nın savunduğu temel düşünceler şunlardır: Batılılaşma, toplumu yerliliğinden uzaklaştırıp yabancılaşmasına neden olan bir olaydır. Batılılaşmayı reddetmek çözüm değildir. Yabancılaşmaya karşı koymanın tek yolu yerliliktir. Birey, tüketim odaklı düşünmekten vazgeçmeli, bencil düşüncenin

yerini diğerkâmlık almalı, kültürle olan bağ koparılamamalıdır. Türkiye kendi derdine kendi derman olmalıdır.

KAYNAKÇA

AKIN, Mahmut H., “Said Halim Paşa Düşüncesinde Yerlilik Meselesi”, TYB Akademi, 2011, s. 141-148.

ALATLI, Alev, İşkenceci, 4. Basım, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

ALATLI, Alev, Yaseminler Tüter mi, Hâlâ?, 12. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2016.

ALATLI, Alev, Kadere Karşı Koy A.Ş., 8. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2013.

ALATLI, Alev, Or’da Kimse Var Mı? – Viva La Muerte! Yaşasın Ölüm!, 12. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2016.

ALATLI, Alev, Or’da Kimse Var Mı? – ‘Nuke’ Türkiye!, 3. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2016.

ALATLI, Alev, Or’da Kimse Var Mı? – Valla, Kurda Yedirdin Beni, 8. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2013.

ALATLI, Alev, Or’da Kimse Var Mı? – O.K Musti Türkiye Tamamdır, 6. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2013.

ALATLI, Alev, Or’da Kimse Var Mı? – Beyaz Türkler Küstüler, 13. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2014.

ALATLI, Alev, Schrödinger’in Kedisi – Kâbus, 20. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2016.

ALATLI, Alev, Schrödinger’in Kedisi – Rüya, 10. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2013.

ALATLI, Alev, Gogol’un İzinde – Aydınlanma Değil Merhamet, 10. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2013.

ALATLI, Alev, Gogol’un İzinde – Dünya Nöbeti, 4. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2014.

ALATLI, Alev, Gogol’un İzinde – Eyy Uhnem! Eyy Uhnem!, 1. Basım, Everest Yayınları, İstanbul, 2008.

ALKAN, Ahmet Turan, “Fikir Konformizmine Veda: Yerliyim, Yerlisin, Yerli!”, Cogito, Sayı 21, 1999, s. 89-98.

ARSLAN Abdurrahman, Yerlilik: Toprak”la “Tarih” Arasında, Birikim Dergisi, Sayı 111-112-Temmuz/Ağustos, İstanbul, 1998.

- AYTAÇ, Gürsel, Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler, 4. Baskı, Doğubatı Yayınları, Ankara, 2016.
- BERGEN Lütfi, “İsyandan Dirliğı: Anadolu’da Yerli Olmak”, Hece Dergisi, Yıl 14, Sayı 20, 2010, s. 51-69.
- ENGİN Ertan, “Sezai Karakoç’a Göre Batı ve Batı Karşısında Doğulunun Masalı”, Türk Dili Dergisi, Cilt CVIII, Sayı 760, Nisan, 2015, s. 20-28.
- EROL, Murat, “Yerlilik İçin Kavramsal ve Anlamsal Bir Çerçeve”, Hece Dergisi, Yıl 14, Sayı 20, 2010, s. 33-49.
- FEDAİ, Özlem, “Çağdaş ‘Zoraki’ Tek-Tip Medeniyet”, Hece Dergisi, Yıl 14, Sayı 14, Sayı 24, 2012, s. 578-579.
- KARAKOÇ, Sezai, Çağ Ve İlham IV – Kuruluş, 5. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2015.
- KARAKOÇ, Sezai, Çıkış Yolu I – Ülkemizin Geleceğı, 6. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2016.
- KAYALI, Kurtuluş, “1940’lı ve 1960’lı Yılların Sınırlı Sayılabilecek Yerlilik Eksenli Düşüncesinin 1990’lı Yıllarda Yitip Gitmesinin Nedenleri ya da Türk Düşünce Dünyasının Yerlilik Nokta-i Nazarından Sathi Bir Okunuşu” Cogito, Sayı 21, 1999, s. 144-165.
- MERİÇ, Cemil, Kırk Ambar – Cilt 2/Lehçe-tül Hakayık, 6. Basım, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014.
- MERİÇ, Cemil, Işık Doğudan Gelir, 12. Basım, İletişim Yayınları, İstanbul, 2018.
- MÜFTÜOĞLU Atasoy, Küstah Bir Modernlik, Küstah Bir Uygarlık, Hece Dergisi, Yıl 14, Sayı 24, 2012, s. 571-572.
- ORTAYLI, İlber, Batılılaşma Yolunda, 8. Basım, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2018.
- SAFA, Peyami, 20. Asır Avrupa Ve Biz, 6. Basım, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2016.
- SAVAŞ Kudret, Ahmet Mithat’ın Eserlerinde Oksidental Bakış Açısı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- SAID, Edward, Şarkiyatçılık, 10. Basım, Metis Yay. İstanbul, 2017.
- SAID, Edward, Filistin’in Sorunu, 31. Baskı, Pınar Yayınları, İstanbul, 1985.

SEÇKİN Aysun, Schrödinger'in Kedisi 'Kabus' ve 'Rüya' Eserlerinde Alev Alatlı'ya Göre Türkiye'de Toplumsal Değişimin Dinamikleri, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2002.

SEVGİLİ Mehmet, Oğuz Atay ve Alev Alatlı'nın Romanlarında Aydın ve Yabancılaşma Sorunu: Karşılaştırmalı Bir Edebiyat Sosyolojisi Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2005.

ŞAHİN Muhammed, Osmanlı Yöneticilerinde Zihniyet Değişimi ve Batılılaşmanın Başlangıcı, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 26(3), Ankara, 2006.

ŞAKAR, Cemal, Yerlilik Sorununa Öyküden Bakmak, Sabitfikir, Sayı 94, 2018, s. 26-30.

TAHİR, Kemal, Notlar/Batılılaşma, 1. Basım, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1992.

Türk Düşüncesinde Yerlilik ve Millilik Sempozyumu, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, 12-13 Nisan 2018.

ÜNSAL Kubilay, Alev Alatlı'nın Romanları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, 2008.

YAVUZ Hilmi, Oryantalizm Üzerine Bir Giriş Denemesi, Marife, Yıl 2, Sayı 3, 2002.

YILDIRIM Ercan, Yurt, Millet, İslâm ve Batılılaşma Ekseninde Türk Düşüncesinin Yerliliği, Hece Dergisi, Yıl 14, Sayı 20, 2010, s. 90-113.

YOLAN Barlas, Toplumbilimlerine Giriş, Savaş Yayınevi, Ankara, 1983, s. 303.

İNTERNET KAYNAKÇASI

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd6090f9f53e9.92718387

<http://www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=default>

www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=YEREL

www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce75c329fe871.21146472

<http://www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=default>

www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=14

www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=13

www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=17

www.alevalatli.com.tr/soylesi.asp?s=detay&ID=1